



Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Præcepta Pars ...

Tractatus V. Ad Præcepta II. Tabulæ De Delictis Contra Justitiam, Seu
Injusta læsione Proximi in Bonis Animæ, Vitæ seu Corporis, Famæ,
Fortunæ & c. Ac Restitutione Inde Debita

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Caput II. De homicidiis licitis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60167](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60167)

ejectus potest in foro externo reclamare : quod si
 veritate constare, restitueretur : ut docent
 relati à *Lugo cit.* & fatetur etiam *Sanch.* supra
 go Novitio aliquod jus competit, ut sine causa
 expellatur : alioquin non posset in judicio suum
 prosequi, si nullum jus haberet : ergò ulterius
 tra justitiam peccant, qui sine justa causa suffic
 vota negantes eum expelli faciunt. Ad ratio
 oppositam ab initio, facile negatur major, & p
 tas. Novitius enim sine justa causa egrediens
 hoc nullam incurrit notam religionis, sicut ecc
 Novitius sine causa expulsus. Et hisce circa le
 nem spirituales proximi in bonis amici præmi
 jam amplius ad materiam quinti Præcepti ad
 damus.

CAPUT II.

De

Homicidiis licitis.

Homicidium licitum est generaliter tant
 in duobus casibus, videlicet de expresso
 mandato, & lege justa publica : uti elegantiss
 ostendit *D. August. lib. 1. de Civit. c. 21.* Lex
 tem justa occidendi hominem, aut est ipsa lex
 vina naturalis; utpote de conservando bono co
 muni, vel privato ab injusto invasore : ut fit in
 lo justo defensivo, & privata defensione inculpa
 tutelæ : aut est lex divina positiva præcipiens
 certo casu occidendi malefactores : aut denique
 lex humana publica & justa. Unde in particulari qu

tuor casus inferuntur & assignantur à Doctoribus, quibus licet hominem occidere absque peccato. I. Mandato DEI speciali. II. Lege publica, & ministerio iustitiæ. III. Bello justo. IV. Defensione propria inculpatæ tutelæ.

Quoad primum de speciali mandato, & Instinctu DEI occidendi seipsum, vel alium: Certum est, DEUM, cum sit absolutus Dominus vitæ, & mortis, sicut potest præcipere homini occidere seipsum, vel alium, prout præcepit Abrahamo occidere proprium filium; ita tunc hominem posse, & debere obedire: At verò tale mandatum, vel instinctus talis nunquam præsumi debet, nisi de eo certissimè, & absque ulla tergiversatione constaret, ut latè docet D. August. *ibid.* c. 26. Ubi sanè diabolus plurimos sæpè miserrimè decepit, ut ex historiis etiam nostris Chronicis, & experienciâ nimis notum est. De reliquis ergo strictim agendum erit quatuor Sectionibus. I. De homicidio ex iustitia publica. II. De homicidiis in bello justo. III. De homicidio per defensionem inculpatæ tutelæ. IV. De homicidio in duello saltem aliquando licito.

SECTIO I.

DE

Homicidio ex Iustitia publica.

SUMMARIUM.

3. Licitum est occidere malefactores.
4. Quando eorum delicta ita merentur.
5. Idque auctoritate publica tantum, non privata.
10. Ulque ad v. 13. An, & quando liceat privato occidere Tyrannum?

13. Qua-

13. *Qualis Juris ordo servandus, seu qua requirantur, ut licite possit ad mortem damnari, & occideri?*
ad n. 16.
16. *Vsq̄ue ad n. 20. An, & qualiter liceat occidere Reos, seu proscriptos?*
20. *Vsq̄ue ad n. 25. Leges civiles positivæ, & approbantes permittentes marito occidere adulterum, vel uxorem filiam in flagranti deprehensam iniquam?*
25. *Nulla auctoritate humana occidere licet innocentem, nisi ut ille ulque ad n. 26.*
26. *Per accidens autem quandoque licet, tribus prædictis casibus.*
30. & n. 31. *Neque Princeps, vel Judex supremus.*
32. *Vsq̄ue ad n. 37. Neque Judex inferior sententiam mortis ferre potest in eum, quem privatâ notitiâ scit esse innocentem.*
36. *Vsq̄ue ad n. 40. An Civitas, vel Respublica possit occidere, vel caput mittere civis innocentis Tyranni, alias excidium minitanti?*

ASSERTIO I.

Licitum est occidere malefactores, quando eorum delicta ita merentur secundum legem DEI, rectam rationem naturalem, & maximam exigentiam boni communis Reipublicæ; idque auctoritate publica tantum, ac servato ordine Juris. Nulla autem auctoritate humana unquam licet occidere innocentem per se, sed bene quandoque per accidens. Est tota communis DD. ut patebit in applicatione.

§. I.

Licitum est occidere malefactores.

Certum de fide (contra errores Manichæorum, & Waldensium apud nostrum Alphonsium)

sum de Castro lib. contra hereses, verbo occidere)
constat apertissimis Scripturæ locis. Exodi 22.
*Maleficos non patieris vivere. Qui cojerit cum
jumento, morte moriatur: qui immolat Diis, occi-
datur.* Et ibidem occidenti furem diurnum sta-
tuitur pœna homicidii, dum dicitur: *homicidium
perpetravit, & ipse moriatur.* Eademque pœna
mortis statuitur filio protervo Parentibus inobedi-
enti. *Deutr. 21.* Et filix in domo patris forni-
canti. *Deutr. 22.* Atque in nova lege Apostolus
ad Rom. 13. De Principe sæculari loquens ait:
*DEI Minister est tibi in bonum. Si autem ma-
lum feceris, time: non enim sine causa gladium
portat, DEI enim Minister est vindex in iram ei,
qui malum agit.* Ratio autem naturalis manifesta
est: quia non potest esse illicitum, quod omnino
est necessarium ad vitam hominum sociale, seu
politicam, & quietam, conservandam: sed tale
certè est punitio sceleratorum, etiam per mortem;
ergo &c. Nam cum primùm homines in vitæ so-
cietatem coeunt, ipsa naturalis ratio à DEO indita
dicat ut Princeps vel Magistratus tanquam Ca-
put communitatis jus habeat singulos de Repu-
blica delinquentes puniendi, etiam morte, si opus
sit. Communitas enim ita se habet ad singulos
homines, sicut se habet homo quisque ad membra
sua: atqui homo, licet non sit dominus membro-
rum suorum, sed custos, si tamen aliquod mem-
brum corpori noxium esse incipiat, secundùm
ipsam rectam rationem illud abscindit, & tollit,
ita permittente DEO, ne totum corpus pereat;
ergo

ergò eadem ratione Magistratus, licet non sit dominus vitæ, & mortis singulorum hominum, sed rector, & custos; tamen recta ratione è medio tollit eos, qui Reipublicæ noxii esse comperiuntur: ipsa ratione, & lege naturali licitum debet esse malefactores occidere; sed nimirum, ut notanter dicitur:

- 4 *Quando eorum delicta merentur secundum Legem DEI* (qui solus absolutus dominus vitæ, & mortis ipsemet in quibusdam casibus positivè constituit, ut locis Scripturæ citatis constat) *secundum rectam rationem, & maxime exigentiam communis boni.* Gravitas enim peccati merendam pœnam mortis mensurari debet, non tantùm ex natura, & malitia peccati secundum se, sed etiam, & maxime quidem, ex inordinatione periculo, & detrimento boni communis Reipublicæ. Qua ratione leges militares severissimæ justæ tamen sunt, v. g. ut neglecta custodia, forsitan levis, exigua inobedientia, vel offensa in officialibus &c. morte puniantur: quia ex ejusmodi delictis, etsi de se levibus, gravissima tamen mala exercitui causari possunt. Eademque ratione justificantur Leges civiles, speciatim Carolinæ de furibus Reipublicæ perniciosis suspensio mandatis. Sicque explicari potest Scotus nostræ *dist. 15. q. 3.* absolutè negans, justam esse legem de fure occidendo.

- 5 Nam valdè notandum est, quòd furtum dupliciter considerari possit: I. Nudè secundum se, quatenus est præcisè læsivum boni privati alterius.

nimirum ablatio rei alienæ invito Domino: & hac ratione verissima est Sententia *Scoti*, furtum justè morte puniri non posse; cum inæqualis sit omnino compensatio pro re ablata temporali auferre ipsam vitam, quæ est bonum altioris ordinis, & prætio inæstimabile: atque ita cum *Scoto*, sentiunt gravissimi; *DD. Alensis Sylv. Alphonsus à Castro*, dicens, oppositum esse nimis crudele. *Scotus lib. 5. de justit. q. 3. ar. 3. §. in 4. argum.* Ubi reprehendit *Baldam*, tanquam auctorem occisionis furum, & dicit, quod tempore *D. Thomæ* (qui ab eo citatus ipse hanc sententiam insinuat) simplices fures non occidebantur, cui Doctor ferè fuit contemporaneus: Et favent leges moderni temporis, quibus saltem ob primum furtum sine effractione factum nemo occiditur. II. Furtum considerari potest: ut circumstantionatum, & quatenus est læsivum boni communis, vel etiam vitæ proximi: quatenus scilicet est conjunctum, aut cum invasione, & voluntate directa, vel indirecta occidendi (qua ratione ipsa lex divina *Exodi 22.* permittit impunè occidi furem nocturnum: quia præsumitur, quòd, qui de noctu furatur, occideret sibi resistentem, si posset, ait *Scotus loco cit.*) aut cum damno, & detrimento Reipublicæ, & boni communis, quatenus nimirum ex furtis, præsertim repetitis, sequitur perturbatio pacis communis, gravia pericula, damna, præjudicia innocentium &c. Et hujusmodi circumstantiis cum furto conjunctis licitè secundum rectam rationem occiduntur fures, & consequenter justè feruntur leges

de

de furibus occidendis. Neque hoc negat Scoto, nam co-
sed potius supponit, ut ex contextu patet. Atque cepti
hinc facilis est responsio ad ea, quæ Adversarij jussit occi-

6 *Objiciunt:* Præceptum illud negativum, *Non occi-*
des: universale est, & absque exceptione in quibus-
libet factorum, saltem furum: ergo &c. *Confirmatur:* D. August, cit. lib. I. de Civitat. DEI cap. 21. disertè dicit. *Hoc præceptum, Non occides, generaliter intelligendum est de omni occisione hominum, illis solum inde exceptis, quos DEUS in lege lata, vel expressa revelatione particulari jussit occidi.* Sic Augustinus: ergo illi, quos DEUS non jussit occidi (prout reverà nullibi jussit occidi fures) non possunt hæc pœna justè puniri.

7 *R.* Illud præceptum universale intelligendum esse universaliter de omni occisione injusta tantum, qualis est hominis innocentis quavis auctoritate: aut etiam nocentis auctoritate privata meram vindictam; sine dubio non comprehendit occisionem injusti aggressoris cum moderata inculpata tutela. Quæmodum & illud præceptum universale. *Non concupisces rem proximi:* de concupiscentia injusta tantum, seu desiderio injusto modo habendi rem proximi intelligendum est; minimè verò de concupiscentia justo modo, & desiderio rem proximi habendi. *secundum omnes. Ad confirm.* *R.* Omnes malefactores tales Reipublicæ perniciosos (quales verà sunt etiam fures) ab illa lege universaliter *Non occides,* exceptos esse in ipsa lege divinitus naturali, quæ dicit, sceleratos esse puniendos.

nâ condignâ à legibus statutâ, maximè autem ex-
 cepti sunt illi, quos DEUS speciali lege positiva
 iussit occidi, aut etiam speciali revelatione jube-
 ret occidi, prout iussit Abraham filium suum Isaac,
 quamvis innocentem.

§. III.

Idque auctoritate publica tantum.

Ta cum S. Thoma 2. 2. q. 64. a. 3. omnes una-
 nimiter docentes, extra casum necessariæ de-
 fensionis (de qua infra) Inemini licere privata au-
 thoritate aliquem occidere, quantumvis nocen-
 tem malefactorem. Et docet etiam D. Augustin.
 lib. 1. de Civit. DEI, cap. 29. inter alia dicens :
*Qui sine aliqua publica auctoritate maleficum oc-
 cidit, velut homicida judicabitur, & tantò am-
 plius, quantò sibi potestatem à DEO non concessam
 usurpat.* Ratio communis suprâ indicata est :
 quia non licet occidere malefactorem, nisi ob bo-
 num commune ; sicut non licet amputare mem-
 brum, nisi ob salutem totius corporis : atqui pro-
 curatio boni communis pertinet ad potestatem pu-
 blicam, quæ est in Principe, vel Republica, non
 autem ad civem privatum : ergo ad solam auctori-
 tatem publicam pertinet occidere malefactores.
 Urgentior autem, & potissima ratio desumitur ab
 inconvenienti maximo : quia multò graviora da-
 mna advenirent Reipublicæ, si quilibet posset esse
 Judex in propria causa, & nullo juris ordine ser-
 vato, sententiam etiam mortis ferre, & exequi
 in malefactores : tot enim essent Judices absoluti,
 quot

quot cives; quod maximè repugnat politicae civitati, & Communitati humanae. Ad hoc etiam constituuntur Judices in Republica, ut ipsi, quam communes, & publicae personae sine metu judicare possint, quae à singulis judicari possunt, maximè in gravissima causa sanguinis. Horrendum est vel cogitare solum gravissimam la oritura, si ea facultas cuilibet privato vel solo anno permetteretur. Unde etiam quamvis, si homines non essent adunati in una Republica, vel uno capite, sed singuli homines, vel saltem familiae seorsim, & independenter haberent, tunc quilibet homo, vel quaelibet familia haberet jus, & potestatem vindicandi, ac puniendi injuriam sibi illatam ab aliis, etiam morte, si ita exigat secundum rectam rationem: Eò tamen ipso, quò convenirent in unum ad faciendam Communitatem, seu Rempublicam, non possent retinere illud jus, seu potestatem illam, sed etiam rationem damnorum inde emergentium Communitati ipsi; nam Communitas ipsa (est persona politica) habet jus procurandae publicae quietem, & tranquillitatem per media necessaria: ex his autem unum, & maximè necessarium est, quod membra privata, & particularia personae, sive familiae, non exerceant propriam auctoritatem potestatem istam, ex cujus usu omnia turbarentur. Quòd si quandoque Respublicae Magistratus, vel Minister publicus remedium non adhibeat, id per accidens est, & minus verum est, quòd in uno casu scelera impunita

ant, quàm quòd propter unum, vel alterum ejus-
 modi casum privatis personis, vel familiis talis po-
 testas concedatur, quæ afferret maxima pericula
 factionum, & perturbationum; & bonum, quod
 vita communis affert, maxima ex parte destrueret,
 vel perturbaret. Vide plura, & pulchra apud Lu-
 go tom. I. de Juslit. disp. 10. Sect. 2,

Dices: Quomodo ergo Moyses Exodi 2.
 occidit Ægyptium, qui Hebræum vexabat, cum
 adhuc privatus nondum publicam auctoritatem
 haberet? varii varia respondent: sed facile dici
 potest, fuisse causam justam occidendi Ægypti-
 um, ut Hebræum innocentem ab alio injustè per-
 cussum defenderet: quod omnibus jure natura
 licet cum moderamine inculpatæ tutelæ, ut suo
 loco videbimus.

Dubium incidens.

An liceat privato occidere Tyrannum.

Tyrannus invasor domini alieni pro tem- 10
 pore, dum actu invadit dominium, Re-
 gnum, Principatum, justè, & licitè à quovis priva-
 to occidi potest. D. Thomas lib. 2. de Regimine
 Principum cap. 6. Cajetanus, Scotus, Filliucius tra-
 ctatione 28. cap. 1. num. 14. aliisque citt. Diana
 s. tr. 4. Resolut. 21. Ratio est: Quia talis est
 hostis inferens injustum bellum Reipublicæ: qui-
 bet autem subditus potest, & debet injustam vim
 Reipublicæ illatam repellere; adeoque, quod
 solum expeditissimum est, ipsum Tyrannum, bel-
 lum, & vim injustam inferentem occidere; idque



non tam propria autoritate privata, quam auctoritate publica totius Reipublicæ in id confectis, facere censetur: ergo &c.

II R. II. Tyrannum in valorem domini, post tempore possessionis jam comparatæ, & aliquod diu retentæ, adhuc à privato posse occidi; si dum tyrannicè gubernat, & aliter non potest publica à tyrannide liberari, etsi probabiliter ceant D. Thomas, Cajet. Sorus, citt. meritò tamen hanc sententiam suspectam, & nemini jure commendam censent Filiucius cit. num. 15. *Alii alique cum Diana cit.* eò quòd nemo à potestate ne dejici debeat, nisi priùs à Judice audiat, & judicetur; & res tanti momenti publicum judicium postulans privato cujusvis judicio concedendum non sit: nisi in ultima necessitate, cum alio medium non superesset. Quo sensu illam sententiam interpretatur Azorius tom. 2. lib. 11. cap. 9. IO.

12 R. III. Tyrannum verò non invasione, sed usurpatione tantum, qui scilicet sit verus, & legitimus dominus Regni, vel Reipublicæ, sed tyrannicè gubernet, omnia referens in suum modum cum detrimento, communi vexatione, & oppressione subditorum &c. occidere privato modo licet, nisi in casu, quo quisvis injustum in valorem vitæ, vel rerum suarum, occidere potest per defensionem inculpatæ tutelæ. *Omnia definitum in Concil. Constantiensi ff. 15. 1. 1. damnatur articulus iste Joannis Hufs: Quod tyrannus licitè potest a quocunque subdito intelli*

Ratio est: quia verus dominus non admittit dominium ex sua malitia, & tyrannide; sed in tali casu recurrendum est ad superiorem tyranni, si habet, aut ad iudicium publicum totius Communitatis; ergo, De quo Juristæ.

§. III.

Et servato juris ordine.

Saltem substantiali: ut nimirum concurrentibus **13** quatuor ad substantiam iudicii requisitis, Iudice, actore, reo, & causa, crimen verè morte dignum, sit omnino manifestum, vel confessione rei debite cognitum; adeoque adsit accusatio, & testimonium; citetur, & audiatur reus: & tandem lata sententiâ executio demandetur justitiæ ministris, concessò tamen occidendo spatio percipiendi Sacramenta necessaria, nisi forsitan gravius urgeat periculum. De his Juristæ: nobis innuisse sufficiat. Unde neque Princeps supremus occidere potest reum ob crimen omnino occultum, utpote sibi soli cognitum (præsertim si in foro externo probaretur innocens) regulariter loquendo. Uti cum *Pet. Navar.* & aliis rectè probat *Tamburinus lib. 6. Decal. c. 1. §. 4. n. 18.* Ratio est: quia Princeps jurisdictionem fori externi tantum habet, ad quod non pertinent omnino occulta, quæ probatione externa carent. Deinde de jure naturæ est, quòd reus audiatur in sui defensionem, quod non potest fieri, nisi per probationes externas ab ipso reo adducendas. Denique si nemo potest proximum dif-
 H 3 famare

118 *Traët. V. in V. præceptum Decalogi. Cap. II.*
famare de crimine omnino occulto, quanto magis
ob id poterit eundem occidere?

14 Dixi autem *regulariter loquendo*: poterit
ita fieri in casu, quo instaret aliquod magnum
num Republicæ, aut alterius, aut ipsius Principis
sed tunc reducitur res ad defensionem necessariam
in culpa tutelæ, etiam privato licitam.

15 Cæterum supremus Princeps, cum possit
spensare in iuribus positivis, poterit quoque
istam causam reum mortis condemnare non solum
omni illo ordine iuris utpote I. Si delictum
non sit notorium: tunc enim non tenebitur
& audire reum, vel testes: prout fit in proscriptis
Bannitorum. II. Quando grave imminet periculum
Republicæ, nisi executio statim fiat; ut sit
timor rebellionis, vel turbationis in Republica.
III. Quando adest periculum fugæ ejus, qui
gravi scelere reus est &c. IV. Denique an in
Princeps supremus habeat potestatem aliquam
dendi, vel morte condemnandi more belli sine
ne summario quidem processu, sed statim,
continenti; negat cum multis Lugo *tom. 2. de
disput. 37. sect. 5. n. 52.* Concedit autem pro
liter in aliqua urgente casu Lessius *lib. 2. de
n. 96.* E. G. Regem posse sine judiciali strepitu
cidere occultum adulterum, qui vim Regiam
ferret, solusque Rex id sciret; quia sic Regi
ad Regiam infamiam evitandam. Sed certe
hic casus, utique liciturus potest reduci ad de
fensionem necessariam in culpa tutelæ: est enim
lis adulter verus aggressor regis famæ, & hanc

Unum & alterum dubium magis practicum hic explicandum venit.

Dubium primum.

DE

Occisione Bannitorum, seu proscriptorum.

Resolutio 1. Licitus & justus est mos, malefactorum Reipublicae perniciosos fugitivos proscribendi, eosque occidendi omnibus facultatem praebendi, etiam propositio praemio occisionis. Communissima DD. tam Theol. apud. Laym. l. 3. de just. tract. 3. p. 3. c. 2. n. 3. quam Juristarum omnium apud Clarum lib. 5. Sentent. verb. homicidium n. 66. Ratio est: quia maximè interest Reipublicae de malefactoribus, vel hostibus perniciosis poenam mortis sumere: cum autem id fieri nequeat, postquam reus aufugit, vel comprehendi nequit, nisi publica cuilibet eos occidendi facultas concedatur, justè Magistratus talem facultatem quandoque concedere poterit; atque ut eò efficacius fiat, etiam proponere praemium occisuro: vel etiam immunitatem à poena, si ipse occisor etiam malefactor Bannitus, vel proscrip-tus sit, ut mos ubique receptus est. Quamquam rectè moneat Molina tract. 3. disp. 7. Quod id rarò, & ob gravissimam causam eveniat, ob gravia incommoda: & maximè quòd tales sine Sacramentis in peccatis mortalibus pereant ex improvise.

Talem ergo proscrip-tum cuilibet saeculari privato interficere licet, etiam per insidias, seu prodito-

H 4

dito-

ditoriè, si aliàs commodè non possit ob periculum
 ex resistentia. *Ratio est*: quia tunc per sententiam
 proscriptionis Magistratus quilibet constituitur
 minister justitiæ. Unde vera omnino est sententia
 communis DD. contra Clarum *cit. n. 71.* Prosc
 ptum contra talem aggressorem non posse se
 fendere vi, ipsum occidendo, vulnerando: quod
 talis aggressor velut minister justitiæ constituitur
 jus habet illum occidendi; consequenter proscrip
 ti injuriam infert resistenti. *Non enim est per
 defendendi facultas, ubi offendendi est data libe
 ras,* ajunt DD. in L. I. C. Quando licet unicuique
 sine iudice se vindicare. Et alioquin sequeretur
 cessariò, licere etiam reo condemnato publico
 ctiores, vel carnifices occidere pro tuenda vita
 atque adeo dari posse bellum ex utraque parte
 solutè justum, seclusâ ignorantia, *contra omnes*
 18 III. Ut tamen omnino licita sit ejusmodi pro
 ta occisio proscripti, aliqua requiruntur condi
 nes: I. Ut fiat bono Zelo publicæ justitiæ, ac bono
 communis; non odii, vel vindictæ privatæ causa.
 II. Ne fiat durante justa appellatione. III. Excipi
 di sunt parentes, liberi, uxor, & alii, qui proscrip
 alere tenentur jure naturæ, quod non potest tolli
 jus humanum civile: non ergo licet filio occidere
 Patrem proscriptum, nisi is publicus esset hostis
 Reipublicæ, aut aliàs perniciosus, & aliter hoc
 lum averti non posset, *ut notant DD. Clarus
 Laym cit.* Quamvis absolutè licere doceat
 tholus, & alii apud Diaziam p. 3. *resolut. 41.* IV.
 sint tantum intra, & non extra territorium Mag
 stratus

stratus, vel Principis proscribentis, secundum communem, & veram sententiam Theologorum, Sylv. Armilla, Sa, Azorii, Tolet. aliorumque cum Laym. cit. num. 3. Et sumitur ex L. ult. ff. de jurisdictione omnium Judicum, & c. 2. de Constitut. in 6. Ubi notant DD. communiter, quod nullus iudex aut Magistratus jus dicere, aut sententiam exequi possit extra territorium suum: adeoque neque contra proscriptum sententiam iustitiae exercere poterit extra fines territorii sui, nisi de expressa, vel rationabiliter praesumpta licentia Domini, vel Magistratus alterius territorii, & consequenter vi proscriptionis nemo poterit proscriptum interficere extra terminos proscribentis. Contrarium tamen docet communis Juristarum Clarus, Grassis, Prosper Farinacius, & alii quos refert, & sequitur Diana p. 5. tract. 4. resolut. 24. quem vide.

IV. Denique si non sint legitimè proscripti, sed solum notorii rei, graffatores, regulariter non possunt occidi, ne à satellitibus quidem eos capere volentibus, solum ex eo, quod ipsis resistent (nisi urgerentur ad necessariam sui defensionem, ipsimet occidendi ab illis, nisi praeveniendo occidant) nec possunt tunc Iudices facultatem concedere, ut ipsos occidant, quia nondum sunt convicti, nec condemnati de crimine capitali. Dico autem regulariter: nam propositis sex conditionibus posse occidi, bene docet Farinacius apud Dianam p. 8. tract. 7. resolut. 44. quem Lege.

H 5

Dubi-

Dubium alterum.

D E

Occisione adulteri, vel adultera in flagrante

20 **L** *Ege Casarea in ff. & Cod. diversis locis factas fit & marito occidendi adulterum cum uxore deprehensum in flagrante in propria domo & patri occidendi filiam deprehensam in adulterio simul cum adultero in propria, vel foci domo, tamen, ut utrumque occidat; nam si uni v. g. occidat, jam reus erit homicidii. Dubitatur, an leges istae sint justae, etiam pro foro conscientiae? quae ut hoc dubium resolvatur.*

21 *Quaestio est: An leges istae sint permittentes in foro externo (quod quidem modum sunt leges permittentes lupanaria, quod opus est ad majora mala evitanda) an vero sint positivè approbantes, sic ut maritus, vel Pater auctoritate Legum publicae fiat velut minister, & executor justitiae ad morte puniendum talem in flagrante crimine deprehensum, sicut modò dictum est, sic occisores Bannitorum? si ita fit, maritus, vel Pater etiam in foro conscientiae, licitè occidet talem adulterum vel adulteram: atque ita esse docent patres Juristae cum Julio Claro *lib. 5. sentent. §. de homicidio à n. 48.* Et probabile, vel saltem non improbabile, censent aliqui Theologi apud Sanchez *l. 10. de matr. disp. 8. n. 37.* Lugo *tom. 1. de matr. disp. 10. Sect. 3. n. 85.* Contrarium tamen absolute docent Theologi ferè omnes, & Juristae communiter apud eosdem: nimirum Leges permittentes in foro externo, minimè verò approbare, & reddere licitam*

foro conscientiae ejusmodi sævam executionem, seu occisionem adulteri, vel adulteræ. Pono ergo breves resolutiunculas.

Prima: Iniquæ sunt leges civiles, si concedant positivè, & approbativè facultatem marito occidendi adulterum; aut Patri occidendi filiam adulteram cum adultero. Significatur *c. Inter hæc 33. q. 2. Et D. August. lib. 2. de adult. conjug. c. 15.* Et comunissima DD. cum S. Thoma *in 4. dist. 37. q. 2. art. 1. contra Clarum cit. n. 50.* Nam ab Alexandro VII. in terminis damnatur hæc propositio 19. *Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.* Et Ratio est: *Quia non est singulis concedendum, quod per Magistratum publice potest expediri, Regul. juris 136. ff. Et inauditum, ac non scondemnatum (nisi in vasorem) à privato occidi nulla æquitas patitur. l. 2. ff. ad legem corn. de sicariis, l. ult. C. de malef. & mathem.* Et maximè legi Charitatis Christianæ repugnat, hominem adeò imparatum, & impenitentem, utpote actu peccato mortali incumbentem subito occidi absque urgente necessitate: & quænam hic necessitas fingi possit? Unde etsi maritus esset ipsemet Judex, & propriam uxorem, vel filiam cum adultero inveniret, adhuc non posset absque peccato ipsos ibi occidere, sed deberet servare juris ordinem, ut legitimè puniantur: sicut enim Judex non potest committere alteri marito, ut sic statim occidat non servato juris ordine; sic nec sibi potest eam licentiam assumere: eadem enim inconvenientia sequerentur.

Secun-

- 23 *Secunda*: Justae tamen sunt ejusmodi leges permittentes negativè tantum, quatenus eo casu poenam homicidii remittunt, & actionem tam civilem, quam criminalem excludunt contra talem occisorem: idque partim ob circumstantiam atrocis injuriæ, & justissimi doloris, ac vehementissimae passionis pro amentia quasi reputatae, ut habetur *si adulterium. S. Imperator ff. ad leg. Juliam de adult.* Partim etiam ab absterrendos homines à crimine adulterii. Qua ratione etiam sacri Canonis excommunicationis sententiam ab eo remouentur qui in Clericum cum uxore, matre, sorore, vel filio turpiter inventum, violentas manus injecerit, ut verò *1. de sent. excommunicat.* Et cum Molin. docet Laym. *cit. c. 2. num. 4. fine.* Rationem dicit Gloss. *ibid. v. turpiter.* Quia justum dolorem consequi percipere difficillimum est. Attamen talis adhuc peccat mortaliter, eritque irregularis ex delicto.
- 24 *Tertia*: Talis ergo ita deliberatè, & maxime cum proposito quaesita occasione, vel studio procuratè occidens uxorem, vel filiam adulteram, vel adulterum, in foro conscientiae peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem debitam ex homicidio illicito ob rationes supra datas: idque tam in flagrante crimine deprehendens, quam postea, ante sententiam Judicis: post tamen sententiam latam à Judice, qui talis institueretur voluntarius Minister justitiae posse sine peccato occidere, docent *Sorus, Covarr. Med. Azorius, Filliucius cit. n. 17.* Verùm id non est consulendum, cum proclivè sit, ut maritus v. g. potius occidat in vindictam, & odium, quam in

Zelo justitiæ: atque ut uxor deinceps detestetur
maritum ob tantam commissam, etsi permissam, cru-
delitatem.

§. IV.

*Nulla autem auctoritate humana licet occide-
re innocentem per se, sed bene quandoque
per accidens.*

Certissimum est, nunquam licere occidere inno- 25
centem per se directè intendendo, & volendo
ejus occisionem in se, quavis auctoritate huma-
na, ob quamcunque etiam urgentissimam causam.
Omnes cum S. Thoma q. 64. art. 6. Constat
ex universali præcepto divino Exodi 23. *Inson-
tem, & justum non occides: quia aversor impium.*
Prohibetque ipsum jus naturale, quo potestas
gladii tradita est Magistratibus adversus eos, qui
malè agunt, & non contra innocentes. *Ratio com-
munis est: Quia vita hominis est sub dominio so-
lius DEI: quare sicut homo non potest eam sibi
tollere sine jussu DEI; sic multò minùs alterius, qui
minus jus in ipsum habet. Duo permolesta dubia
hic occurrentia, mox dabo inferiùs.*

Occidere autem innocentem per accidens præ- 26
ter intentionem, & indirectè, nimirum directè, &
in se nullo modo volendo, vel intendendo ipsam
occasionem, sed solum aliam actionem justam, cum
qua tamen per accidens conjungitur occisio inno-
centis; quia nimirum actionem justam exercere
non potes, nisi simul præter intentionem tuam
occi-

occidendo innocentem: hoc quandoque ex gravissima causa licere etiam omnes consentiunt.

Casus autem sunt:

27 **P**rimus: In bello justo cum justa victoria obtineri non potest, nisi simul cum nocentibus occidantur innocentes, ut in explosione tormentorum contra urbem, vel navem, subversione turrium, conflagratione tectorum &c. licite sic fit. Communissima cum Molina *tom. 2. disp. 1. §. 1.* Lessius, Laym. Lugo *cit.* Ratio est: Quia sic bellantes occidunt infantes physice, non tamen consentunt occidere moraliter, & humano modo cum occiso minimè sit intenta, sed pure & permessa; quippe merè per accidens conjuncta cum alia actione justa gravissimi momenti. Ut minimè liceret bellantibus occidere infantes, filios, amicos hostium in castris fortè habitos eo fine, ut pro liberandis filiis obsessi se dederent: Quia si occiderent directè innocentes (licet eorum occidendo ad alium finem ordinetur) vide Lugo *cit. disp. 1. §. 4. & 5.*

28 **S**ecundus: Quando injustum aggressorem, vel occisurum, vis occidere cum moderamine inculpatae tutelae; is autem protegat se, opponendo tibi infantem, vel hominem innocentem, si aliter eum ferire non potes, licite poteris eodem ictu sclopeto vel gladii infantem, vel innocentem simul & hostem ferire: uti contra paucos aliquos docet *communis DD. Pet. Navar. Less. Lugo cit.* Ratio est: quia talis utitur jure suo ad necessariam

defensionem dirigendo ictum gladii, vel sclopeti directè adversùs injustum aggressorem vitæ suæ: per accidens autem est, quòd in illo spatio intermedio etiam innocentem ab aggressore objectum feriat, propter quem salvandum in tanta propria necessitate non tenetur abstinere ab illa actione justâ per se directè ordinatâ ad solam justam, ac sui necessariam defensionem, ac propterea moraliter non occidit, sed solùm licitè permittit simul fieri occisionem innocentis.

Tertius: Similiter, si equo vectus fugias inimicum te occidere volentem, & in via arcta necessariò conculcandus sit ibi jacens dormiens, claudus, infans, adhibitâ omni circumspectione, & cautelâ, ne noceas, quam pro tempore, & loco poteris, licitè cursum urgebis, per accidens permittendo conculcationem, & mortem innocentis. *Ita contra Pet. Navar. Sylv. Turriannum, aliòsque docet communis DD. Cajetanus, Corduba, aliisque cit. Lessius, Laym. Lugo cit. Tamb. lib. 6. Decal. c. 1. §. 1. n. 13.* Ratio est eadem: Quia actio illa per se ordinatur ad salvandum vitam tuam: necessariâ fugâ, minimè verò occidendum innocentem: uteris enim jure tuo naturalissimo, fugiendo per viam publicam pro salvanda vita tua: per accidens autem est, quòd sequatur damnum alteri, quod nullo modo intendis, & cum æquali extremo tuo damno nullatenus teneris impedire. Quòd si tamen infans ille conculcandus non esset baptizatus, ideòque æternùm damnandus poenâ scilicet damni, lege Charitatis tenereris fugiens cursum

29

cursum sistere: quia charitas obligat ad præteritam salutem æternam proximi vitæ propriæ æquali necessitate, juxta communem doctrinam Charitate. Tandem principaliter, an, & qualiter liceat procurare abortum fœtus etiam jam animæ pro servanda vita corporali prægnantis, vide dicta p. 4. de Sacram. c. 4. Restant modo dubia applicanda supra indicata, sanè valdè controversa

Dubium primum.

Quid in Judicio publico.

30 **Q**Uæritur an Judex, vel Princeps licitè possit sententiam mortis ferre in eum, quem prænotitiâ certò scit innocentem esse; qui tamen in judicio externo secundùm allegata, & probata cens, & reus mortis probatur. E. g. Ipse Judex vel Princeps occultè interfecit Titium, qui adulterium commisit cum uxore magnatis absentis imprægnata cum ingenti infamia, dedecore, scandalo &c. sed Cajus propter aliqua indicia vehementia suspectus, vel infamatus tandem secundùm legitimas probationes de eo crimine convictus fuit: aut metu torturæ falsò confessus, uteritne licitè Judex, vel Princeps eum mortis damnare? Variè r.

31 I. Certissimum videtur, quod ipse Princeps vel Judex supremus non possit, sed teneatur innocentem liberare. *Ratio facilis est: Quia Princeps potest dispensare in lege, quâ jubetur debere in judiciis procedi secundùm allegata, & probata ergo non habet causam damnandi innocentem*

Quòd si subesset periculum scandali, quòd reus tantorum scelerum non puniatur, facile avertet Princeps; poterit enim palàm, etiam, si opus sit, cum juramento pronuntiare, ac testari, sibi perspectam esse hominis innocentiam; nec erit periculum scandali contra Principis imperium; qui etiam certò nocentes subinde misericorditer à morte liberare consuevit. Quæstio ergò, & difficultas tota est de iudice inferiori, qui hac dispensandi facultate non gaudet, sed ex officio procedere debet.

II. Certum itidem est, quòd Iudex quoque inferior debeat adhibere omnem possibilem industriam, omnemque, ut ajunt, movere lapidem, quo impediatur hujusmodi innocentis condemnationem ad mortem; utpote impediendo, ne testes contra ipsum deponant, diligentius eos examinando, monendo Principem de innocentia hominis, aut causam ad ipsum remittendo: imò & deponendo officium Judicis, si absque gravi damno suo possit; & denique si possit, clam aperiendo carcerem, ut innocens reus fugiat &c.

III. Tandem si hæc omnia nihil proficiant, instetque Princeps, ut justitia fiat, & juxta allegata, & probata procedendo sententia feratur, jam iudicem inferiorem licitè posse, & debere innocentem condemnare, docent sanè gravissimi DD. S. Thomas 2. 2. q. 67. art. 2. Cajet. Bann. Aragonius, Quia Prætor, Valentia. aliisque congestis Sanch. lib. 2. cons. 1. dub. Ratio tota est: quia jura præcipiunt, & probat Iudex puniat eum, qui secundum allegata, & probata reus mortis invenitur. Et bonum publicum

exposcit, ne juris ordo pervertatur, nève judicium
 detur occasio, ut etiam nocentes liberent, sub præ-
 textu, quòd eos innocentes esse privato sciunt.
 Addunt aliqui: hoc non esse occidere directè,
 tantùm indirectè; quia nimirùm Judicis intentio
 est servare ordinem juris, & bonum commune, non
 autem hominem occidere. Confirmantque exem-
 plis occisionis indirectæ innocentis, modò sup-
 à nobis concessis. Fateri cogor, sententiam esse
 probabilem, saltem extrinsecè ob auctoritatem
 tantorum Doctorum: mihi tamen intrinsecè, in
 lo modo probatur. Itaque

- 34 IV. Dico simpliciter non licere. *Ita Pet. A-*
var. Rosella, Angelus, Sa, aliisque cit. Lessius
 2. c. 29. de justit. num. 84. Lugo tom. 2. de ju-
 disp. 37. Sect. 4. Tamburinus lib. 6. Decal. c. 1.
 4. n. 12. Ratio fundamentalis, & solidissima
 quia non licet hominem innocentem occidere
 per se directè, secundùm omnes: atqui in propo-
 sito verissimè occidetur innocens per se directè,
 non indirectè tantùm (ut suprà quidam volu-
 cùm & ipsa actione externa directè tendatur
 mortem hominis innocentis, & non in aliquid
 ud (prout in exemplis suprà admissis patuit)
 nihil aliud hic directè & per se intendi possit.
 enim? Ipse ordo juris servandus ad bonum com-
 mune secundùm præscriptum Sacrarum Legum
 ajunt. *Contra:* Jura cùm præcipiunt, ut
 procedat, & puniat secundùm allegata, & præ-
 semper loquuntur de judice regulariter se habere
 cui nimirum regulariter non constare solet de

licto rei, nisi per allegatas probationes: de Judice vero innocentiam rei certò cognoscente (qui casus est rarissimus) nunquam agunt ullibi. Certè etiam Leges universaliter damnant eum, qui alienum rapuit, non tamen propterea damnant eum, qui per justam compensationem v. g. alienum accepit: licet enim id Jura non exprimant, semper tamen id à jure naturæ exceptum esse intelligimus. Et similia sexcenta in jure reperies. Idem omninò vides esse in proposito.

Sed neque bonum publicum ita disposuit. Juris enim ordinem non pervertit, qui contra jura non agit: atqui nullum est jus contra certò innocentem. Deinde majus est malum, vel semel innocentem occidi, quàm aliquoties nocentem liberari; illud enim damnum irreparabile est: hoc autem à Principe, vel Republicæ facillè revocari potest providendo Judices verè justos. Denique magis favet publico bono, populum scire, leges semper innocentem undecunque repertum incolumem servare, quàm scire, eas concedere, imò præcipere, ut vel semel occidatur homo ab eo, qui ipsum innocentem certò novit.

Cæterum, cum agitur de causis civilibus, vel pœnis, aut mulctis modici ponderis, omninò concedendum videtur, posse, & debere Judicem infirmo-riorem ex scientia publica secundum allegata, & probata damnare eum, quem privatâ scientiâ scit esse innocentem, quando nimirum urget jus, nec alia via liberandi suppetit, juxta suprâ dicta. Ita enim clare statuitur *e. Pastoralis, de Officio Judicis delega-*

132 *Traſt. V. in V. Præceptum Decalogi Cap. II.*
delegati. Ubi tamen expreſſè agitur de his cauſis
civilibus, Eccleſiaſticis, ut conſtat ex caſu textus
minimè verò de cauſa ſanguinis. Ratio diſcrimi-
nis magna eſt: quia cauſæ civiles, utpote frequen-
tiſſimæ alioquin facilè turbarent Tribunalia, &
ſemper ſecundùm allegata & probata procedant
inſuper habitâ notitiâ privatâ Judicis. *Accedit*
quòd cives privati in his civilibus cenſeantur
dere juri ſuo propter majus Reipublicæ bonum
qualis ceſſio juris non poteſt præſumi in cauſa ſan-
guinis, cùm agitur de ipſa vita, quippè cujus homo
non eſt dominus, ſed cuſtos, & uſuarius tantùm.

Dubium alterum.

Quid urgente Tyranno?

36 **Q**uid ſi Tyrannus perſequens civem innocen-
tem intentet perdere totam communitatem
aliquam urbem comburere, cives omnes occide-
re &c. niſi mittatur ad ſe caput civis illius innocen-
tis, aut is à civibus occidatur, aut occidendus
extradatur: poteritne Reſpublica illum civem in-
nocentem occidere, aut occidendum Tyranno
dare?

37 *Reſolutio prima.* Reſpublica non poteſt
civem innocentem occidere, nec conſequenter
civiſi caput Tyranno mittere. *Communiſſima,*
tra paucos aliquot. Ratio clara eſt: quia hoc
directè occidere innocentem quod intrinſecè
lum nullâ unquam cauſâ neceſſitatis excuſari,
cohoneſtari poteſt. Verùm quidem eſt pro
vanda vita hominis licere abſcindere membra

non tantum morbidum, ac noxium (qua ratione etiam licet occidere malefactores Reipublicæ perniciosos) sed etiam membrum sanum: ut si incendium, vel naufragii submersionem aliter eluctari non possis, nisi abscindendo manum, vel pedem fortè ligatum, licitè sic facies: non tamen eadem ratione licet occidere innocentem civem, seu membrum sanum Reipublicæ ob ipsam totam Reipublicam conservandam, est enim grandis disparitas inter membra corporis naturalis, & politici: quia corpus naturale, seu totum suppositum hominis habet jus utendi membris suis in suam utilitatem principaliter, membra enim sunt principaliter propter corpus, non vice versa; neque membra seorsim spectata habent aliquod jus, vel utilitatem ullam per se intentam absque ordine ad corpus totum & suppositum, ut ex se patet; quare meritò & recta ratione abjicitur membrum, etsi alioquin sanum pro tuenda salute totius corporis. At verò Respublica, seu corpus politicum non habet jus utendi membris suis, nempe civibus in suam utilitatem principaliter; hoc enim esset jus domini respectu mancipii; neque cives principaliter sunt propter Respublicam, sed vice versa, Respublica est propter cives, eorumque utilitatem per se intentam, & procurandam principaliter: civésque seorsim habent suum jus, & utilitatem propriam per se intentam: quare neque pro conservanda tota Communitate licet directè occidere civem innocentem: esto ad eum finem Respublica possit, eis etiam invitis auferre sua bona temporalia: quia in bona

134 *Tract. V. in V. præceptum Decalogi. Cap. II.*
temporalia civium in ordine ad bonum communi
conservandum Respublica habet verum jus, ut
ut vocant, dominium altum; nullum verò omni-
jus habet in vitam civium innocentum. Vide
optimè de Lugo *disp. 10. Sect. 1.*

38 *Secunda:* Respublica eo casu non tantum
testi illi civi innocenti præcipere, ut seipsum
Tyranno (cùm is ipse civis innocens ex lege
ritatis teneatur se morti exponere pro averte-
extrema Reipublicæ necessitate) sed etiam
illum civem innocentem Tyranno extradere;
que ejus mortem permittere. *Ex communi*
Laym. Tamb. ll. cc. Ratio est: quia jam hoc
est directè occidere innocentem, sed ad summum
indirectè: nec est positivè cooperari ad injustam
occisionem innocentis, sed est eam solùm per-
tere gravissima urgente & excusante necessitate.
Nam actio illa tradendi innocentem Tyranno
est ex se intrinsecè mala, sed indifferens (potest
enim etiam fieri ad aliquem finem bonum, &
malum) esto ea actione Tyrannus abusus sit
injustam occisionem: quam malitiam non re-
tur Respublica impedire cum tanto, & extremo
suo incommodo: ergò poterit illum tradere
Tyranno, permittendo mortem ejus propter
necessitatem: quemadmodum propter eandem
necessitatem potest cives suos periculo mortis
ponere ad defendendam civitatem, v. g. imper-
do, ut maneant in statione, ut pugnent, hostes
repellant, aggrediantur &c. non enim sic im-
ditur mors civium, sed justa defensio: esto

accidens, & præter intentionem sequatur mors eorum.

Tertia: Quòd si denique civis ille innocens nollet obedire Magistratui præcipienti, ut se pro bono communi Tyranno tradat, aut sui traditioni pertinaciter repugnaret: jam justè eum Respublica occideret in pœnam inobedientiæ in re justa, & gravissimâ, jam enim verè evaderet ut nocens, & ut talis, non ut innocens, occideretur. *Communis DD. apud cit.* At, quid si is reaueret tradi ob hoc ipsum quia vellet potiùs à sua Republica interfici aliqua morte mitti, gladio v. g. quàm à Tyranno morte crudeli: possètne tunc licitè occidi à Republica? Id nobis cogitandum relinquit Tamburinus *cit. c. 1. §. 1. n. 13. in fine.* Relinquo & ego vobis. Cogitare tamen ego adhuc posse occidi sub hac conditione, si nolit se tradere Tyranno pro re communi, ad quod aliàs ex Charitate per se teneretur: stante enim hac conditione adhuc occideretur ut nocens. Sed salvò meliori iudiciò.

SUBSECTIO.

De

Irregularitate ex defectu lenitatis in Justitia publica.

SUMMARIUM.

- 40. Irregularitas generatim quid, & quotuplex.
- 41. & 42. Ex justitia publica in causa sanguinis tantum, scil. mortis, vel mutilationis effectu secuto.
- 44. & 45. Non aliàs, vel ex alio actu quocunque judiciali.
- 46. & 47. Irregularitatem ex defectu lenitatis incurrit I. Omnis Juxta Pontifice inferior, Laicus, Clericus

Princeps, Episcopus &c. Sententiam mortis ferat
vel etiam ferri jubens, aut ei ferenda auctoritate
præstans suâ præsentia. II. Ejus Assessores, & Con-
siliarii, & III. Omnes justitiæ ministri, etiam
cellites.

48. Non verò eam incurrunt. I. Principes etiam Ecclesiastici, si jurisdictionem hanc temporalem ad causam sanguinis delegant.
49. II. Aut reum, etiam Clericum, ante degradatum, post statim saculari tradunt.
50. III. Nec Doctores, Professores, Concionatores, Confessarii, docentes, vel dicentes: crimen esse non dignum &c.
51. IV. Imò nec etiam quando Confessarius urget Judicem ut fungatur suo officio; hortatur reum, ut crimen fateatur, justitiæ acquiescat. Secus si crimen confessum revocare non permittat, vel dissuasum.
52. Quando dictam irregularitatem incurrant accusator vel tradentes reum &c. &
53. Usque ad n. 60. Quando, ac quibus casibus non incurrant, & quinam testes eam incurrant, & qui non?
64. Usque ad n. 68. Quinam ministri processûs & executionis eam incurrant?
68. Usque ad n. 73. traditur Regula Antiquorum, quibus censeantur directe & proximè cooperantes ad evadendam mortem, ideòque irregularitatem incurrere, & quinam remotè tantum, ideòque non incurrere.
73. Usque ad n. 85. Traditur & declaratur Regula generalis mitior Recentiorum.

40 Irregularitas generatim est impedimentum canonicum, & inhabilitas ad Sacros Ordines suscipiendos, & exercendos, seu in susceptis ministrandum. Duplex est, & ex defectu, & ex delicto, de quibus sequentes.

bus suo loco. Irregularitas ex delicto homicidii incurritur ex omni, & solo homicidio injusto, de hac cap. seq. Irregularitas ex defectu lenitatis incurritur ex omni homicidio, etiam justo publica auctoritate facto. Dicitur autem irregularitas ex defectu lenitatis, seu mansuetudinis CHRISTI, cum enim omnes Sacri ordines ordinentur ad ministerium, & Sacrificium Missæ, necesse est, sacris ordinibus initiatos, & in Sacris ministrantes repræsentare personam CHRISTI, indecens autem est, ut is, qui voluntariè hominem occidit, seu injustè, repræsentet personam CHRISTI Agni mansuetissimi, pro nobis Divino Patri oblatus: talis enim non tam Christum, ejusque Passionem repræsentat, quàm ejus occisores, ut notat Navar. c. 29. n. 218. & plures rationes assignans Filiucius Tractatione 19. c. 9. Hic ergò solum agendum de irregularitate ob defectum lenitatis ex justitia publica: de aliis consequenter in sequentibus.

Resolutio Summaria.

EX justitia publica in causa sanguinis, scilicet 41
mortalis, vel mutilationis effectu secuto, irregulares fiunt. 1. Ipse Judex, ejusque assessores, vel consiliarii ad decernendam sententiam. 2. Accusator, vel denunciator. 3. Testes. 4. Ministri processus 5. Minister executionis. 6. Et universaliter omnes per se directè, & proximè cooperantes ad infligendam, vel notabiliter accelerandam mortem rei, saltem si sint ministri Justitiæ, & ex officio agentes. Totum verè constat ex c. aliquantum dist. 50. & aliis

& aliis locis infra allegandis, & communi DD patebit. Percurramus breviter singula. Pro omnibus tamen semel pro semper notandum, quod dictum est, irregularitatem hanc non incurri,

42 I. *In causa sanguinis, mortis, vel mutilationis.* Nam causa sanguinis ex usu loquendi significat causam mortis quomodolibet infligendam, etiam sine fusione sanguinis. Hinc si feratur sententia aliquo supponendo, præfocando, submergendo, veneno, fame, aut aliter sine effusione sanguinis enecando, erit vera causa sanguinis. & inde irregularitas. Idemque dicendum, si Judex aliquem condemnat ad durum carcerem in pane arcto, & carceri brevi, unde consideratis circumstantiis ei mortis citius acceleranda sit, eâ securâ, erit irregularis Judex, ut cum aliis notat Tamb. *hic tract. de Irregularitate c. 15. §. 10. n. 7.* hinc enim carceres humidi, subterranei in Jure prohibentur, & conceduntur, quando quis per sententiam iudicis ad mortem sensim oppetendam condemnatur, notat Farinacius *q. crim. 27. n. 95. §. 194.*

43 II. Ad causam sanguinis irregularitatem in seipsum spectat etiam mutilatio alicujus membris alicui à Judice, & justitiæ ministris illata, secundum sacros Canones. Verum de hac mutilatione etiam modius dicam simul *cap. 2.* Nam quocumque membris alicuius injustè mutilando alterum, vel seipsum, erit irregularis ex delicto, eodem modo etiam Judex minister justitiæ justè alterum mutilando, erit irregularis, scilicet, sit irregularis ex defectu lenitatis.

44 III. Seclusâ ergo morte, vel mutilatione,

erit causa sanguinis, nec ulla incurretur irregularitas ex ulla sententia, vel actu judiciali, etiam in criminalibus: ut si feratur sententia condemnans ad triremes, ad perpetuos carceres, ad fustigationem seu virgationem, etiam usque ad sanguinem, sine tamen periculo mortis, non erit causa sanguinis, nec inde irregularitas; & à fortiori nec in aliis poenis sine sanguine inflictis. Additur denique

IV. *Effectu secuto*: Nisi enim certò secuta sit ipsa mors, vel mutilatio rei, nulla erit irregularitas in Judice, vel ullo ministro justitiæ, *omnium consensu*. Quod si dubitetur postea, an mors secuta sit, dicam commodius *cap. seq.* cum de irregularitate ex delicto longè frequentiori; eadem enim ratio erit de hac irregularitate ex defectu lenitatis in justitia publica, in bello justo &c. Jam breviter lustremus personas.

§. I.

Judex, ejusque Assessores, vel Consiliarii.

OMnis Judex Pontifice inferior (excipitur solus summus Pontifex, qui ipsemet supremus Legislator, non est subditus Juri Canonico, quo per Prædecessores Pontifices imponitur irregularitas, cum non habeat imperium par in parem) sæcularis, Ecclesiasticus, ordinariam, vel delegatam potestatem habens hic comprehenditur, cum eadem sit ratio de omnibus. Id tamen discriminis est inter Judicem laicum, & Clericum: quòd Laicus solummodò incurrat irregularitatem sibi pro eo statu parùm noxiam: cæterum justè damnando benè agit, imò

imò meretur. Clericus autem Episcopus v.g. et
 justè damnans præter irregularitatem sibi
 noxiam, quippe impediens ipsum ab omni
 cio sacrorum Ordinum, etiam peccat graviter,
 quòd graviter prohibeatur, ne se ingerat in causam
 sanguinis .cap. sape 26. q. 8. cap. sententia, ut
 rici, vel Monachi. adeoque

- 47 Judex omnis, Laicus, Clericus, Princeps, Episcopus &c. irregularitatem contrahunt, non solum si ipsimet sententiam mortis, vel mutilationem pronuntiant in reum, effectu secuto; sed etiam si Judici suo delegato in particulari, & definite præstant, vel demandent, ut iste reus morte, vel mutilatione afficiatur, suspendatur, comburatur. *Navar. Aula Molina*, alii cum *Laym lib. 3. just. tract. 3. p. 3. cap. 72*. Si priora præsentia auctoritatem sententiæ sanguinis ferendæ præstent. *cap. litteris de excessibus Prælatorum & ibid. G. Abbas. communis DD.* hac enim ratione assensum vel consilium non solum vota ferentes pro sententia mortis, vel mutilationis, verum etiam solum præsentia auctoritatem præstantes, irregularitatem incurrunt, ut habet *communis DD.* Quare Consilarii Clerici, v. g. Canonici, propositâ causâ sanguinis, mox abscedere debent, saltem à sessione. Si similiter auctoritatem præstantes, Judex, Princeps (etiam delitescens sub cortina) sicut omnes ministri justitiæ, etiam infimi satellites, præstant executioni mortis in locis sui territorii: quæ tunc ipsorum auctoritate mors infertur. Alii autem privati, & famuli domesticæ ad mera dominorum ob-

obsequia domestica deputari, etiam si cum dominis assistant, immunes sunt ab irregularitate; quia, ut supponimus, nihil conferunt ad sententiam exequendam. Secus esset, si quid autoritatis conferrent, uti revera conferre videntur stipatores Aulici Principum, vel Magnatum, etiam infimi satellites, 4. Idem à fortiori dicendum de Ecclesiasticis: nam ex cit. cap. ex litteris, de excess. Pral. quidam Episcopus pronuntiatur reus irregularitatis, quia interfuit cujusdam furis suspendio in proprio territorio, & ideo, ut auctoritatem afferens executioni capitali. Cæterum si Clerici, quicumque etiam Monachi assistant alio fine curiositatis, sive amicitiae, sive alterius causæ gratiâ, ne timeant irregularitatem; imò neque peccatum. Quod si textus aliqui canonici strictius loquantur, ut cap. Sententia, ne Clerici vel Monachi. certè jam legitime desueverunt: Vide Dianamp. 4. tract. 2. resolut. 35. Denique qualiter unam, vel plures irregularitates contrahant Judices, si una, vel diversis sententiis plures condemnent mortis, res modici momenti, videri potest apud cit. & strictim Tamb. cit. §. 10. à num. 15.

Non ergo hanc irregularitatem incurrun.

I. Princeps etiam Ecclesiasticus, Episcopus, vel 48 Prælatus jurisdictionem simul temporalem habens (quales plerique sunt in Germania) imprimis, cum hanc ipsam temporalem jurisdictionem suam in ordine ad causas sanguinis aliis sæcularibus idoneis Judicibus, vel Præfectis delegant, prout certè delegare

gare possunt, & debent. Sic enim definitur in
 Textu *c. Episcopi, ne Clerici, vel Monachi*
 Nam aliter ipsi ea potestate licitè fungi non possunt
 quotquot deinde sequantur sententiæ sanguinis
 Item si leges pœnales etiam mortis ferant contra
 malefactores, Judices creant, illis causas sanguinis
 cognoscendas & judicandas committunt, delegant
 etiam in particulari de hoc, vel illo crimine,
 malefactore mandant, & monent, ut justitia
 juris ordo servetur, secundùm leges judicet
 &c. Ita habetur *cit. c. ult. ne Clerici, vel Monachi*
in 6. Dummodò ipsi autoritative non assistant
 nec in particulari & definitè hunc aliquem
 tentiari mandent, ut modò dictum fuit. Ceterum
 possunt etiam Episcopi, & Ecclesiastici Præ-
 cipes latam Judicis sententiam moderari: ut scilicet
 cet dicant; si omninò reus morte condemnatus
 est, non rotâ igne, furcâ, sed gladio plectatur
 nota irregularitatis: quia sic non exercent acri-
 severitatis, sed misericordiæ, & lenitatis: non enim
 mortis causa existunt, sed partem supplicii auferunt

49 II. Non incurrunt Episcopi, & inquisitores, &
 rumque officiales Ecclesiastici, si reum incorrigibilem
 sive laicum, sive clericum ante degradatum
 postquam officio suo in proprio tribunali fuerint
 fuere, sæculari potestati tradant, etsi certissimè mor-
 te plectendum: quia ipsi mortis sententiam non
 pronuntiant: sed sæculari potestati id munus re-
 quunt, ad quod debitè exequendum eos etiam ge-
 neraliter adhortari possunt. *Ex communi Læti*
 7. 3. Quando tamen Clericum degradatum tradant

Judici sæculari, ex juris præscripto; c. *Novimus*, de verb. signif. intercessionem præmittere debent, ut Judex circa eos sententiam moderetur, quantum fieri potest citra mortem, vel mutilationem: quæ tamen intercessio non videtur necessaria ad vitandam irregularitatem; quando enim Ecclesia tradit reum degradatum Judici laico, directè solùm hoc agit, ut eum privet privilegio Clericali, ex quo consequitur jurisdictio sæcularis super illum, ut notat Filiutius *tract. 19. c. 9. q. 8.*

III. Non incurrunt Doctores, Professores, Con-
cionatores, Confessarii docentes, vel dicentes cer-
tum crimen esse dignum morte, etiamsi inde se-
quantur mortes talium criminoforum: quia hæc
est cooperatio nimis remota. Neque etiam incur-
runt, si in particulari consulantur, vel interro-
gantur, an talem reum liceat, deceat, necesse sit occi-
dere, hoc, vel illo supplicio, ipsique absolutè re-
spondeant veritatem aperiendo, & jus explicando
generaliter, & speculativè ex parte intellectûs:
dummodò in particulari nihil suadeant, vel ju-
beant, sed liberum totum relinquunt Judici, etiam-
si prævideant mortis supplicium secuturum: quip-
pe ad quod ipsi directè non moverunt, sed solùm rei
veritatem apperuerunt, quâ cognita, Judex seipsum
ad id, quod justum est, permovit. Gloss. *in c. ex
litteris, verb. consuluit, de excess. Pral. Molin. tract.
3. disp. 74. Laym. cit. n. 4. Vasq. aliisque citt. Diana
p. 4. tract. 2. resolut. 99.* Et certè non incurrunt
ex probabili regula Recentiorum infra in fine ad-
ferenda: quia non agunt ut ministri justitiæ ex offi-
cio.

144 *Traët. V. in V. præceptum Decalogi. Cap. II.*
cio. Et si contra sentiant *Sylvest. Henriq. Avila.*
Filliucio cit. cap. 9. q. 7. Nimirum si in particulari
immineat periculum hominis deformandi, non
posse clericum de jure consultum, etiam generali
responsum dare sine nota irregularitatis. Sed
saltem ut periculosum, & aliquando scandalosum
cavendum censeo extra necessitatem, quando
circumstantiæ nimirum sufficienter possunt consuli.

§ I IV. Plus adhuc sine nota irregularitatis permissum
est Confessariis, ut nimirum Judicem aliquem
peccatum mortaliter, non tantum generatim
moneant, & explicent, quid in hac materia debet
vel debitum, licitum, vel illicitum sit; sed etiam
in particulari urgeant, & si opus sit, negata
satisfactione cogant officio suo satisfacere, reum
publicæ noxium secundum jura, & justitiam judicem
proponant; attamen in his terminis abstrahendo
ut determinatè directèque non moveant ad tale
hominem in particulari occidendum &c. *ex consensu*
muni Molin. & Laym. cit. Item hortari possunt
reum, ut cum Juridicè interrogatus respondere
debeat, fateatur veritatem, etiam si crimen sit
dignum, & certo plectendum. *Ita cum Henriq.*
Avila & aliis Laym. cit. Item persuadere possunt
reum, ut acquiescat justæ sententiæ, quam non
debet differre sine injusta appellatione. Secus, si
debet differre cum justa appellatione, aut si crimen falsò
confessum, ob quod morte plectendus esset, vellet
vocare: tunc enim Confessarius dissuadens appellationem
vel revocationem, morte secuta sine dubio
irregularis fiet ex delicto: quia injustè cooperatur

ad mortem rei; potest tamen reo de se nolenti re-
vocare crimen falsò concessum ob metum torturæ
iterandæ, & malenti mori, acquiescere, cum is non
teneatur vitam suam tueri cum tanto incommodo.
Sed de hoc infra. *Ratio omnium dictorum est.* Quia
non est credibile, Ecclesiam voluisse irregularitatis
obicem ponere, quò minus Princeps, Doctores,
Confessarii &c. suo munere ad justitiam debito
salubriter fungi possint.

§. II.

Accusans, Denuntians.

Incurrunt irregularitatem omnes accusantes, de-
nuntiantes, vel tradentes reum actione crimi-
nali, ad fumendam vindictam de crimine, morte,
vel mutilatione digno, ipso facto, laici quidem si-
ne peccato; Clerici etiam cum peccato contra gra-
vem prohibitionem Ecclesiæ. *Communis DD. teste*
Avila p. 7. disp. 31. sect. 2. dub. 10. Suarez alii
cum Laym. cit. n. 6. Esto etiam accusator prote-
stetur, se petere, vel intendere criminis vindictam
fieri citra mortis, vel mutilationis sententiam: cum
enim Judex ab actore postulatus judicare soleat, &
debeat secundum leges, protestatio illa actoris ac-
cusantis de crimine secundum leges morte, vel mu-
tilatione digno, erit contraria facto, ideòque in-
utilis ad evitandam irregularitatem.

Item incurrunt accusantes, vel denuntiantes
etiam actione civili ad compensationem damni, vel
injuriæ illatæ, sed in causâ civili simul criminali
morte, vel mutilatione digna (ut furto, rapina)

à Judice ex officio secundum legem, & iustitiam infligendam: in causa quidem propria, si fiat ab ipso, & protestatione mox intra ponenda: in causa vel aliena etiam facta, & non obstante quacunque protestatione se criminalem vindictam non intendens secuto nimirum effectu, si Judex crimine secundum leges ita exigente, mortis, vel mutilationis sententiam inflixerit. *Communis DD. Navar. c. 27. §. 12. Avila cit. dub. II. conclus. 2. Molin. cit. n. 8. Laym. cit. n. 5.* Ratio est: quia Canon mox citandi eam protestationem denuntianti solent in causa, vel injuria propria concesserunt; non in aliena, contra irregularitatem incurrendam.

Non ergò hanc irregularitatem incurrun.

§3 I. Accusantes, vel denuntiantes, aut actionem merè civili ad jus suum recuperandum, ad compensationem alicujus damni illati &c. aut actionem quidem criminali, sed de crimine morte, vel mutilatione non digno: esto etiam Judex ex propria vitia, vel ignorantia, vel alia causa accidentali committeretur ad mortis, vel mutilationis sententiam proferendam; id tamen accusatori nec intendenti, vel prævidenti imputari non poterit ad irregularitatem, seu Laicus, seu Clericus sit. *Communis DD. Navar. Molin. aliisque cit. Laym. cap. 7. p. finem.*

§4 II. Non incurrun accusantes, vel denuntiantes de crimine patrato pernicioso Reipublicæ, ipsorum met, vel alius, quod alia ratione emendari non potest, nisi per judicalem processum. *Communis DD.*

eundem, & Dianam p. 4. tract. 2. resolut. 33. Ratio est: quia Canones nunquam infligunt irregularitatis notam propter officium cuius debitum ex lege naturali Charitatis, vel alterius virtutis: atqui accusare malefactorem, si ita necesse sit ad liberandam Rempublicam, seipsum, vel proximum ab impendente gravi periculo, opus Charitatis est: ergo &c. Neque hoc casu opus est protestatione aliqua, cum opus suapte natura ab irregularitate exemptum sit.

III. Non incurrunt tum Clerici, tum Laici quicumque in causa propria, qui scilicet injuriam passi sunt, aut in persona, vel in bonis propriis, aut in persona, aut in bonis eorum, qui sunt ipsis commissi, ut domesticorum, populorum, Ecclesie suae; aut in persona, & bonis eorum, qui sunt ipsis ita conjuncti, ut velut una persona censeantur; ideoque eorum injuria ad ipsos pertinere, & redundare jure censeatur: ut Parentes, filii, fratres: hi, inquam non incurrunt irregularitatem accusantes, seu denuntiantes malefactorem, v. g. furem, raptorem, actione tantum civili ad solam compensationem damni vel injuriae illatae; dummodo expressè protestentur, se sanguinis poenam non postulare, sed solum jus suum etiamsi ex qualitate criminis, certò intelligant fore ut Judex ex officio, & jure moveatur ad mortis supplicium inferendum, *communissima apud cit.* Et expressè statuitur in jure c. 2. de homicidio, in 6. Ratio redditur *ibid.* in jure. Nam alioquin si Praelati, vel Clerici propter metum hujusmodi, quia Judex ad poenam sanguinis posset procedere, de suis male-

malefactoribus taliter conquiri non audent, datur plerisque materia trucidandi eosdem, & bonaliberè depredandi. Sic ibi. Licet autem qui accusat, vel denuntiat civiliter tantum de crimine, quod scit dignum morte, vel mutilatione censetur indirectâ voluntate esse causa mortis, quam decernendam Judex ex officio suo deponeri solet occasione ejusmodi accusationis, denuntiationis; talis tamen indirecta voluntas cundum Canon. Constit. retractari censetur, eo quo quis suam, vel suorum injuriam prosequi per prædictam protestationem.

56 Formula autem protestationis necessaria ad evitandam irregularitatem juxta prædictum S. Textus, hæc est, tres clausulas continens. *Ego NN, 1. accuso, vel denuntio Petrum v. g. factorem de furto mihi illato: ac 2. peto, ut damnum mihi reficiatur, & caveatur, ne in futurum quid is contra me moliat; expressè tamen 3. testor, ac dico, me nec petere, nec velle, ut contra Petrum vindicta sanguinis exerceatur.* Si habeas duas priores tantum clausulas, ommissâ tertiam nulla erit protestatio, cujus forma tota in consistit clausulâ; ideoque secuta morte vel mutilatione rei à te accusati, vel denuntiati, irregularitatem non effugies. Est autem hæc protestatio facienda coram eo Judice, ad quem defertur delictum, si delatum jam fuit, idque vel in primo limine querelæ, vel antequam processus fuerit absolutus, saltem ante latam sententiam; sic enim semper huc potest impediri rei deformatio, quantum

ex parte accusatoris. At post sententiam latam, etsi ante ejus executionem, inutiliter fieret, quia executio impediri non potest post latam sententiam. *Lege Avillam de cens. p. 7. disp. 5. sect. 2. dub. 10. n. 9.*
Caterum necesse non est, ut ejusmodi protestatio fiat vero animo liberandi reum à deformitate: Unde licet prævideas crimen, quod defers utpote grave, certò esse morte, vel mutilatione plectendum; imò etiamsi id maximè optes, & intendas ut reus per Judicis officium morte puniatur, sic ut protestatio tua externa tantum, & omnino ficta sit, nihilominus secutà morte rei, non evades irregularis: sicut econtra irregularis evaderes, si eam protestationem omitteres; etsi animo minimè intendens mortem accusati. *Ita contra Navar. Sylvestrum, Angelum, & alios Covar. Avila, Henriquez, Coninch. Laym. cit. num. 6. §. ex quo relitè alii cum Diana p. 4. tract. 2. resolut. 75.* Ratio est: quia adhuc satis servas, quod Canon præcipit; licet enim (ut adversarii ajunt) ficta protestatio non sit vera protestatio simpliciter, & in re, præsumitur tamen vera protestatio in foro externo, & idem operatur, quod vera; in fore enim externo secundum exteriora judicatur, & punitur, non secundum interna. At quid si damnum mihi illatum à grassatore possim alio modo compensare: possumnè nihilominus accusare cum dicta protestatione, ut secutà deformitate accusati irregularis non fiam? posse. Esto aliquando pecces contra Charitatem. *Ratio est:* quia hic modus accusationis est absolute à sacris Canonibus concessus, cum agitur

de damno proprio, & semper eo iuste uti poterit
omisso alio modo recuperandi. Caterum si tu
parte una facile possis damnum tuum recuperare
& ex alia parte certo prævideas misellum de
mandum, te peccare contra Charitatem, cauere
videat.

58 IV. Consequenter non incurrunt seu Laici, &
Clerici irregularitatem, qui eo casu talem malef
ctorem ad eum finem accusanti, vel denunti
cum dicta protestatione capiunt, detinent, Jud
tradunt, aut locum, ubi latet, indicant &c. Qu
cui finis permissus est, etiam media ad eum finem
necessaria permissa censentur, ut notant DD. passim
Item non incurrunt, qui contra aggressorem vi
vel bonorum sui, vel proximi clamorem tollunt
et si contingat, eum idcirco capi, & à Judice puniri
Quia talis defensio est de jure naturæ, quod leg
positiva Canonum impediri non debet. Ita cum
Laym. cit. cap. 7. num. 6. Quoad clamorem tamen
ejusmodi contra furem, vel raptorem excitandum
siquidem agitur de conservatione, vel recuperatione
re rerum propriarum, distinguendum est: vel enim
fur deprehensus postea Judici tradetur, & iudic
occidetur? & sic non est periculum irregularitatis
cum ipsemet etiam læsus furem capere, & Jud
tradere potuisset adhibita protestatione. Excipit
men, nisi clamans, vel manifestans esset minister
justitiæ, vel testis necessarius, vel accusator, aut
stis necessarius ad cognitionem causæ, tunc enim
incurreret ex supra dictis. Aut ab accurantibus
privata autoritate occidetur? & clamans id adre

tit, etiamsi id non intenderet clamando, sed solum, ut suas res recuperaret? & sic incurrit irregularitatem. Communis DD. Sententia *Innoc. Hostiens.* & *Abbas in cap. significasti 2. de homicid. Navar. cap. 27. num. 236. Filiucius tractatione 16. cap. 9. §. 10. §. dices.* Nihilominus alii

Dubitant adhuc, & etiam hoc casu non incurrit irregularitatem, magis inclinant *Covar. Avila, Laym. cit. Tumb. cit.* Et omnino probabile est; cum hic nec sit irregularis ex delicto, nec ex defectu lenitatis; nam homo ille clamando, & homines advocando ad res suas liberandas nihil deliquit; & occisio illa facta est omnino, imò contra intentionem clamantis, adeoque illi, tanquam causæ morali adscribenda non est. Et esto occisio illa aliquantulum prævisa clamanti, saltem indirectè voluntaria sit, adhuc tamen non incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis, ex probabili Regula infra in fine probanda: quia non agit ut minister Justitiæ ex officio, ut de se patet. Probabilis omnino Sententia; et prior ob autoritatem DD. probabilior, & tutior. Eademque ratione dicendum de clamante contra furem pro conservatione, vel recuperatione rerum proximi, vel alienarum præsertim non modici momenti, ut cum *Sa*, & aliis probabiliter docet *Laym. l. cit.* sive à Judice, sive à circumstantibus fur occidendus sit: cum clamans opus Charitatis erga proximum exercuerit, & occisionem nullo modo intenderit, ideoque non debeat idcirco irregularitatis notâ affici.

§. III.

Testes.

60 **I**ncurrunt irregularitatem omnes testes voluntarii in causa criminali sanguinis, secuto effectu. *Communis DD.* cum Suarez *disp.* 47. *sect.* 3. Ratio est: quia testes proximè cooperantur & accusatori, & Judici, & eum practicè movent ad sententiam criminalem ferendam, consequenter & actu secuto irregularitatis participes fiunt: & non sit canon specialis decernens testes irregulares decernunt tamen Canones, omnes verbo, facto ad homicidium cooperantes (quales sunt testes) irregulares esse. *Adde*, quia testes verè sunt ministri iustitiæ à Judice assumpti, vel missi, cum reus damnari non possit, nisi causa testes probetur. Et rectè addunt DD. *communis apud Molinam, Suarez, Laym. cit.* Advocatos testes in causa criminali nihil adjuvari per protectionem supra positam pro accusatoribus, si eorum allegationibus Judex ad sententiam sanguinis ferendam motus fuit, quia Advocatus, & nunquam propriam, sed semper alienam causam prosequuntur. Qua ratione Clerici ad ferendum testimonium in causa criminali compelli non possunt, cum ipsis per Canones prohibitum sit, quid si testificentur pro eo, qui ipsemet cum protestatione excusat suum malefactorem, si Judex idè reum deformet, vel morti tradat? Tunc currere irregularitatem docent *Covar. & Bonac.* apud Tamb. *lib.* 10. *de Cens. & Irreg. traët.* 4. *de reg. c.* 15. §. 12. *a num.* 11. ob eandem rationem

quia scilicet privilegium illud non incurrendi irregularitatem ob illam protestationem conceditur accusanti in propria sua, vel suorum causa tantum: at testis semper testificatur in causa aliena; in causa enim propria sua, vel suorum nunquam aliquis admittitur testis.

Contra verò non incurrere æquè probabiliter docent *Farinacius, Felinus, alii* apud eundem *ibid.* Ratio est; quia sacer Canon id concedens accusatori, omnino debuit etiam id concedere testi; alioquin quid juvaret accusatorem accusare, si deinde testes retardarentur ex metu irregularitatis &c. Ratio omnino probabilis. Dixi: *Testes voluntarii* scilicet vel ultro se offerentes, vel rogati ab accusatore, vel à Judice simpliciter vocati absque præcepto obligante in conscientia. *Et in causa criminali sanguinis*: juxta omnia suprâ dicta de accusante, vel denuntiante *a. n. § 2.* eadem ratione applicanda Testibus.

Non ergo irregularitatem incurrunt.

(REGULA GENERALIS)

Accusans, vel denuntians, testificans compul-
sus lege justitiæ, vel Charitatis, aut præcepto
Judicis obligante in conscientia, ne scilicet proximus, vel communitas damno afficiatur verè imminente, & aliter non evitabili: ut si scias Petrum parare insidias mortis suo inimico, moliri rebellionem in Republicam, Principem &c. liber eris ab irregularitate. *Communis DD. apud cit. Tamb. §. 11. a num. 13.* Ratio est: quia lex hæc irregularitatis

K 5

ratis

tatis CHRISTI mansuetudinem referens, non potest fuisse introducta cum damno innocentem Reipublicæ, seu privatæ personæ, obligans contra Præceptum Charitatis, vel justitiæ ad non male festandos, vel denunciandos eos, qui mala moluntur contra proximum, Principem, Rempublicam, ut supra etiam indicatum est: ergo &c. Neque necessaria est protestatio sæpè dicta, ut contra *Jetanum, Sayrum, & alios*, rectius docent *Molina tom. 1. tract. 2. disp. 109. num. 7. Avila p. 7. de dispens. 5. sect. 2. dub. 12. Tamb. cit. n. 16.* Ratio quia hæc protestatio est remedium institutum à sacris Canonibus ad removendam irregularitatem, quæ aliàs ex tali denuntiatione, vel testificatione eratur currenda; atqui ex delatione, vel testificatione facta ex obligatione præcepti, nulla unquam intercedenda est irregularitas; ergo &c.

62. Dixi autem rursus: *de damno vere imminente, & aliter non evitabili*: Nam si damnum etiam non re imminens potest alio modo averti, & impedi, saltem denuntiatione periculi ac mali impendendi in genere, sine designatione personæ, tu verò alio modo utaris, sine necessitate designes personam, secutâ deformatione irregularis eris: jam enim non egisti ex obligatione, et si fortè ex motivo justitiæ, vel Charitatis. Ita *Suarez, Favinae. Filius in eius tractatione 19. c. 9. n. 249.* Aliosque citat *Tamb. cit. §. II. n. 15.*

63. At, quid si quis accuset, vel denuntiet, aut testificetur metu compulsus ab extrinseco, sive iusto, sive injusto, etiam ab ipso Iudice in causa criminata?

minali sanguinis? R. Talem adhuc fore irregularem. Ita Henric. Suarez, Avila, Hurtad. aliisque citans Diana p. 4. tract. 2. resolut. 31. Ratio est: quia semper cooperatio directa & voluntaria ad mortem proximi est causa irregularitatis inducendæ ex sacris Canonibus: Atqui cooperatio testium directa est, & voluntaria, cum metus non tollat voluntarium simpliciter: ergo &c. Supponimus autem ex alia parte non adesse hinc obligationem naturalem iustitiæ, vel Charitatis. Neque obstat, metum gravem excusare à pœnis, & censuris, cum Ecclesia non intendat obligare Fideles cum tanta difficultate, quantam affert metus gravis. Nam hæc irregularitas ex defectu lenitatis non est pœna, vel censura, quæ contrahatur ex culpa, sed est solum indecentia & inhabilitas quædam, quæ sine culpa contrahitur ex defectu lenitatis, quæ fuit in Christo Domino. Undè hinc obiter advertet: ejusmodi testes, Accusatores, Advocatos ex officio, dum causa adhuc criminaliter pendet, non posse ad SS. Ordines promoveri: quia si sint victores, reo condemnato, & deformato erunt irregulares, si victi causâ cadant, fortè erunt infames ratione calumniæ. Vide Majolum lib. 2. de irregular. c. 7. n. 4. & 5.

§. IV.

Ministri Processûs Executionis &c.

Incurrunt irregularitatem omnes Ministri processûs ex officio in causa sanguinis, ejusmodi sunt

sunt 1. accusatoris, seu actoris advocatus, vel procurator contra reum, secuta morte, vel mutilatione: hic enim valde directe influit in sententiam sanguinis, movendo Judicem ad eam ferendam.

2. Tradentes ex officio reum Judici ad formandum justum processum. 3. Torquentes eundem ad exprimendam confessionem. 4. Judicis in processu Consilarii, & assessores ex officio. 5. Tabellarii

Notarii, seu scribae in processu; Item Commissarii Sollicitatores, aliique, qui Judicem ad dandam istam sententiam deformationis ex officio adjuvant.

Semper intellige secuta deformatione mortis, & mutilationis. *Ratio omnium est:* Quia hi omnes directe cooperantur ad deformationem & quidem ex officio: ut ministri justitiae, quod semper ad propter infra dicenda N. IV.

65 Non autem incurrunt irregularitatem Advocatus rei contra accusatorem, praecise manentes in terminis justae defensionis: etiamsi aut reus aliunde convictus deformetur, aut accusator causam cadens morte vel mutilatione plectatur: quia primum citra ejus intentionis culpam ut supponitur: alterum vero non nisi remote & indirecte concurrunt. Incurreret autem irregularitatem, si etiam recte agat ad punitionem accusatoris, vel poenitentiae postulet, secuta deformatione: aut si causam injustam accusati defendat, ut ideo accusatus injuste causam cadens, morte, vel mutilatione plectatur: quia sic dedit operam rei illicitae ad injuliam poenam alterius, ideoque incurreret irregularitatem ex delicto homicidii, nisi excusaretur a bona fide.

Subsect. I. De irregularit. ex defect. lenit. 157

Cæterum Advocati, sicut & cæteri officiales curiæ secularis in causis sanguinis nullâ secutâ morte, vel mutilatione, non sunt irregulares simpliciter, sed tantum secundum quid, ratione muneris durantis, quo deposito, non manent amplius irregulares, sed licitè Sacris initiari possunt. *Ex communi Suarez, Filiucius cit. c. 9. q. 12. n. 257.*

II. Incurrunt omnes ministri executionis ex of-66
ficio: utpote, præter Judicium sententiam ferentem de quo supra seorsim: 1. Qui dictat, scribit, publicat, signat litteras pro vindicta sanguinis. 2. Carnifex, seu quisvis executor sententiæ justæ, omnesque ejus cooperatores ex officio, instrumenta portantes, applicantes &c. 3. Ipse comitatus satellitum pro custodia rei à latâ sententiâ tantum, (non autem antea) ad locum supplicii: omnesque executioni, ne ea impediatur, autoritativè assistentes, juxta dicta §. 1. *Communissima DD.* Ratio communis omnium est: quia omnes enumerati concurrunt ad deformationem tanquam ministri justitiæ ex officio. 4. Huc meritò revocantur illi, qui justè licet, & sancta intentione occidunt bannitos, vel proscriptos, de quibus occidendis facultatem legitime & justè dedit Princeps, vel Magistratus, quia tunc quilibet de populo constituitur minister justitiæ, paulò honoratior carnifice, ideòque defacto occidens irregularis est secundum omnes, teste Filiucio sæpè cit.

Et universaliter omnes cooperantes &c. Præter67
hactenus enumeratos quinam alii cooperantes ad deformationem rei ex justitia publica incurrant irregulari.

158 *Tract. V. in V. praeceptum Decalogi. Cap. II.*
regularitatem ex defectu lenitatis, merito deesse
unam Regulam generalem omnes complecten-
tem; hanc autem aliter tradunt Antiqui, aliter
recentiores Theologi. Utramque permixtim
in Resolutione: de hic seorsim distinctè cum
casibus.

Regula Antiquorum.

68 III. **G**eneraliter irregularitatem incurrunt
omnes per se directè, & proximè cooperan-
tes ad infligendam, vel notabiliter accelerandam
mortem.

69 Non ergo incurrunt indirectè tantùm, & rem-
otè valdè cooperantes. Utpote 1. Opifices, qui
funiculas, rotas, funes, scalas, carnificios gladios, alia
instrumenta supplicii conficiunt, vendunt, aut
tradunt, etiam immediatè ad executionem. Incur-
runt autem qui similia instrumenta (intellige ex
emplum) ad locum supplicii applicant, aut adierunt
hi enim censentur causa propinqua mortis, illi
moti tantùm. *Ita cum aliis Laym. cit. c. 7. num. 1.*
Diana p. 3. tract. 5. resolut. 79.

70 2. Non incurrunt, qui non adeo notabiliter
accelerant mortem: v. g. si Confessarius hortetur
reum, ut in via procedat, se ad justum supplicium
comparet, vel ascendat scalam, exuere juvet
quamvis enim talia ut indecentia, & irregularitas
tem sapientia ob aliqualem accelerationem mor-
tis cavenda sint Confessario, & meritò à spectato-
ribus peritis prohibenda, tamen parùm pro nihilo
reputatur. *Ex communiori Laym. cit.* Qua ratio
Sotus apud Laym. meritò ridet scrupulam aliam

ius Confessarii, qui reum ad supplicium comitatus, quod asinum illum vehementem pupugisset, sicque ejus mortem accelerasset, irregularem se existimabat. Similique ratione rectè resolvit Diana p. 8. tract. 7. resolut. 61. Non fuisse irregularem Confessarium illum, qui, cum carnifex æstimaret reum suspensum jam esse mortuum, clamavit, vivit, adhuc vivit: unde denuò carnifice collum stringente extinctus est. Casus sæpiùs contingit, & à viris doctis excusatus est, cum sit potiùs opus misericordie, & lenitatis, quàm severitatis.

3. Similiter non incurrunt Principes Ecclesiastici, si suspendendos, vel cremandos, moderando sententiam, jubent decollari, etsi non modicè inde accelerata morte: quia exercent actum lenitatis, non severitatis, ad quem per accidens est illa acceleratio. Similiter non incurreret, qui impetrat, ne reus per viam publicam cum suo, vel familiæ dedecore ducatur, sed aliâ viâ, etsi breviori, ut per accidens contingat mortem accelerari. Ita *Henriques Avila, Laym. loc. cit.*

Denique non incurrunt, etiam Clerici, vel Monachi solum spectandi gratiâ assistentes suppliciorum, modò non cum auctoritate præsentiam exhibeant: quia illi nullo modo etiam indirectè concurrunt ad necem rei. Certè tamen id non deest: &c. *sententiam. Ne Clerici, vel Monachi, vetatur, ne Clerici in majoribus Ordinibus constituti inter reliquam turbam assistant supplicis reorum, ne curiositatis vitio notentur. Sed jam vides prohibitionem non esse gravem. Sin verò & ipsi reum*
conso-

consolari velint, vel modum assistendi, ac con-
landi ex Sacerdote assistente reo addiscere, tum
extra turbam, lateri illius adungere debent, ut
servat Laym. *cit. n. 2. in fine.* Hæc quidem
nia vera sunt. Veruntamen regula hæc profecto
non exhauritur, sed plurimas relinquit difficultates
& casus scrupulosos, videatur ergo breviter.

Regula Recentiorum.

73 IV. **G**eneraliter irregularitatem hanc ex
tu lenitatis contrahunt omnes, &
qui ad deformationem, seu mortem, ejusve
bilem accelerationem justè, ut ministri justitiæ
officio concurrunt; non autem contrahunt ali-
vati non ut ministri justitiæ ex officio sed pro
tu sine peccato quomolibet concurrentes.
D. D. Recentiores communiter. Et ultra triginta
citatur Diana p. 11. *tract. 2. resol. 63.* inter
Coriphæus Vasq. & Card. de Lugo *disp. 22. ad
nit. n. 3.* Tamb. *cit. c. 15. §. 13. a. n. 8. late.*
tio potissima, & efficax est: quia irregularitas
omnium consensu, non incurritur, nisi in casu
jure expressis: atqui irregularitas ex defectu leni-
tis solum expressa est in jure contra ministros jus-
titæ concurrentes ad deformationem, non autem
contra alios non ministros: ergo ab illis tantum
non ab his contrahitur. Minor constat indubi-
tatione omnium textuum factorum, quibus nituntur
aliqui in probando oppositum, qui textus, si atten-
legantur, certè aliud non exprimunt. Duo pro-
pue adferri possunt.

74 I. Adfertur Innocent. III. *cit. s. sentent. ut*

Subsect. 1. De irregularit. ex defect. lenit. 161

trici, vel Monachi. Ubi textus habet. *Sententiam sanguinis nullus Clericus dicat, aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exercent, aut ubi exercentur, intersit.* (Et paulò post) *Ne quisquam Clericus litteras dicat, aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas: Unde in Curii Principum hac sollicitudo non Clericis, sed Laicis committatur.* Hæc Pontifex. Sed ubi hic clarè exprimitur quæcunque operatio ad iudicium sanguinis, nisi illa ipsa, quæ est ministri iustitiæ ex officio? Certè id clarè ostendunt ea verba: *Exerceat: & in Curii Principum hac sollicitudo Laicis committatur:* Nonnè hæc significant officium? Adeoque eo textu, sicut & in aliis, solum prohibetur, ne Clerici sint ex officio ministri Principum in rebus pertinentibus ad causam sanguinis. Et meritò, tum, ne commisceantur negotiis sæcularibus: tum maximè propter peccatum, ne secuta executione sententiæ, sint irregulares: sic enim ad deformationem concurrunt, ut ministri iustitiæ.

2. Adfertur definitio CLEMENTIS IV. apud 75
Abbatem in dictum c. *Sententia Ne Clerici, vel Monachi.* definitis: Clericum quendam ex iussu sui Principis legentem litteras, quibus monebatur Princeps, ut talem facinorosum in tali loco latentem capi juberet (captus autem, & morte punitus est) esse irregularem. Atqui non constat de hac definitione. Proferatur ejus authentica: autoritas enim Abbatis non convincit. Certè illum Clericum non fuisse irregularem meritò censet Laym. *cit. v. 2.* cum fuerit causa valde remota, & accidentalis ad



mortem. Et dato, constet de hac definitione: unde tibi constat, Clericum illum legentem non fuisse Ministrum Principis in omnibus obsequiis, etiam criminalibus expediendis, scribendis, legendis &c. & tunc sine dubio contra SS. Canones: ideoque merito secuta morte irregularis pronuntiatus.

76 Stet ergo hæc Regula, & Sententia verè probabilis, & tuta, tum autoritate tantorum DD. ratione data: tum etiam, quia innumeros scrupulos à Fidelium conscientiiis removeret, quos quidem scrupulos à sanctissimis Ecclesiæ piæ Matris legibus foveri credendum non est, ait Tamb. *cit. n. 16.* addens rationem convenientiam cum Ecclesia, seu Legislato Pontifex solos ministros justitiæ subijciat dictæ irregularitati, non alios: quia nimirum cooperatio ex officio minus videtur habere lenitatis; nam minister justitiæ ex officio obligatus velut ex habitu operatur, semperque paratus est ad illas deformitates patrandas: unde etiam cum semel patravit, quia tamen paratus ex habitu, minus videtur habere lenitatis, ideoque merito eum ab Altari removendum esse censuit legislator: alius verò non ex officio, & sine peccato cooperans, uno fortè actu, quia non cooperatur ex habitu, eum non ita esse alienum à Christi STI lenitate, adeoque nec irregularem merito censere potuit Legislato.

77 Dico autem semper, *sine peccato cooperans* nam si cum peccato, v. g. ex odio mortali, ac in dicta in reum ita cooperentur ad mortem ejus faciendam, vel accelerandam, cum ipsi non sint

ministri justitiæ, omnino contrahent irregularitatem ex delicto, & ex defectu lenitatis, uti cum *Tarriano* suadet *Tamb. cit. n. 19.*

Hæc ergò Regulâ positâ, vides clarè vel absque scrupulo liberari ab irregularitate omnes casus positos N. III. *preced.* & supra §. III. & IV. Omnes enim illi agunt non ut ministri justitiæ. Et insuper corollarie

Resolves. Non incurrere irregularitatem eum, qui I. privatim, & non juridicè monet, rogat, urget Judicem, ut justè occidat aliquem nocentem, aut privatim extra judicium instigat procuratores causæ, vel cognatos læsi, ut petant fieri justitiam, etiam pœnam sanguinis justè infligendam lædenti. Ita contra *Bonacin.* & alios, cum aliis docet *Verricellus* apud *Tamb. cit. n. 23.* II. Qui privatus ex simplicitate, vel etiam zelo justitiæ, juvaret carnificem in aliquo ad mortem infligendam, vel accelerandam, v. g. instrumenta, ligna apportare, rogam exstruere &c. III. Qui rogaret Judicem, vel carnificem, ut aliquid applicet, quo citius reus moriatur ex misericordia, v. g. ut opponat pulverem sulphureum pectori rei vivi comburendi. Item qui dat ex simili motione consilium ad mortem breviorè capiendam, ne diutius reus angatur: & his similia. Idem ibidem n. 20. & 24. IV. Medicus, vel chirurgus, si juxta artem suam curet, vel membrum secet, ac proinde præter intentionem eveniat mors, tunc non erit irregularis: Quia irregularitas hæc lata est pro ministris justitiæ, non pro Medicis. Quòd si tamen culpabiliter ex incuria

164 *Traet. V. in V. Præceptum Decalogi Cap. II.*
vel negligentia crassa mortes causent, certum
fieri irregulares ex delicto homicidii, saltem
rectè voluntarii, de quo suo loco. Idem dicendum
de infirmariis, seu ministrantibus infirmis, si eos
eos vertant de latera ad latus, transferant de lecto
lectum, erigant ad capiendum cibum &c. si
inde sequatur præter intentionem, & adhibita
bitâ cautelâ, non erunt irregulares: nam hi omnes
non sunt ministri justitiæ. Sed de his plura
de homicidio casuali. Plures casus particula-
pulchros, sed rarissimos ex *Navarro, Diana,*
alii congerit Tamb. *ibidem* à n. 28. quos vide-
potes, nam exscribere prælixum foret.

SECTIO II.

De

Homicidio in Bello justo &c.

SUMMARIUM.

83. *Bellum quid & quotuplex.*
84. *Vsque ad n. 88. Bellum offensivum ex natura sua
tum est, si fiat I. autoritate publica & legitima
II. Causâ justâ. III. Intentione rectâ, & IV. in
dô debitô.*
88. *Vsque ad n. 91. Autoritas publica & legitima
cendi bellum penes quos resideat?*
91. *Qualiter, quomodo, & quando prohibitum sit Civibus
propria manu pugnare? Vsque ad n. 96.*
96. *Quando, & qua sit causa justa indicendi bellum.
que ad n. 99.*
99. *Quenam sit recta & justa intentio suscipiendi bellum.*
100. *Quid agendum, quando causa belli utrinque est
bilis, vel dubia? Vsque ad n. 103.*

103. Usque

103. *Vsque ad n. 107. resolvitur pro & contra, an in bello dubio licite militare possint extranei, & liberi?*
107. *In bello patenter injusto nullus militare potest.*
108. *Sicut etiam nulli Catholico militare licet sub Principe, vel Republica infideli, quando prævidetur inde secutura ruina, vel damnum grave Ecclesie &c.*
109. *Debitus modus exequendi bellam requirit, I. præviam indictionem, seu*
110. *Ut pars læsa petita prius, & non nisi negata satisfactio- ne bellum indicat, & inferat. Et*
111. *Si, conflictu etiam aliquo commisso, pars nocens satis- factionem offerat, à bello cessandum est.*
112. *Quæ in prosecutione belli à Duce, & militibus licite fieri possint?*
114. *II. Requirit debitus modus moderatam & justam præ- nam nocentium; ubi: quæ 1. quos liceat occide- re 2.*
115. *Omnia ferro & igne vastare. 3.*
116. *Spoliare & 4.*
117. *Capere & in servitutem redigere?*
120. *III. Requirit debitus modus etiam indemnitatem in- nocentium; quæ quibus debeat, seu quibus in bello parcendum, ut innocentibus? Vsque ad n. 124.*
124. *Quando & qualiter in bellando peccent Principes, vel Magistratus?*
125. *Quando & qualiter peccent belli Duces, & alii Belli Officiales?*
126. *Ad quid sub mortali obligentur milites?*

Bellum dicitur pugna multitudinis contra mul-
 titudinem extraneam, quo differt 1. à seditio-
 ne, quæ est pugna multitudinis contra multitu-
 dinem ejusdem Communitatis: & 2. à rixa, quæ est
 pugna paucorum contra paucos; & 3. à duello
 quod est pugna singularis unius contra unum.
 Duplex est bellum, *defensivum & offensivum.* Bel-
 lum

lum defensivum est, quo vis per injuriam illatam repellitur. Et hoc semper cuiusvis quavis auctoritate, publica ac privata licitum esse, certum est omnino jure; imò ex visceribus ipsius juris naturalis, quod licet vim vi repellere, & se, suaque tueri. Quod auctoritatem tamen hoc discrimen est: quod auctoritas publica in bello defensivo non teneatur ad moderamen inculpatæ tutelæ sistendo in sola defensione, sed ulterius offensivè justè procedit ad vindictam injuriæ illatæ: secus est de bellantibus defensivè auctoritate privata, ut mox infra patebit. Bellum offensivum est, quo vis inferitur injuriæ vindicandæ gratiâ, res vultissimæ tractationis, quantum tamen Confessatio opus, vel utile est, sub compendio sit.

ASSERTIO II.

84 **B**ellum offensivum ex natura sua licitum est, si adsint debitæ conditiones; hæc potissimum sunt quatuor. *Authoritas publica, & legitima: Causa justa: Intentio recta; modus exequendi debitus scilicet cum pravia indictione, moderata pena innocentium, indemnitate innocentium.* Veritas hæc est omnium, saltem Catholicorum.

85 Et sumitur imprimis ex ipso jure, & lege naturali, quæ exigit, non tantum omnem injuriam justè illatam propulsare, dum inferitur, sed etiam vindicare, & amovere, postquam illata est; ac impedire, ne inferatur deinceps, ad pacem, securitatemque Reipublicæ tuendam, & conservandam. finis enim omnis belli justus est pax, & securitas, tanquam bono communi maximo, merito potest

ponendum est incommodum privatum cædis, & vastationis hostium. Desumitur 2. ex innumeris locis S. Scripturæ, quibus ipsius DEI jussu, consilio, & auxilio semper miraculosè bella offensiva gesta constat. Et latè, ac optimè probat D. August. lib. 22. contra Faustum Manicheum c. 74. inter alia dicens: *Adversus violentiam resistentium sive Deo, sive aliquo legitimo imperio jubente, gerenda ipsa bella suscipiuntur à bonis, cum in eo humanarum rerum ordine inveniuntur, ubi eos vel jubere tale aliquid, vel in talibus obedire justè ordo ipse constringit.* Demonstrat. autem 1. ex monitis Joannis Baptist. ad milites Lucæ 3. *Neminem concussatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendiis vestris.* Non autem dixit, ut notat S. August. supra. *Arma abjicite, militiam istam deserite, neminem percutite vulneratè, prosternite: sed quia sciebat, eos cum hac militando facerent, non esse homicidas, sed ministros Legis, & non ultores injuriarum suarum, sed salutis publicæ defensores: Respondit eis, neminem concusseritis &c.* 2. Ex responsione CHRISTI Matth. 22. *Reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari &c.* Ad hoc enim tributa præstantur, ut propter bella necessaria militi stipendium præbeatur. 3. Ex laude à CHRISTO data Centurioni Matth. 28. *Cujus fidem laudavit, non illius militia desertionem imperavit.* 4. Addit exemplum alterius Centurionis Actorum 10. ob bona opera commendati nec jussi militiam deserere. *Hac Augustinus.*

Damnandus ergò error est inprimis Manichæo-86
rum, qui omne prorsus bellum illicitum esse di-
xerunt,

xerunt, Teste D. Augustino loco cit. Deinde *Joan. Wiclephs, & Occalampadii*, qui admiserunt bellum justum in veter. Testamento; at in novo Testamento nullum bellum justum admiserunt, his fundamentis. (1.) *Isaias 2.* Vaticinans de nova Ecclesia, & Lege CHRISTI, ait: *Conflabunt gladios in vomeres, & lanceas suas in falces: Non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur terra ad praelium.* (2.) *Matth. 16.* Omnes, qui percipiant gladium, gladio peribunt. (3.) *Matth.* praecepit CHRISTUS de non resistendo percutentibus. Sed facile

87 *Respondetur: ad primum;* Isaiam loqui de tempore adventus Messiae, quo fuit pax universalis diuturna in toto mundo, ita ut gentes ultra, id est ad longum tempus, non exercerentur ad praelium, ut exponit D. Hieronymus *ibid.* *Ad secundum;* Prohiberi solum occasionem, vel pugnam propter auctoritatem privatam factam, quali Petrus voluit percutere. *Ad tertium;* Ibi non esse praeceptum sed consilium perfectionis de non resistendo percutienti &c. supposita ergo veritate Catholicae conditiones belli justii breviter explicandae sunt.

§. I.

Prima conditio: *Authoritas publica, & legitima.*

881. **A**uthoritas publica, & legitima indicendi bellum offensivum, est penes Imperatores tantum Principes, & Respublicas indepen-

dentis, quæ superiorem in terris nullum agnos-
 cunt, ut sunt Imperator, Reges, & Principes abso-
 luti, Respublica Veneta Genuensis & modò Hol-
 landica. *Omnes cum D. Thoma 2. 2. q. 40, art. 1.*
 Et docet D. August. *supra cit. c. 75*, relatus in Jure
 Canonico. 23. q. 1. Can. *Ordo ille naturalis*
mortalium paci accommodatus hoc postulat, ut susci-
piendi belli auctoritas, atque consilium penes Prin-
cipem sit &c. Et ratio est: quia bellum offensivum
 est casus quidam extremus, & supremus iustitiæ
 vindicativæ, ac proinde ad solum supremum Judi-
 cem ab alio independentem pertinere debet. Dein-
 de oportet Magistratum, vel Rempublicam quam-
 libet ita comparatam esse, ut sibi sufficiat ad publi-
 cam pacem, & quietem conservandam; quod ha-
 beri nequit, nisi externorum injurias, & infestatio-
 nes vindicare, ac bello prosequi liceat, idque pro-
 pria auctoritate, cum superiorem Judicem, qui eis
 iustitiam vindicativam administret, in politicis non
 agnoscant.

II. Alii ergo non supremi, sed dependentes Prin-
 cipes, & Reipublicæ, scilicet superiorem aliquem
 in temporalibus, seu politicis agnoscentes, ut Du-
 ces, Principes, & Civitates imperii, etsi habeant
 jus naturale gerendi bellum defensivum, ut scilicet
 durante necessitate, ac periculo, vim injustè illatam,
 ac invasorem iniquum bello repellere possint, non
 expectatâ sententiâ Superioris, Imperatoris v. g.
 non tamen habent jus indicendi, vel inferendi bel-
 lum offensivum, sed cessante periculo, & necessita-
 te ab altera parte, mox & ipsi cessare debent, & in-
 juria

juriae vindicandae iudicium, sententiam, & executionem, vel executionis potestatem à supremo Principe vel Magistratu petere, & expectare: sive inde injuria praetensa illata sit à subditis illius Principis, sive ab externis: idque tam jure naturali, quo ad supremum Principem subditorum curam gerere, quam humano civili. *Hostes ff. de captivis, & post l. inio reversis. Et in Hostes de verb. signif. praedones, atque latrones appellantur, qui in Imperio, sine consensu Imperatoris, & autoritate bellum offensivum suscipiunt. Interim rectè monet Victoria, cum Laym. tract. 3. cap. 12. num. 4. Si supremus Princeps Magistratus negligat, vel non audeat injurias suas vindicare; quod in tali casu necessitas licet tribuat subditis bellum inferendi hostibus eo pro meritis puniendi, ne improbitas impunita majores animos faciat.*

90 Porro autoritate ejusmodi publica, & publica causa declarato, & indicto bello, & ipse Princeps bellaturus, sicut quosvis idoneos subditos ad militiam cogere, & quosvis extraneos vel in subditum invocare, vel stipendio conducere jure potest: contra quivis extraneus, aut sponte sine bellum auxilium venire, aut stipendium mereri, omnis Laicus militare licitè potest. *Omnes. Quia bellum justum est bonum opus: licet autem cuilibet operi cooperari, si aliunde non impediatur: ut vel proprii superioris justo imperio, vel lege qua, ut Clerici. Unde notanter dixi: Omnes ver Laicus.*

III. Omnibus Clericis, jure saltem Ecclesiastico, 91
prohibitum est propria manu pugnare extra casum
urgentis necessitatis. Constat ex Jure Canon. variis
locis. c. Clericum e. de his Clericis c. eos., qui 20.
quast. 3. cap. quicumque Clericus cap. Clerici. cap.
Quicumque ex Clero. 23. q. 8. per tot. Ratio est:
quia tum indecens est, quod ij, qui se spirituali mi-
litiæ tradiderunt, arma, vel negotia sæcularia tra-
dent. Tum etiam, quia ordines Clericorum ordi-
nantur ad ministerium Altaris, in quo repræsentatur
Passio, & Mors Christi; quare non convenit
Clericos alienum sanguinem fundere, quin potius
paratos esse ad suum pro Christo sanguinem fun-
dendum: quæ etiam est causa irregularitatis incur-
rendæ ex defectu lenitatis; quam Laici pugnantes
sine peccato; Clerici verò cum peccato contra
Præceptum Ecclesiæ incurrunt, ut in fine anno-
tabo.

Dixi autem notanter 1. *Jure saltem Ecclesiastico* 92
prohibitum: Jure enim divino non est eis prohibi-
tum, juxta communem DD. & in veteri testamen-
to constat Exod. 32. Ubi Levitæ laudantur à Moy-
se, quod contra Idololatrias pugnârint. Etiam in
novo Testamento Papa dispensare potest cum Cleri-
cis, eisque facultatem concedere manu propria
pugnandi in bello iusto; qua facultate concessa etiã
omne irregularitatis incurrendæ periculum amo-
vere præsumitur, teste Sylvestro, *verbo homicidi-*
um 3. q. 6. alii communiter.

Dixi 2. *Propria manu pugnare*: nam *imprimis* 93
Cleri-

Clerici, etiam Regulares de consensu expresso, rationabiliter præsumpto Prælatorum suorum, que peccato, & irregularitatis periculo, licite interfunt, ut pugnantibus spiritali auxilio, vel consilio filio adsint in bello justo. *Omnes cum S. Thoma cit. ar. 2.* Insuper licitum est eis milites hortari ad pugnandum fortiter pro Patriâ justitiâ, Religione dummodo non dicant, *occide, macta*, ut monet *Navar. cap. 27. num. 215.* cum *Molina cit. disp. 1. §. his non obstantibus.* Quin imo etiam generaliter adhortari ad invadendum, occidendum hostes posse, modò in particulari neminem occidi suaderent *Henriquez, Auila, & alii apud Laym. cap. 12. num. 19. §. Quin imò.* Tandem Clerici jurisdictionem temporalem habentes, ut Episcopi Germaniæ cum legitima autoritate possunt bellum indicere, exercitum conscribere, Duce belli præficere, arma ad pugnandum militibus distribuere &c. ut constat. *ex cap. Episcopus, ne Clerici vel Monachi &c. in 6.* Ipsi tamen actu Duces exercitus esse non possunt, sine Pontificis dispensatione, aut extra casum urgentis necessitatis. *c. sententiam, extra cod. tit. uti notabat Abbas & alii.*

94 *Dixi 3. Extra casum urgentis necessitatis:* omni enim bello necessario defensivo, & certis casibus necessariis, ipsum jus naturale permittit Civibus etiam manu propria pugnare, quos casus enumerant *Mol. cit. §. sunt vero aliqui, alii, & Laym. ex iis loco cit. 1.* Si id necessarium sit ad defensionem propriæ vitæ. 2. Si necessarium sit ad

fensionem proximi innocentis, præsertim qui Rei-
 publicæ valde utilis, aut necessarius sit 3. Si ne-
 cessarium sit ad defensionem Patriæ, aut Civitatis
 contra injustos invasores. *Arg. cap. 2. de im-*
munis. Ecclesi. 4. Si necessarium sit ad consequen-
 dam justam victoriam, ex qua salus Ecclesiæ, vel
 Reipublicæ Christianæ multum dependet, qualis
 tamen necessitas in bello offensiivo raro occurrit,
 cum plerumque milites laici adhiberi possint. Ne-
 que in dictis casibus necessitatis Clerici bellantes,
 vel occidentes irregularitatem incurrunt, ut patet.

IV. Denique eâ prohibitione Ecclesiastica non
 bellandi comprehenduntur solum Clerici in Sacris⁹⁵
 seu in majoribus ordinibus constituti. Clerici au-
 tem in minoribus, si beneficium non habent resi-
 dentiam postulans, & aliàs suo officio satisfaciunt,
 etiam extra necessitatem manu propria pugnantes,
 etsi irregularitatem ex defectu lenitatis incurrant;
 eos à peccato tamen, saltem mortali, merito excu-
 sant cum aliis Laym. *cit. n. 19. §. Ex his quatuor*
& Diana p. 6. tract. 4. resolut. 33. Addentes ta-
 men, si tales pugnando irregularitatem incurrant,
 tenere postea beneficium fortè habitum resignare,
 aut dispensationem impetrare. Cæterum in multis
 Germaniæ Diocesisibus consuetudo jam obtinuit,
 ut Clerici non Capitulares interim dimittantur quò
 quò lubet, etiam ad bellum, pro experimento
 virtutis.

Secunda Conditio. *Causa justa.*

96 **C**ausa justa belli offensivi indicendi, acque inferendi unica & universalis est, accepta injuria, seu jus aliquod injustè ablatum, ut pulchre dicit D. Augustin. 22. super Josue q. 10. relatu Domini 23. q. 2. *Iusta bella definiri solent, ulciscuntur injurias, si gens, vel civitas plebs est, qua vel vindicare neglexerit, quod à suis probe factum est; vel reddere, quod per injuriam ablatum est &c.* Ratio est: quia cum Princeps, vel Respublica injurias superiorem non habeat, à quo ad injuriæ satisfactionem vel damni laterati compensationem compellenda sit, ideo Princeps, vel Respublica, quæ, vel cujus subditi injuriam passi sunt, naturali, ac gentium jure dicendæ injuriæ facultatem consequuntur. Quod si verò non ipse Princeps, vel Respublica auctoritate publica, sed ejus subditi, vel Vasallivata auctoritate injuriam intulerunt, tunc Princeps, vel Respublica injuriam passa, vel alium Principem, vel Rempublicam admoneretur, ut subditos suos puniat, atque ad damni compensationem compellat: quod si facere negligit, tunc contra ipsos quoque tanquam injuriæ principes, æque ac contra subditos injuriantes, læsa bellum inferendi auctoritatem, & justitiam habet, omnium consensu.

97 **C**æterum in particulari causas justas belli inferendi præcipuas accipe breviculo compendiosum, & curioſitatis gratiâ. Ut subditi, vel Vasalli

rebelles ad debitam obedientiam redigantur. II. Ut recuperetur Provincia, vel Civitas ablata Principi, vel Reipublicæ jure debita, quam recuperari bono communi multum interfit. III. Ad vindicandam gravem contumeliam Principi, vel Reipublicæ illatam, exemplo David. 2. Reg. 10. IV. Ad ultionem sumendam, de Rege, Principe, gente, qui hosti injusto auxilium præbuere 2. Reg. 8. V. Ad vindicandos eos, qui injustè prohibent, ne nocentes puniantur, exemplo Judicum 10. de bello Israelitarum contra Tribum Benjamin ob injuriam vindicandam, illatam uxori Levitæ. VI. Ad plectendos eos, qui cum Principe vel Republica in initum fœdus violârunt non sine gravi illius damno injuriâ, vel dedecore, exemplo 4. Reg. VII. Ut impetrentur ea, quæ jure gentium permixta sunt, & per injuriam denegantur v. g. transitus sine mora, & impedimento per unam Regionem in aliam. cap. ult. 23. q. 2. Quo sensu Cæsar dixit: *arma tenent omnia dat, qui justa negat*: quod si tamen militi armato negatur transitus præcisè ob periculum damnorum, quæ semper timeri possunt, & non in præjudicium militis, non esse causam justam belli inferendi, docent DD. apud Dianam tract. 4. resolut. 5. p. 6. VII. Ut sociis auxilium, imò & confederatis, justum feratur Genes. 14. Quæ ratione Romanis imperium valdè amplificatum testatur victoria cit. n. 17. IX. Contra Hæreticos, aut subditos secum alios trahentes, ideoque dissensiones in Provincia excitantes, aut etiam extraneos, qui subditos alterius Principis ad eandem deflexionem

nem

nem protrahere conantur: ut docet communis DD. Imò hæreticis ob solam hæresin bellum inferri, docet cum Reginaldo *Diana p. 6. tit. 4. resolut. 19. X.* Denique infidelibus, etsi ob illam infidelitatem bellum inferri non possit, etiam ex licentia Papæ, secundum communem DD. citè tamen inferitur probabiliter 1. Ob ipsam idolatriam, id permittente jure naturali, *Dian. tit. 4. resolut. 18.* citans *Sylvestrum*, & alios decem. 2. Ob barbariem, ineptam politiam, tunc enim concedit ad eorum utilitatem. *Diana ibid. resolut. 19.* citans *Lorcum*. 3. Si apud eos sit usus criminum humanarum, immolatio innocentium, similia, & si nullus auxilium imploravit, jusse bellari posse, docet idem *ibid. cum Molin. & alii*. 4. Si prædicatores Fidei nolint admitti, persequantur, transitum ad alias Regiones, non negent. *Ibidem.* Sed hæc tantum probabiliter proponuntur.

98 Demum universaliter oportet gravem, & momenti esse causam, vel injuriam, ob quam publicum bellum instituere fas sit, in quo hominum & innocentium cædes fiunt, regiones vastantur, ipsamet Respublica belligerans, periculum nam belli exitus incerti sunt. Quare Principes, & Consilarii sine justa, & gravi causa bellum discernentes, & gerentes mortali injuria non solum alienam, sed etiam propriam Rempublicam afficiunt, quam & gravissimo periculo exponunt, & tributis, & exactionibus gravant.

Tertia conditio: *Recta intentio.*

Recta intentio bellum suscepturi debet esse amor justitiæ, justæ indemnitate, ac communis boni, pacis, & securitatis: non odium, aut vindictæ privatæ cupiditas, libido dominandi. Nam omnis belli justî finis, & terminus debet esse pax, & indemnitate communis Reipublicæ, ut inter alios optime docet Pet. Navar. *lib. 2. c. 3. n. 268.* Et ante omnes optime D. August. *lib. 2. contra Faustum c. 72.* inter alia dicens: *Pacem debet habere voluntas, bellum necessitas, ut liberet Deus à necessitate, & conservet in pace. Esto ergo etiam bellando pacificus, ut eos, quos expugnas, ad pacis utilitatem vincendo perducas.* Ad rectam verò voluntatis intentionem bellandi ex parte intellectus necessario requiritur seria consultatio, & moraliter, saltem practicè certum judicium de justitia belli, tam ex parte Principis illius bellantis, quam militum ac lociorum. Nam ante talem consultationem ac judicium bellum aggredi nulla recta intentione formali honestari potest, sed mortalis temeritas, & injustitia est: quin etiam habita, & subsistente vera, & justâ causa, nunquam licitum, sed mortaliter illicitum est bellum aggredi, si res aliter discutâ & disponi potest: bellare enim necessitate, non voluntatis debet esse, ait D. Augustin. *epist. 117.* Nimirum ob ingentia damna bellum concomitantia, & subsequencia. Sed hic difficilis, & maxime practica exurgit quæstio.

Quid agendum in causa belli utrinque probabili, vel dubia?

100 **R**esolutio prima: Quando ergo ex utraque parte sunt causae, & rationes probabiles de parte una quidem pars arbitretur certo, & liquido rem debitam esse, aut injuriam sibi illatam; altera autem pars contrarium sibi certo persuadeat, scilicet juris adversario competere: tunc una necessario errat: & si error sit invincibilis, & contra pars cedere velit, bellum ab utraque parte suscipietur. *Communis D.D. & praxis.* Ratio est: Quia quilibet in praxi tuto sequitur opinionem sibi verè probabilem visam, ut suo loco dictum est. Certum cum in his moralibus certitudo omnimoda difficulter haberi possit. Deinde etsi implicet bellum ex utraque parte inter bellantes esse justum simpliciter, per se scilicet, & materialiter quoad ipsam rem, & formaliter quoad opinionem, conscientiam utrinque rectam; dicit enim una pars jus esse suum, altera dicit non esse, quae si vera esse simpliciter repugnat: potest tamen bellum ex utraque parte justum esse per accidens, formaliter tantum, nimirum quoad opinionem utrinque probabiles, & conscientiam saltem practice veram, etsi ex altera parte speculative necessario erroneam, scilicet ex ignorantia, vel errore vincibili, & inculpabili putante esse jus suum: item ex ignorantia vincibili, & culpabili, ut in eodem suo loco.

Secunda: Quando, facta debita discussione, ma-
 net dubium speculativum juris, vel facti, v. g. de
 jure, vel proprietate alicujus Provinciae, tunc me-
 lior est conditio possidentis bona fide: quia dubi-
 um superveniens non nocet bonae fidei possessori:
 neque is cogi potest ad restituendum quidquam,
 nisi manifestum fiat, fuisse alienum: illa ergo pars,
 quae rem dubiam hactenus bona fide possedit, bel-
 lo iuste impeti non potest: & si impetatur, iuste
 se defendere, imò alterius etiam bello offensivo in-
 juriam illatam vindicare potest, ut rectè ex com-
 muni docet Laym. lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 4.
 Quamvis quidam moderni oppositum defendant,
 & in praxi fieri videamus. Quod si possessor dubi-
 tet quidem, tamen inclinans probabilius, quòd res
 alieni juris sit; altera autem pars absque pravo af-
 fectu certò judicet, rem ad se pertinere, tunc is pos-
 sessor in conscientia obligatur, quantum sine gra-
 viori incommodo fieri potest, ut saltem in trans-
 actionem, vel bonorum virorum arbitrium con-
 sentiat: sin verò detractet, bello iuste impeti potest.
 Ita Molina, Becanus, alii cum Laym cit. Intellige,
 si ille possessor Superiorem non agnoscat: nam si
 habeat Superiorem, adhuc nihil tenetur restituere,
 quosque à Judice compellatur, nec iuste bello
 impeti potest, nisi per Superiorem Judicem com-
 pelli non possit. Denique si neutra pars rem actu,
 vel non bona fide possideat; tunc una alteram,
 etiam bello cogere potest, vel ad transactionem per
 utriusque partis arbitros constituendo, vel saltem
 ad divisionem in partes, juxta proportionem dubii

juris majoris, vel minoris, quod cuique comperitur videtur. Vide *Mol. Laym. cit.* Excipe, nisi res publica vacans sit sui juris, utpote Regnum; vel Provincia aliqua, tunc enim à neutra parte dubitante bellum de jure ipsius, bello impeti potest sine injuria, ut latius videre potes apud *citt.*

102 *Tertia:* Stante dubio practico de justitia, vel de justitia belli, nam scilicet hic & nunc bellum suscipere liceat, nec ne, peccant mortaliter omnes, & bellum decernentes, indicentes omnesque cum tali dubio practico cooperantes, & militantes: cum se exponunt periculo gravissimorum peccatorum & injustorum damnorum, ad quorum relictionem etiam tenebuntur: nisi interim causam justam belli compererint, ac practice se resolverint. *Omnes.* Verum hic in praxi difficultas est gravissima, qualiter eo casu in tali bello speculative dubio militantes practice se resolvere, atque licite militare possint? hoc certum est apud omnes, subditos, non tantum cives, sed etiam milites conscriptitios, qui jam ante tale bellum excitatum sub tali Principe militabant, practice se resolvendo posse sententia Principis stare, & jussos bellare etiam debere, quantumvis speculative dubium sit de jure, vel justitia belli, vel ignari, dummodo certò non constet, causam esse injustam. *Commun. DD. cum Mol. disp. 123. & Laym. lib. 2. tit. 3. cap. 12.* Et docet etiam perspicue *D. August. lib. 22. contra Faustum c. 75.* dicens: *Vir justus, si fuerit sub Rege homine etiam sacrilego militet, potest illo jubente bellare, si quod sibi jubetur.*

non esse contra DEI preceptum certum est, vel utrum
 sit, certum non est: ita ut fortasse reus Regem faciat
 iniquitas imperandi; innocentem autem militem
 offendat ordo serviendi. Ratio est; quia, ut di-
 cit Glossa in cap. quid culpatis 23. q. 1. in dubio
 quisque debet obedire Principi, vel Superiori,
 Quia tunc possessio juris stat ex parte ipsorum. Qua
 ratione etiam carnifex mercede conductus ad ju-
 stitiam ex officio exequendam, latam à Judice, sen-
 tentiam justè exequitur, etsi de ejus justitia dubi-
 tet maximè: quandoquidem ad ipsum non spectet
 discutere.

Quarta: difficultas tota est de militibus liberis, 103
 & extraneis. Etiam hos in tali bello dubio licitè
 militare posse, concedunt graves Doctores, Sua-
 rez, Pet. Navar. aliisque cit. Diana p. 4. tract. 3.
 resolut. 7. & Tamb. lib. 1. Decal. c. 3. s. 7. verb.
 Bellum. Fundamentum est; quia in dubio est me-
 lior conditio possidentis: atqui talis miles est in pos-
 sessione suæ libertatis volendi liberè servire in militia
 cuius, dum non constat bellum esse injustum: er-
 go in bello dubio speculativè liberè servire potest;
 deposito semper dubio practico. Addit Petrus
 Navar. Quia in dubio non debeo damnare talem
 Principem peccati mortalis; ergo bellantem sequi
 militando adjuvare possum. Sententia non impro-
 babilis, & forte in praxi regulariter vera, ut mox
 iterum notabo.

Negat autem meritò communior sententia 104
 DD. Cajetanus Sylvest. Vasquez cum Sanch. Moli-
 na aliisque cit. Laym. lib. 1. tract. I. c. 5. n. 8.

Lugo disp. 18. de Justit. sect. 1. & probabiliter censet ipsemet *Diana loco cit.* Fundamentum est quia tales milites nulla cogente, & excusante necessitate obediendi, omnino voluntarie se exponunt periculo gravissimae injuriae inferendae, adeoque mortaliter peccant. Quo patet disparitas à subditis: quia subditi justitiam belli à Principe subditi examinare non tenentur, quamdiu probabilis ratio in contrarium non occurrit; sed eo ipso Principe praesumere possunt, & debent. At vero extranei, seu voluntarii milites inquirere debent justitiam belli, cui sponte se dare volunt, & sine inquisitione, saltem probabile iudicium ferunt Principem, cui militaturi sunt, bellum iustum gerere.

105 Nec obstat fundamentum oppositae sententiae est enim melior conditio possidentis suam libertatem in dubio, Sed excipe: nisi obstat alia certa possessio; hic autem obstat certa possessio partis adversae respectu vitae, & bonorum suorum, quibus in dubio spoliari non potest. Denique sic ut damnandum talem Principem peccati mortalis casu requiritur iudicium, & praesumptio probabilis aliqua injustitiae, ita etiam ad licite juvandum bellum bellando, requiritur iudicium, & praesumptio aliqua justitiae seu illum jus agendi habere: neque tur ergo consequentia à pari. Atque haec sententia omnino vera est, per se loquendo, & simpliciter.

106 Prior autem sententia etiam saepe, & fortè regulariter vera est per accidens, & praesumptive. Neque ut rectè monet Tannerus tom. 3. disp. 2. dub. 1.

asser. 3. etsi causa belli speculativè dubia sit, interdum tamen præsumptionem esse probabilem, Principem cum Consiliariis suis, re diligenter examinata bona fide, & probabili ratione, ac opinione bellum movere: etsi præsumptio talis sit pro utraque parte bellantium, ut bona fide, & opinione practicè probabili ad bella procedant, non possunt damnari milites, si de justitia belli dubii, vel ignari pro libitu sive huic, sive illi parti pro stipendio militent. Illud autem apud omnes in confesso est, militem paratum quemcunque sequi ad bellum seu justum, seu injustum, dummodò stipendium solvatur, versari in statu pessimo peccati mortalis, ut nisi propositum mutet, à Confessario absolvi nequeat. *Ratio est evidens.*

Deinde nullos milites sive subditos, sive externos scienter, & voluntariè posse militare in bello ¹⁰⁷ patenter injusto, nimis certum est apud omnes: cum non liceat cooperari in malo cognito, & manifesto. Interim tamen quamdiu ex bello sine gravi incommodo, & periculo recedere nequeunt; aut à Principe subditi in bello manifestè injusto coguntur bellare, excusantur quidem à culpa & præstare tenentur, quæ justè præstari possunt: ut vigilias servare, stationem tenere, fodere &c. abstinere autem debent, quantum sine periculo æquali possunt, ab omni injusto damno ex injustitia belli proveniente, v. g. occisione, incendio, spoliatione, explodendo in aëra, ita nimirum, ut solam partem defensivam sui Principis teneant, non offensivam. Hic consulendo cauti sint Confessarii. Sed vide

M 4

suprà

supra dicta c. 1. sect. 3. de cooperatione ad malum
& quæ rursus notabo *sect. seq. §. 1. in fin.*

108 Denique certum omnino est; sicut nulli catho-
lico Regi, vel Principi licet auxilio esse infidelibus
vel hæreticis; aut infideles, vel hæreticos sibi
auxilium belli vocare, & conducere, ita nulli
Catholico licet bellare sub infideli, vel hæretico
Principe, aut Republica, si inde certò conlequatur,
& in futurum consecutura prævideatur, in
in communi ruina, vel grave damnum Ecclesie
veræ fidei, & Religionis; aut in particulari, cum
subsit grave periculum subversionis personarum in
& moribus, aliorumque peccatorum, *Ratio
causa est:* quia & omnis Princeps, & Magister
catholicus tenetur, quantum potest, non con-
perari directè, vel indirectè ad ruina Ecclesie
vel veræ Fidei, sed potius pro viribus impedire
neque enim sunt facienda mala tam gravia, ut con-
niant bona inania, quæ sperantur; & nullus po-
vatus potest se tantis, sanè gravissimis in tali be-
occurrentibus, & nimis manifestis periculis spontè
exponere. Nam teste Eccl. c. 3. *Qui amat periculum,
peribit in illo.* Nec valet profana excusatio
politicorum nostri temporis, quòd Princeps, vel
miles catholicus non intendat ea pericula, damnum
& ruina Ecclesie, vel veræ Fidei, morum &c. sed
solum per accidens sequantur ad suum intentum
(v. g. propagandi imperium, amissa recuperanda
di &c.) ac proinde à statu politico non attendi de-
bere, sed permitti posse. Quomodo enim intentio
operis, & voluntas abstrahi potest ab eo, quod
intenditur

Intellectus prævidet certò, & infallibiliter eventurum ad tale opus? at sanè prævident ex sua cooperatione, vincentibus hæreticis, infallibiliter eventuram ruinam, & gravissima, heu! nimis nota damna Ecclesiæ; ergò cooperari non possunt ad talia bella, nisi è medio tollant omne voluntarium indirectum. Vide nostrum Marchant, p. 2. tract. 6. tit. 3. q. 1. §. 3. dub. 4. per totum.

§. IV.

Quarta Conditio: *Modus exequendi debitus.*

Tria requirit: *præviã indictionem: moderatam, & justam pœnam nocentium: ac indemnitatẽ possibilem innocentium.* Percurro singula breviter.

Prævia indictio, prosecutio.

Perspectã etiam justã causã belli, eam pars læsa debet parti adversæ indicare, & proponere per nuntios, debitam satisfactionem, vel restitutionem petere, eaque præstitã, pacem afferre: & non, nisi negata satisfactione, atque injuriã confirmatã, bellum indicere, & inferre, aded ut bellum semper debeat esse ultimum remedium injuriæ vindicandæ, vel juris recuperandi, idque naturali, & gentium jure; eum, ut ait *D. Augustinus supra*, bella debeant esse necessitatis, non voluntatis ob gravissima damna, quæ secum vehunt. Et ipse DEUS præcepit Deutr. 20. *Si quando accesseris ad expugnantam civitatem, offeres ei primùm pacem.* Et Judic. 20. *Filiis Israël miserunt ad filios Benjamin,*

M s

ut

ut traderent viros, qui erant in Gabaa ad satisfaciendum injuriæ, priusquam bellum inferret. Nunquam ergo ullo casu potest inferri bellum a terri parti, si ea ante inchoatum bellum condignam satisfactionem offerat.

¶ II. Etiam post inchoatum bellum, mutua aggressionem, & conflictum, cum jam ceciderit aliqui ex parte justè bellantis, si adversaria pars condignam satisfactionem offerat, & præbere possit, tenetur justè bellans admittere, & à bello cessare, etiam ex justitia: idque saltem fieri potest quando agitur de recuperatione juris, vel possessionis ablata, ut cum aliis notat Diana p. 6. *tract. resolut. 8.* At verò quando agitur de vindicta injuria illata, ferè impossibile est offerri satisfactionem condignam: nam eo ipso, quo pars nocens justum bellum gerenti se injustè armis opposita deberet totus exercitus ad necem tradi ad condignam satisfactionem, in quod nunquam contentient: ideò negant DD. plerique apud *Laym. Molin. Dian. cit.* bello actualiter cepto Principem justè pugnantem obligari ex justitia, ut oblatam satisfactionem acceptet, & bello abstineat: pacemque faciat. Ex Charitate tamen plerumque tenentur acceptare oblatam satisfactionem, quam morali-ter præstare possunt, & debent: ut nimirum injustè ablata restituant, æstimationem periculi, & injuriæ, ac expensas belli refundant, authores etiam injuriæ, ac specialiter morte dignos tradant. *juxta communem DD. apud cit.*

¶ III. *Quoad prosecutionem belli: Imprimis*

thoritate Ducis belli, licet ei omnia facere, quæ ad debitum finem justî belli, utpote ad consequendam justam victoriam, recuperationem rei injustè ablatæ, ad vindicandam justè injuriam &c. necessaria, & utilia sunt; atque ex mandato, & expressa, vel tacita voluntate Principis, vel Ducis belli, omnes in tali bello justo bellantes licitè procedunt ad caedes, vastationes, spoliationes, &c. adversæ partis, *Omnes.* Cùm omnes milites sint, velut executores justæ sententiæ, & vindictæ à supremo Domino, vel Republica, vel Principe in hostes decretæ. Hinc omnis potestas, quam miles in hostes exercet, à supremo Duce per subordinatos belli ductores, in milites derivari debet: quâ datâ, licitè procedunt, & non datâ, vel prohibîtâ, peccant damna hosti inferendo, atque ad restitutionem tenebuntur, si Princeps ideò prohibeat, quod hosti consultò parcere velit, ut bene notat Laym. *cit. n. 9.* Secus est, si belli Duces, vel Officiales majores prohibeant spoliationes militi gregario, non ut hosti parcat, sed ut ipsi sibi spolia cumulent, ut modò moris est.

IV. Porrò ea omnia præstare in bello justo, non tantùm palàm, & aperto Marte, sed etiam clam per insidias, & stratagemata dissimulando, vel occultando consilia sua, per se licitum, & laudabile est. Omnes cum S. Thoma 2. 2. q. 40. a. 3. & docet D. August. *lib. 9. in Josue q. 10. in c. 8.* ubi narratur stratagema Josue in insidiis contra civitatem Hai, dicens; *cùm justum quis bellum susceperit, utrum apertè pugnâ, an insidiis vincat, nihil ad justitiam*

stittiam interest. Ratio est: cum enim in bello fas sit hostibus nocere in bonis vitæ, & fortunæ, etiam erit occultando ipsis consilia, efficere, ut decepti nocumentum incurrant; dummodò ab his per formale mendacium, & positiva simulatione fallitatis. Attamen ea mendacia, & simulationes falsæ, quæ passim in stratagematibus bellicis committuntur, & commendantur, quatenus præcipue applicantur ad justam invasionem hostis, etiam cum pã non careant (cum omne mendacium sit intrinsecè malum) sunt tamen solum mendacia officiosa adeoque levia, & venialia. At verò in promissionibus, & pactis initis cum hoste, aliquid falsum simulare, dicere, vel facere, aliquid in animo gerendo, esset mendacium injuriosum, ac perniciosum in genere suo mortale, ideoque nunquam licitum. Late docet Becanus, alii cum Laym. *lib. 2. tract. 6. 12. n. 13.*

Moderata, & justa pœna nocentium.

1141. **I**N particulari, in bello justo licet occidere hostes omnes, qui causa antecedens, concomitans, subsequens sunt; idque in, vel extra conflictum. In conflictu, vel impugnatione licet occidere omnes contrabellantes, vel in armis existentes, cujuscunque conditionis, statûs, sexûs sint: etiam innocentes, & inermes, si aliter justa victoria obtineri nequeat; etiam post conflictum, & obtentâ victoriâ licet captos vel deditos nocentes, qui scilicet culpabiliter antea pugnando mortem meruerunt, omnes interficere in rigore justitiæ, etiamsi ad discretionem

tionem se dedissent; nisi ante deditionem de salva
vita pacti sint; tunc enim fides servanda, quantum-
vis nocentibus; æquitas tamen, & lex Charitatis
clementiam postulat, ut multitudini parcatur, &
captis, vel deditis saltem vita condonetur. Nullo
autem modo tunc licet amplius occidere ullos in-
nocentes; imò neque Clericos nocentes; cum
Princeps sæcularis non sit Judex Clericorum, adeo-
que nihil potest in eos extra actualem pugnam, ut
cum aliis docet Diana p. 9. tract. 9. resolut. 9. Imò
neque obsides in bello datos, etiamsi hostes fidem
non servant (nisi & ipsi aliàs nocentes sint) fas est
occidere, ut contra *Fillucium* melius docent *Mol.*
alique cum Diana p. 6. tract. 4. resolut. 20. nam
semper innocentes extra pugnam occidere simpli-
citer non licet.

II. Licet ferro, & igne vastare terras hostiles, op-
pida, agros, occupare hostium bona immobilia,
bonisque suis spoliare quosvis nocentes, & etiam in-
nocentes, cum sint pars Reipublicæ nocentis, de
quo inferius; idque non solum durante bello, cum
altera pars in injuria durat, sed etiam obtentâ vi-
ctoriâ: servato tamen modo justitiæ vindictivæ,
ut injuriæ quantitatem pœnæ non excedant; ut
scilicet tantum occupet, vel vastet justè bellans,
quantum requiritur ad recuperationem juris, &
possessionis ablatae ad retundendos sumptus belli,
æstimatis etiam periculis, laboribus &c. Et insuper
aliquid proportionatum pro pœna, vel vindicta in-
juriæ, quæ omnia simul eousque interdum excre-
scere possunt, ut si bellum justè, & licitè ceptum
hosti-

190 *Tracl. V. in V. Præceptum Decalogi Cap. II.*
hostibus resistantibus, & satisfacere recusantibus
diu continuetur, quamvis non adeò gravi injuria
ceperit, liceat totam hostium Provinciam vastare
vel occupare. Adeoque, si Galli v. g. jussu Regis
sui unum pagum in Hispania incendissent, & factum
facere recusarent, non ideò liceret Hispanis totam
Galliam occupare, vel vastare, sed quatenus æstimatis
prædictis justitia, & æquitas permittit. *Victoria*
alii cum Layna *cit. n. 9. in fine.*

116 III. Licet non tantùm nocentes repositos bonorum
suis propriis spoliare, sed etiam quandoque bona
mobilibus, quæ ipsi ab aliis, etiam amicis ablati
erunt: hæc enim jure cæsareo capientium finis
si tamen jam sint ad loca tuta deportata, vel per
ginti quatuor horas (moderna praxi vix sex horæ
possessa. Insuper si culpæ, & injuriæ quantitas ex
igit, licet totam urbem deprædandam militi tradere:
re: communis doctrina, & praxis. *Victoria de jure*
belli, n. 92. Molin. disp. 121. Laym. cit. num. 11.
Diana ibid. Resolut. 27. Qui rectè addunt, gravissimè
obligari tunc belli Ducem impedire gravissimè
scelera, & mala cum tali direptione plerumque
conjuncta, utpote cædem, & tormenta innocen-
tium; Virginum, & Matronarum stuprationes, tem-
plorum spoliationes &c. & cum ordinariè talia
prohiberi possint, peccare graviter Duces, saltem
per accidens ejusmodi direptiones absque justa
causa permittentes: justæ autem causæ esse possunt
sunt, enormis nimis injuria, maximè rebellionis
pertinacia nimia hostium sic penitus frangenda,
militum fractos diuturno bello animos excitandos.

IV. L.

IV. Licet jure gentium captivos etiam in servi-¹¹⁷
tutem redigere, & etiamnum valet apud infideles:
apud Christianos tamen respectu Christianorum
diuturna consuetudine, vim legis obtinente, jus
illud exolevit, ut bello capti non fiant servi, vel
mancia, sed pretio redimantur, vel si ita meriti,¹¹⁸
occidantur.

Cæterum captivi in bello etiam iusto ex parte¹¹⁸
cipientium, si scandalum, & specialis permanendi
promissio absit, licite possunt fugere ad suos; uti
contra D. Antoninum, Navar. Molin. & alios do-
cet comunior sententia DD. apud Laym. *cit. Dia-*
na p. 6. tract. 4. resolut. 14. Nam jure gentium
introducitur videtur, ut capti iuste ab hostibus, si
fugiendo ad suos pervenerint, libertatem conse-
quantur: hoc est, jus Postliminii. *L. in bello ff. de*
caprivis.

Nec obstat, quod tales fugitivi ex fuga, prius¹¹⁹
quam ad suos perveniant, retracti puniri soleant;
nam etiam damnati ad mortem fugientes, & de-
prehensi graviter puniuntur: licet secundum pro-
babilissimam DD. sententiam, nihil peccarint, uti
dicemus *cap. seq.* At verò capti in bello injusto ex
parte capientium v. g. apud Turcas, Hæreticos,
non tantum licite fugere possunt, seclusa speciali
permanendi promissione juramento firmata; sed
etiam in compensationem injuriæ, damni, & vexa-
tionis illatæ, aut in mercedem servitiorum plerumq;
durissimorum præstitorum, ex illorum bonis,
quantum æquitas compensationis postulat, & per-
mittit, propria autoritate auferre possunt. *Molina*

192 *Tract. V. in V. praeceptum Decalogi. Cap. II.*
cum Laym. cit. Quia cum nemo debitam iustitiam
administraturus adest, potest quilibet per se ipse
clam, vel palam accipere, quae sibi iure, & licite
debentur.

Indemnitas Innocentium.

120 **T**ales censentur iure naturali quidem infames
etiam infidelium, Turcarum, haereticorum
&c. impuberes ad bella inepti, foeminae, rustici,
simplices plebei ad bellum, vel belli causas nihil
operantes, peregrini, mercatores, extranei; iure
mano positivo utroque, Ecclesiastici, Clerici, Reli-
giosi, *c. Innovamus de pace.* Tales omnes secun-
dum juris praesumptionem censentur innocentes
donec contrarium de illis ostendatur, vel nocentem
esse constet. Et hinc

121 **II.** Innocentes per se, ac ex intentione occidendi
in bello nunquam licitum est, id prohibente
iure naturali, quo potestas gladii tradita est
stratui adversus eos, qui male agunt, non contra
innocentes; per accidens tamen, communi bono
urgente, quandoque licitum fieri potest, ut *Secundum*
praced. §. 4. sub fine exemplificatum habes.

122 **III.** Etiam innocentes, qui non sunt pars
publicae hostilis nocentis, quales sunt peregrini,
Clerici, Religiosi, per se bonis suis spoliare non
quam licet, sed solum per accidens, si nimirum
ratione huius iusti belli, scilicet victoria, & pax ob-
neri non possit. Qua ratione fas est talibus in-
nocentibus auferre naves, arma, comeatum, pecu-
nias, equos, devastare agros, si probabilis timor
quod iniusti hostes iis ad resistendum usuri sint.

Transactio tamen bello, nisi ea bona fide per ipsam
 usum iusti belli absumpta sint, omni jure ablata illa
 restitui debent innocentibus istis, scilicet Ecclesia-
 sticis, peregrinisque. Jura sunt certissima, sed praxis
 inaudita. Innocentes autem, qui & quatenus sunt
 partes Reipublicæ hostiles nocentis, contra quam
 justum bellum geritur, etiam per se spoliare bonis
 suis nunquam restituendis fas est, cum enim tota
 Respublica delinquit, utpote major, vel potior pars,
 quæ alioquin ad decernendum aliquid Communi-
 tati sufficeret, fas erit per se, atque ex intentione
 omnia ejus membra punire in bonis fortunæ, v. g.
 bonorum spoliatione, imposito generaliter tribu-
 to, ac ductis in captivitatem etiam mulieribus, in-
 fantibus &c. Idque maximè, si delictum valdè enor-
 me sit, ut proditio, rebellio, defectio à Fide, propter
 ejusmodi delicta à parentibus commissa, cum etiam
 filii puniri soleant, multò magis puniri poterunt.
 similis nocentis Communitatis membra etiam in-
 nocentia, bonorum, vel libertatis spoliatione. In-
 super quòd si solus ipse princeps aliquid delinquit,
 vel injuriam intulit, adhuc justè contra illum bel-
 lans, licitè, & sine peccato ejus scienter innocentes
 subditos affligit, spoliatione bonorum, vastatione
 agrorum &c. quantum opus est ad justam victoriã,
 & vindictam obtinendam: quia scilicet tali modo
 vires partis adversæ diminuendæ sunt, aut quia alio
 modo justa vindicta sumi, & debita satisfactio obti-
 neri non potest à Principe nocente, in cujus odium
 affliguntur subditi. Attamen in tali casu Princeps
 ille nocens, qui causam damni inferendi subditis
 THEOL. MORAL. PARS V. N dedit,

123

dedit, ipsis ad omnium compensationem in
 scientia obligatur omni jure. Sed quando prælatum
 IV. Belli quædam species sunt repressalia, quibus Princeps, vel Respublica militibus, vel subditis suis damnum injustum passis potestatem facit invadendi terram nocentium, & vastandi, vel occupandi bona eorum, etiam innocentium, donec hæc compensatio fiat. Et licita sunt hæc repressalia eisdem conditionibus, sicut ipsum bellum: 1. Ut nimirum fiant autoritate publica Principis, vel Reipublicæ, cujus subditi damnum passi sunt. 2. Ut certo constet incolas alterius Provinciae illi damnum intulisse. 3. Ut alter Princeps, vel Respublica de hoc moniti satisfacere culpabiliter recusent, vel negligant. 4. Ut non inferatur præter damnum, quam requiratur ad justam satisfactionem. Ita Communis DD. & singulariter Victoria de bello n. 41. dicens: si Galli fecerunt prædas in Hispanorum, & Rex Francorum nolit eos cogere ad restitutionem, cum possit, possunt Hispani autoritate principis spoliare Mercatores Gallos, agricolas, quantumcunque innocentes, quia licet fortè à principio Respublica, aut Princeps, Gallorum non fuerit in culpa; jam est in culpa, quia negligit vindicare. Denique ne repressalia fiant in personas Ecclesiasticas, & bona eorum, gravissimum prohibitum est sub pœna excommunicationis in jure latae in singulas personas, & interdicti in tota Communitatem id attentantem; nisi talem licentiam intra mensem à die concessionis revocet. *Injuriis in 6.* Hæc summo compendio insinuat

sufficiat, si curiosus es, latè videre potes apud Molin. Victoriam, Lessiam, & alios passum.

COROLLARIUM.

Est reductio omnium peccatorum belligerantium contra justitiam, & speciatim Quintum preceptum.

I. Principes.

Peccant mortaliter, I. Principes, vel Magistra-¹²⁴tus Superiorem agnoscentes absque legitima autoritate Superioris, etsi alioquin justa subsistente causa, atque etiam princeps supremus, & Magistratus superiorem non agnoscens, & absque justa causa bellum decernendo, indicendo, inferendo, omnesque Consilarii inducentes, omnes socii adjuvantes, omnesque sub eo scienter, & voluntariè militantes, atqui obligantur ad restitutionem omnium damnorum tam propriæ, quàm alienæ Reipublicæ subditis illatorum. Constat ex dictis §. I. II. Omnes Principes modum debitum exequendè bellum notabiliter excedentes, sive in punitione nocentium, sive in damnificatione innocentium, peccant mortaliter, & ad restitutionem tenentur, ex dictis §. 4. III. Mortaliter, & gravissimè peccant, si justa stipendia militibus non provideant culpabiliter; unde ii ad injustas rapinas, aliæque damna innocentibus inferenda inducuntur, imò compelluntur, ad quorum omnium damnorum restitutionem ipsi Principes, vel belli Duces obligantur in conscientia, secundùm omnes. At verò necessitate

compulsus ad bellum defensivum contra incursum
 hostium maximè infidelium, aliquando excusabitur.
 Princeps vel Dux belli, si sumptibus omni studio
 quaesitis non sufficientibus, stipendia tardius, et
 tenuius præbeantur: quo casu tam ipsos milites
 quam incolas Provinciae boni communis causa
 qua incommoda tolerare necesse est. Uti cum
 notat Laym. *cit. c. 12. n. 18. Diana cit. resol. 2.*
IV. Peccant mortaliter, si disciplinam militarem
 vane intermittant, milites ab injustis incensionibus,
 rapinis, prædis, stupris &c. propositis, inflictis
 poenis non coercerant: & inde obligationem restitu-
 tionis contrahunt, cum ex iustitia obligati sunt
 eiusmodi damna impedienda, quatenus tamen
 sunt: contingere enim potest, ut princeps, vel
 Dux disciplinam militarem servare, etsi maxime
 cupiat, non tamen possit: quia nimirum milites
 defectionem ad hostem, vel defectionem necessariam
 belli aperte cogitant, si supplicii severitate à præ-
 cepto omnino prohibeantur: tunc enim eiusmodi
 mala permitti posse, & ab incolis æquanimiter
 ferri debere, ut graviora mala evitentur, rectè
 tenet. *Laym. ibid.*

II. Duces subordinati, & alii officiales belli.

125 **P**eccant mortaliter I. Si nulla cogente neces-
 sitate, milites temerè exponant certæ intem-
 perationi: aut in locis palustribus, vel insalubribus
 castra metentur cum periculo morbi, vel conta-
 gionis. II. Si pecunias accipientes pro milicibus
 tem notabilem partem sibi auferant; aut accipiant

tes pecunias pro majori militum numero, eum tamen non compleant, cum ingenti sæpe Reipublicæ damno; aut dimissis veteranis exercitatis, in eorum locum novos inexpertos pro minori stipendio substituant: aut omnino subtracto, vel minori stipendio permittant milites à rusticis, aliisque innocentibus, quæ sibi necessaria sunt, extorquere, unde occasio etiam non necessariarum spoliationum, prædationum, vexationum. III. Si comeatum, vel victualia debite non administrent, aut negligendo curam victualium advehendorum, & hujusmodi; aut præbendo in minori quantitate, quam necesse, vel præscriptum sit; aut minori pretio, quam scribatur, aut victualia corrupta ministrando, unde morbi, vel alia pericula, sive ejusmodi faciant ex negligentia, sive potius avaritiâ inde procurando lucrum suum. IV. Si, dum per Provinciam exercitum ducunt, à pagis, Civitatibus pecuniam accipiunt ad redimendas guardias, ut scilicet non ad ipsos, sed ad alios plus æquo gravando, divertatur: similiter si à privatis dominis, vel domibus pecunias accipiant, ne eò milites imponant, unde alii incohe plus graventur, necesse est; aut econtra uni militi plura dant chirographa ad diversas domos. Vide Mol. tom. 1. tr. 2. disputat. 117. Pet. Navar. lib. 2. c. 3. n. 285. Diana p. 6. tract. 4. Resolut. 28. Verè hic nostro tempore est universitas iniquitatis, atque in conscientia verissima obligatio restitutionis omnium damnorum inde tam ipsis militibus, quam incolis provenientium. Væ illis, & in æternum væ!

N ;

III. Mi-

III. Milites gregarii.

126 **O**Mnes milites stipendium merentes ex officio suo & iustitia sub mortali obligantur: I. Ducibus, & Præfectis suis in omnibus licitis administrationem belli spectantibus obediant. II. In pugna consistent, nec, nisi palam desperata victoria, fugiant, aliisque timorem incutiant. *L. de ne delictum ff. de re militari*, stationem servent, arcem sibi commissam defendant, etiam cum periculo certo vitæ, quamdiu spes defendendi superest: alioquin capite plectendi, *L. 2. ff. ad L. Julia Majest.* III. Ut sine Ducis consensu, vel licentia exercitum non deserant: Quia tali pacto à Duce conducti censentur milites, ut illi quidem liberum sit cum voluerit, eos soluto stipendio remittere: iis verò liberum non sit, cum voluerint discedere: nisi negato injustè stipendio, ut gravem necessitatem pati cogentur, tunc enim in conscientia à peccato excusantur ejusmodi fugam: vi; at in foro externo puniuntur, & pro tali delicto capite plectuntur; ut decernitur in jure *L. cit. ff. de re milit.* IV. Milites stipendiis suis contenti esse debent juxta præceptum *Joann. Baptista, l. ca 3.* Ideoque homines innocentes in terris hostilibus spoliationibus, vel indebitis exactiombus non gravent. Et licet etiam in solutione stipendii injustam diminutionem, vel dilationem sustineant, non ideo licebit incolas innocentes bonis suis spoliare: Quia bona aliena non sunt oppignrata militibus pro stipendio, ait Cajetanus V. *l. l. lum prope finem.* Neque eos excusat auctoritas

diffimulatio Ducis, nisi id fiat, aut necessitate urgente ad necessarium victum, & vestitum, quæ deficiente stipendio, etiam ab innocentibus milites licite auferunt cùm alimenta sint juris naturalis, intra tamen exigentiam necessitatis (quo casu Princeps, vel belli Dux, si injusta detentione stipendorum in causa fuit damnorum innocentium, in conscientia obligatur ad compensationem, quatenus moraliter potest, alioquin excusabit impotentia:) aut in pœnam justè infligendam nocentibus, juxta supra dicta; aut consuetudine ita obtinente, ut hospites militibus tectum, lectum, paleas &c. præbeant; tunc enim per accidens, & quasi fortuito evenit, ut una pars Provinciæ præ alia gravetur. Plura vide apud *cit.*

Hæc summo compendio de bello, omnia omni jure verissima, at defacto moderno tempore omnia perversissima, ut meritò modernus aliquis Doctor moderna bella appellet mera latrocinia.

SUBSECTIO.

DE

Irregularitate ex bello justo & injusto.

SUMMARIUM.

127. Irregularitatem non incurrunt militantes & occisores in bello injusto defensivo tantum.
129. In bello vero justo offensivo eam incurrunt omnes propria manu pugnantes, occisores, mutilantes, vel quomodolibet directè & proximè ad occisionem hominis cooperantes.
130. In bello autem injusto incurrunt omnes quomodolibet cooperantes, secuta occisione, vel mutilatione, etiã unius tantum hominis, licet ipsimet nullum occidant.

N 4

dant,

dant, vel mutilent; cujusmodi etiam sunt caecitates milites, custodiæntes sarcinas, affertur commeatum, &c.

351. Clerici verò in omni bello, etiam justo, sanguinem fundentes irregularitatem incurrunt ex defectu litæ.

RESOLUTIO.

127 **I**regularitatem non incurrunt militantes, & occi-
dentes in bello defensivo tantum: incurrunt
autem solùm propria manu pugnantes, & sangui-
nem fundentes in bello justo offensivo, & omnes mi-
litantes, & quomodolibet cooperantes, etiam pro-
pria manu non occidentes in bello injusto, in quo sunt
homicidia. Communissima DD. ut patet in
singulis.

128 **I.** Non incurrunt militantes, & occidentes in
bello justo defensivo tantum. *Omnes.* Ratio est
Quia justa defensio est de jure naturæ: cui lex po-
sitiva Ecclesiæ inducta irregularitate præjudicium
non debet, nec potest. Deinde si in rixa vel pugna
privata ad defensionem vitæ propriæ, vel proximi
innocentis, aut honorum temporalium &c. impetu
nè, & sine nota irregularitatis occiditur injus-
tè inceptor, ut mox videbimus, quantum magis in bello
justo defensivo publico ad defensionem patriæ
Reipublicæ ac boni communis; cum defensio patriæ
triæ præferenda sit ad conservationem propriæ
litæ? idque etiam in Clerico locum habere, mox
dicam. Intelligendum tamen semper: Dum militantes
bellantes in bello justo defensivo non excedant in
tes necessariæ defensionis, seu moderamen in-

patæ tutelæ: alioquin si excedant, & etiam justè ad vindictam procedant, jam eatenus evadet bellum offensivum, ideoque propria manu occidentes, jam erunt irregulares ex defectu lenitatis: si excedant injustè occidendo, vel mutilando aliquem, jam erunt irregulares ex delicto.

II. In bello justo *offensivo solum* incurrunt irregularitatem propria manu pugnantes, occidentes, vel mutilantes, ut directè, vel proximè ad occisionem hominis cooperantes, utpote jubendo hunc mactari, arma ad actualem cædem præbendo, tormenta onerando, pulveres supponendo, etiam ab alio postea incendendos &c. idque ex defectu lenitatis. *Omnes*: Ratio est: quia tunc occidunt, ut ministri publica autoritate exercentes justam vindictam contra hostes; at verò si propriis manibus neminem occidant, vel mutilent, non fiunt irregulares, etsi ad aliorum occisiones indirectè, vel generaliter cooperentur, aut ipsi vulnerant tantum. Communissima cum Navarro *cap. 27. num. 215. Sylvest. V. bellum 3. q. 3. Suarez. Filliucius Tractatione 19. cap. 10. num. 269. Laym cit.* Ratio est: quia sacri Canones non conjunxerunt irregularitatem ex defectu lenitatis militibus, nisi illis, qui propria manu occidunt, vel vindictam formationis per se exequentur; ut constat *ex cap. petito tua, de homicid.* Ubi solum is, qui in simili pugna alium occidit, jubetur abstinere ab usu ordinum sacrorum. Et debet hoc censei speciale juris privilegium ideò concessum, ne homines ob metum irregularitatis à justè bellando abster-

N 5

abster-

202 *Tract. V. in V. praeceptum Decalogi, Cap. II.*
absterreantur, ut notat *Molina apud Laym.*
Qui autem dubitat, an in tali bello occiderit,
ex inflicto à se vulnere hostis mortuus fuerit,
debeat censeri irregularis, videbimus *cap. seq. in*
ca finem.

130 III. Irregularitatem incurrunt omnes bellantes
vel quomodolibet cooperantes in bello injusto,
cuncta occisione, vel mutilatione, etiam unius cap-
tūm hominis, licet ipsimet nullum occidant, nec
mutilent, cujusmodi etiam sunt conducentes mi-
lites, custodientes sarcinas, afferentes comestiva
&c. omnes enim juvant ad occisiones, etsi ipsi
ma non tractent. Constat *ex cap. sicut dignum §. de*
de homicidio. Docetque communis DD. *Navar.*
cap. 27. num. 216. & 234. Sylvest. cit. Suarez
Disp. 47. Sect. 5. num. 1. Filiucius cit. num. 26.
Ratio est: quia cum plures conjuncto consilio
vel auxilio concurrunt ad aliquod homicidium, vel
aliud delictum, censentur omnes una causa mora-
listotalis, ut notant DD. in *cap. significasti de ho-*
miciid. adeoque hæc irregularitas contracta in bello
injusto est ex delicto homicidii, seu ex injusta de-
formatione, & non ex defectu lenitatis, qualis
contrahitur in bello justo. Non ergo erunt irreg-
ulares militantes in bello etiam injusto, si nullus
sequatur occisio, vel mutilatio. Addunt *Compend.*
Diana, etsi sequatur una, vel altera occisio, si ta-
men bellantes essent nimis multi, v. g. supra cen-
tum millia, tunc non viderentur omnes cooperari
ad occisionem. Sed tutum non videtur mihi, quod
singulare est. Attamen Clerici hoc ipso, quod
sunt

sumperint arma & bellum injustum, incurrunt suspensionem à Judice ferendam, ex cap. Clerici 23. q. 8. Suarez. cit. num. 4. & 5. & Filiucius cit. num. 264.

IV. Clerici denique in omni bello, etiam justo sanguinem fundentes, irregularitatem incurrunt ex defectu lenitatis: quia tunc & ipsi occidunt, ut ministri justitiæ, seu ut ministri Principis dantis valide omnibus pugnare volentibus auctoritatem, ut justè occidant; esto Clericus peccet acceptando talem auctoritatem, pugnando, occidendo, contra SS. Canones, peccato inobedientiæ tantum, non verò etiam injustitiæ: ideoque non ex delicto (ut quidam volunt apud Tamb. lib. 10. de cens. & irregul. Tract. 4. c. 15. §. 14. num. 7.) sed ex defectu lenitatis tantum irregulares erunt.

At verò non incurrunt irregularitatem ullam: 132

I. Si solum militantibus auxilio speciali adsint, etiam si hortentur ad fortiter pugnandum, ut initio notatum est: imo etiam si bellandi animo arma sumant, percutiant, dummodò neminem occidant, vel mutilent. Navar. Filiucius cit. num. 276.

II. Quando justa necessitate bellare coguntur, utpote ad necessariam defensionem propriæ vitæ, vel proximi innocentis, & maximè patriæ, & civitatis; aut ad consequendam justam victoriam, à qua Ecclesiæ, vel Reipublicæ salus multum dependet. III. Quando militant ex licentia summi Pontificis, qui ipsâ licentiâ militandi datâ; censetur amovere periculum irregularitatis, ut etiam initio ex Malina, Laym. cit. num. 19. &

Diana:

Diana: notatum est. IV. Quòd verò in jure
Petitio de homicidio, judicetur Clericus irregularis
 si in bello contra hostes Fidei Christianæ aliquem
 occidat, intelligi debet *communiter & extra
 gentem necessitatem*: cum communiter nec necessitas
 nec decens sit, Clericos in publico bello, etiam de-
 fensivo, pugnare, cum communiter per alios, laicos
 nimirum, vis repelli possit. Secus dicendum, si ce-
 to casu sit inevitabilis necessitas, quia scilicet Ec-
 clesia, vel Patria aliter ab iniquis invasoribus libe-
 rari nequit, ut cum Abb. & Sylvest. notat Laya
ibid. Unde Lugo *lib. 2. respons. Moral. dub. 1.*
 censet irregularem fuisse illum Parochum, qui
 verbis, ærisque campanæ pulsato signo, incitavit
 suos Parochianos, ut se egregiè defenderent ab in-
 cursione hostium, qui oppidum devastare aggredie-
 bantur, ex quibus Parochiani multos occiderunt.
 Sed certè æquè, vel magis probabiliter negat Le-
 zana *conf. 23. apud Tamb. cit. §. 15. num. 1.* Tum
 quia ad defensionem innocentis Patriæ pugnatum
 fuit. Tum, quia Parochus neminem propria ma-
 nu occidit.

SECTIO III.

De

Homicidio per defensionem inculpatae tutela.

SUMMARIUM.

133. *Defendere se cum moderamine inculpatae tutela, seu
 defensio quid; & quæ ejus conditiones, ut talis sit*
 134. *...*

134. Usque ad n. 137. *Actualem aggressorem injustum visâ propria.*
137. Usque ad n. 142. *Quicumque etiam proprium patrem, filium, consanguineum, superiores, Dominum, Principem, personam publicam, quamcunque etiam in mortali existentem, vel furiosum, amentem, ebrium &c.*
142. *Quicumque licitè occidere potest.*
144. *Imo per se, & ceteris paribus, tenetur.*
145. *Opposita tamen sententia est valdè probabilis.*
146. *Præsertim si interveniat notabilis inæqualitas*
147. *Quid sit, aut quando quis dicatur servare moderamen inculpatæ tutelæ?*
150. *Actualem insidiatorem certò & proximè occisurum fas est occidendo prævenire.*
151. *Non verò minitantem solùm.*
152. *Enim, qui actu quidem, non tamen ita proximè sed remotè tantum adhuc parat occidere. 153. Non licet præveniendò occidere.*
154. Usque ad n. 159. *An, quando, & pro quibus bonis temporalibus conservandis liceat occidere furem, raptorem &c. Item.*
159. Usque ad n. 165. *An etiam aliquando ob proprium honorem, vel famam conservandam, liceat occidere injustum, & contumeliosum aggressorem?*
165. *Ad pudicitiam propriam alio modo non conservandam, licet occidere violentum aggressorem.*
166. *Non tamen est obligatio, sed secluso fortiter consensu, vim patiens, merè passivè se habendo, ex Charitate occisionem omittere potest.*
167. *Juvenis, puella, virgo, vel Matrona honesta tactus impudicos laudabilissimè verbis & verberibus repellit, &c.*
169. Usque ad n. 175. *An, & quando liceat occidere, vel mutilare, ad conservandam vitam, bonam, vel pudicitiam proximi, ei succurrendo?*
- D**efensio inculpatæ tutelæ, seu cum modera- 138
tine inculpatæ tutelæ dicitur, quâ vis inju-
ste

stè illata vi repellitur, quantum necessitas postulat
 ut quis vim illatam aliter avertere, quam vim
 ferendo, etiam occidendo, moraliter non possit
 featur, consideratis circumstantiis loci, temporis
 personarum, quod quidem in particulari boni
 arbitrio dijudicandum relinqui debere, *ex Abbate*
 & aliis rectè monet *Laym. infra cit.* Generaliter
 autem tres requiruntur conditiones. I. Ut sit vera
 aggressio per violentiam, sive aperta vi, sive occu-
 pata per insidias intentata; Jus enim naturale conce-
 dit tantum, ut vis vi repellatur. II. Ut sit vera
 necessaria defensio, facta scilicet in ipso actu aggres-
 sionis, aut cum certum est alterum esse aggres-
 sum: non item ante aggressionem, vel cessante
 omnino aggressionem. III. Ut defensio non ex-
 dat modum necessitatis, aut regulas prudentiæ;
 enim aggressus possit fugere, clamare cum spe
 xillii, aut tantum verberando, vel vulnerando se
 rare, non licebit occidere: quia tunc non erit in-
 tata tutela, cum id non sit necessarium ad se dele-
 dendum; ut ex communi docet *Filiucius.*

Ante omnia fatendum est in hac re singulare
 esse *D. Augustinum Epist. ad Publicolam 154.*
occidendis (inquit) hominibus, ne quis ab eis occi-
datur, non mihi placet consilium, nisi forte sit militem
aut publica functione teneatur, ut non pro se
faciat, sed pro aliis, vel pro civitate, ubi etiam
est, accepta legitima potestate, si ejus congruat po-
stione. Et lib. 1. de libero arbitrio c. 5. Non ergo
justa est (inquit) que dat potestatem vel viatori
latronem, ne ab eo ipse occidatur, occidat, vel aut

am viro, vel famina, ut violenter stupratorem sibi
irruentem anse illatum stuprum, si possit, interimat.
Infra Quapropter legem quidem non reprehendo,
qua tales permittit interfici, sed quo pacto istos de-
fendam, qui interficiunt, non invenio. Rursum
Quomodo enim apud DEUM sunt isti à peccato li-
beri, qui pro iis rebus, quas contemni oportet, hu-
mana cade polluti sunt? Hæc & plura ibi. Sed re-
spondendum: aut opinionem D. Agust. consilium
tantum continere, non præceptum; aut rationi
naturali, majorique authoritati postponendam
esse. Sit ergo

ASSERTIO III.

Actualem aggressorem injustum vita propria¹³⁴
quemcunque, quicumque licite occidere potest: imo
per se ceteris paribus, tenetur: servato tamen mo-
deramine inculpata tutela: etiam preveniendo
actu & proxime insidiantem. Extendendum suo
modo etiam ad necessariam defensionem honorum
temporalium alicujus momenti, honoris necessarii ac
pudicitia, respectu sui ipsius: ac proximi. Est tota
ferè communis, ut patebit explicando particulatim.

§. I.

Licite occidere potest.

Communissima DD. cum S. Thoma 2. 2. q. 135
64. a. 7. Sotus, Navar. uterque Lessius Mol.
aliique congestis Laym. lib. 3. de just. tract. 3. p. 3.
c. 3. n. 1. Diana p. 8. tract. 7. Resolut. 41. Ha-
betur in utroque Jure, in Canon. c. jus naturale
dist. 1. &c. Significasti 2. de homicid. Et Civili,
L. 3.

L. 3. ff. de just. & jure, ubi dicitur: *Furo hoc evenit ut quod quisque ob tutelam corporis sui fecerit, non fecisse existimetur.* Et *cit. c. significasti* dicitur: *vi repellere omnia jura, omnesque Leges permittit.* Ratio sumitur ex ipsis visceribus Legis naturalis, in ordine Charitatis, quibus quisque propriam vitam præferre potest alienæ; adeoque injustam vim vi propriæ illatam, si aliter avertere nequeat, a quo vi relata repellere. Et insuper jus Gentium, Civile talia homicidia permittens impune fieri, censetur autoritate publica quemlibet constitutum executorem defensionis suæ necessariæ cum modamine inculpatae tutelæ; ut injustum suæ vitæ aggressorem, si opus sit, interficiat.

136 Unde ulterius, non tantum indirectè, vel per accidens (ut quidam volunt ex S. Thoma supra) sed omnino directè, & per se fas est talem aggressorem occidere, nimirum directè intendendo actionem tertiam necem ejus, tanquam medium necessarium hic & nunc ad sui justam defensionem, cum permittant repellere vim vi, & exercere actum tertium, qui directè terminatur ad necem, quatenus scilicet necessarius est ad justam sui defensionem. Communis DD. apud Laym. *cit. c. 3. n. 1.* & *D. nam cit. resolut. 48. D. Thomas cit. oppositum* cens, solum videtur velle, non posse in vasum intendere mortem in vasoris per se absolutè, & tanquam finem, hoc enim ad justitiam publicam spectat; solum per accidens, quatenus hic & nunc necessarium est ad justam defensionem, quod utique verum est. Addimus generaliter;

Quemcunque.

CUjuscunque conditionis, statûs, conjunctio-137
nis &c. occide, ne occidaris, nec timeas bul-
lam excommunicationis, irregularitatis, vel impie-
tatis notam; quia jus intimum naturæ defendendi
vitam suam, hæc omnia excludit: ergo.

I. Etiam quemcunque consanguineum, etiam 138
proprium parentem, multò magis filium: ut con-
tra alios multis citatis veriùs docet Diana p. 8. tract.
7. resolut. 41. & 42. Ratio dicta est: quia jus in-
timum tuendi vitam suam meritò præponderat legi
pietatis in parentem, etiam actu tam impium: &
à fortiori in quoscunque alios.

II. Etiam quemcunque Superiorem, Domi-139
num, Principem, personam publicam quamcun-
que; ob eandem rationem. Quòd si tamen à tali
persona publica multùm dependeret bonum com-
mune, ita ut ex ejus morte grave damnum Reipu-
blicæ sequeretur, tunc quidem invasum ex Charita-
tate teneri non occidere, sed suam mortem permit-
tere boni communis causâ, docent graves DD. So-
tus, Molina, alii cum Laym. cit. Sed adhuc non te-
neri, & occidere posse, æque probabiliter docent
Sylv. Azorius, Fillius, alii cum Diana cit. Reso-
lut. 42. Ratio est: quia licet bonum commune
præferendum sit privato per se, & in necessitate
communi, non tamen tunc, quando damnum
eventurum sit ex mera malitia alterius, & quidem
ipsumet, cujus est curare bonum commune, &
damnum commune impedire.

III. Quemcunque etiam existentem in peccato 140

mortali (ut sanè existunt plerumque aggressores
 iniusti) non obstante ejus aeterna damnatione
Communissima. Ratio est: quia etsi teneat ordinem
 charitatis vitam meam corporalem postponere
 vitae spiritali, & aeternae proximi, quando proximus
 meus est in extrema necessitate, ut non sit alia via
 procurandi ejus salutem, nisi permittendo mortem
 meam: at in proposito proximus iniustus aggressor
 vitae meae, minimè est in extrema necessitate,
 sed in mera & libera malitia, cum habeat aliam
 expeditam viam salutis, desistat, & salvus erit: si
 secus pereat, & sibi imputet: est enim extrema
 malitia.

141 IV. Quemcumque, etiamsi aggressor sit fortis
 amens, plene ebrius &c. & sic formaliter non per-
 cet me invadendo: adhuc enim intert injuriam ma-
 terialem gravissimè damnosam, quam jure repelle-
 re possum. Adde à nulla recta ratione posse inno-
 centem constringi, ut se permittat occidi ab ali-
 quo, quacumque bona fide procedente: ut si quis
 vellet te occidere invincibiliter putans, te esse bar-
 nitum, legitimè proscriptum, cum non sis: an non
 justè te defenderes? denique etiamsi iniustus ag-
 gressor vitae tuae non possit occidi, nisi cum per-
 culo, & occisione alterius innocentis fortè delin-
 dentis, seu obstantis, adhuc posse occidi aggresso-
 rem, indirectè simul occidendo, vel potius permi-
 tendo mortem innocentis, jam supra dictum est.

I. §. 4.

Quicumque.

Cujuscunque similiter statûs, conditionis, con-
junctionis, ut supra, Laicus, Clericus, subditus
conjunctus &c. quomodolibet correlativè ad præ-
dicta. Item non tantum innocens, & citra omnem
culpam suam in vasus, v. g. viator à latrone, verùm
etiam nocens, qui dedit operam rei illicitæ, & cul-
pabiliter causam, vel occasionem præbuit suæ ag-
gressionis, adhuc justè occidit injustum aggresso-
rem vitæ suæ. Exempla sunt.

Adulter cum uxore deprehensus à marito, ideo-
que in vasus, & occidendus ab illo, si aliter evadere
nequeat, cum moderamine inculpatae tutelæ illum
occidere potest licitè in foro conscientiæ, quid
quid futurum sit in foro externo. *Ratio est*: quia
hic per adulterium non amittit jus naturale defen-
sionis vitæ suæ; sicut econtra maritus ex hoc non
acquirat jus ad occidendum adulterum privata authorita-
te; ideoque adhuc injustè aggreditur in foro
conscientiæ, ut supra ostensum; ergo adhuc justè
invasor ab invaso occiditur. *Fillucius. Diana p. 5,*
trati. 7. resolut. 2. Taimb. lib. 6. Decalogi c. 1.
n. 7. Item miles in bello injusto scienter & cul-
pabiliter militans, militem adversæ partis se aggre-
dientem licitè occidit, ne occidatur ab illo: dum-
modo ipse ab occidendo jam cessarit, & militem
adversæ partis de hac sua cessatione admonuerit.
Ratio est: quia injustitia belli ex parte Principis,
non tollit jus defendendi propriam vitam ab inju-
sto aggressore: atqui facta illa cessatione ab occi-
dendo, miles ille privatus verè injustè invaderetur,

& occideretur, à milite adversæ partis: ergò
justè se defendere potest, & hic illum amplius
justè occidere non potest. Cæterùm bannitum,
proscriptum legitimè non posse pro tuenda vita
occidere aggressorem, cum hic autoritate publi-
ca, veluti minister justitiæ constitutus justè ag-
diatur, ex communi jam dixi supra *sect. 1. §. 1.*
dub. 1. Et si contrarium doceant *Julius Clarus*
aliique apud *Tamb. cit. n. 8.* eo, quòd etiam
tutum proscriptionis non possit præjudicare
naturali defendendi vitam propriam. Quod in
posito negandum est.

§. II.

Imò per se, cæteris paribus, tenetur.

144 **I**nvasus occidere injustum aggressorem sua
ta. Communis DD. *Molin. Tract. 3. dist. 2.*
Laym. hic tract. 3. c. 3. *Diana p. 8. tract. 7. res.*
lut. 41. *Tamb. cit. n. 5.* alii apud ipsos universi-
ter (nam quando invasus esset persona publica
Reipublicæ multum necessaria, vel utilis, omnes
consentiunt) *Ratio est:* quia per se loquendo,
sistendo in lege, & ordine Charitatis, quilibet
tam suam propriam alienæ præferre tenetur, *Primum*
commune ab omnibus receptum axioma; *Primum*
charitas incipit à se ipsa. Deinde: quia homo
est dominus vitæ suæ, sed custos strictissimè
gatus eam conservare per media opportuna,
nimium difficilia: atqui tale medium est me
fendere, etiam cum occisione alterius, quæ
horrori non est, cum mihi vitam servet, ut ex

rientiã constat. Hęc Sententia mihi probabilior.
Attamen.

Fatendum est valde probabilem, piam, & in¹⁴⁵
praxi tutam esse sententiam oppositam negativam
æque communem *DD. Toleti, Lessii, Sa, aliorum*
apud Dianam, & Tamb. *cit. n. 5.* Neminem scili-
cet ad hoc obligari ex opposito fundamento: quia
nimirum cum laude, & virtute charitatis in æquali
necessitate possum præferre vitam proximi vitæ
meæ. Et, quia nemo tenetur horrido illo medio,
scilicet morte proximi vitam suam servare: sicut
nemo tenetur medio alio difficili, v. g. abscissione
brachii, vel tibix eandem vitam tueri. Saltem cer-
tum videtur in praxi rarissimè condemnandum fo-
re mortalis culpæ eum, qui bona fide, vel pietate
motus, neglecta sui defensione extrema, mortem
sibi inferri permetteret ab injusto aggressore. Insu-
per notanter in nostra sententia.

Dixi: *per se loquendo, ceteris paribus.* Sistendo¹⁴⁶
nimirum in solo ordine charitatis inter commu-
nes proximos æqualiter se habentes; quod si enim
adsit notabilis inæqualitas, & accedat motivum
excellentiore charitatis, vel alterius virtutis, uti-
que non tenebor me defendere cum occisione
proximi, sed possum permittere me occidi cum
laude, & merito; utpote 1. si aggressor injustus sit
persona publica Reipublicæ multum necessaria,
vel utilis, sic, ut ejus magnum detrimentum affer-
ret, mea verò modicum, vel nullum: permittam
me occidi, cum laude ex motivo excellentioris
Charitatis, Patriæ, ac boni communis. 2. Si ag-
gressor

gressor sit pater, avus &c. similiter permittam
 motivo pietatis: qua ratione communissime con-
 dunt DD. ad salvandum patrem ex naufragio v. p.
 me posse ipsi relinquere trabem, vel tabulam à
 forte apprehensam, imò ipsi tradere, mortem
 am permittendo. 3. Si bona fide putem, me esse
 in statu gratiæ, aggressorem verò in statu peccati
 mortalis (prout verè semper est injustus aggre-
 sor) ideoque si occidatur, æternum damnandum
 non teneor, ut me defendam, ipsum occidere, ut
 me occidi sanctè permittere possum ex motivo
 misericordiæ & excellentissimæ Charitatis, ac
 salutis proximi. 4. Ejusdem supremæ divini
 Charitatis motivo SS. Martyres, etsi sæpe peccati
 sent, noluerunt tamen se defendere à persecuto-
 ribus, etiam privata autoritate sævientibus, pro-
 pter fidem CHRISTI. Atque de his, & similibus
 tantum (non autem absolutè, & cæteris par-
 tibus) intelligendum est illud CHRISTI apud S. Jo-
 annem 13. *Majorem hac dilectionem nemo habet
 quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.*
 De hoc ex professo aliqua de ordine Charitatis
 præter. 3. c. 6. sect. 4. & plura infra cap. seq. de
 defensione sui ipsius.

§. III.

*Servato tamen moderamine inculpata
 tutela.*

147 **U**T nimirum se defendens non plus agat, quam
 opus sit ad defensionem vitæ suæ; utpote
 vitam tuam satis tueri potes solis verbis, minis

more cum spe auxilii &c. ne verberes quidem; si verberando tantum, retundendo, arma & hujusmodi excutiendo, vel extorquendo &c. ne vulneres, vel mutiles, si vulnerando, vel mutilando tantum, ne occidas, vel mactes; si nullo alio modo, nisi occidendo, jam occide: jam enim erit defensio necessaria cum moderamine inculpatae tutelae; alioquin verò, si aliter potens vitam tueri occidas, non erit defensio necessaria, sed vera occisio, ut initio praemonitum. Quisquis ergo occidit aggressorem vitae suae absque moderamine inculpatae tutelae, nimirum voluntariè, & deliberatè notabiliter excedens moderamen illud, cum scilicet alio modo posset vitam suam tueri, utique peccabit mortaliter contra justitiam verò peccato homicidii. Quid de obligatione restituendi, & irregularitate, dicam in Subiectione.

Quin etiam ut servetur moderamen inculpatae tutelae omninò obligaris fugere aggressorem injustum vitae tuae, quoties fugere potes cum spe evadendi: quando nimirum fuga non esset aequè periculosa, ac aggressio, aut quando fuga tuae personae vel statui non est valdè ignominiosa, vel dedecorosa: aut ratione ipsius personae invalae, utpote quia plebeus, vel infimae sortis ex ejusmodi fuga parvam honoris jacturam incurrere potes; aut si Ceticus sit, vel Religiosus, quorum laus non in usu armorum, sed in exercitio virtutis, Charitatis, humilitatis, patientiae &c. consistit, ut ex Covarruvia, Abb. & aliis notat Laym. lib. 3. tract. 3, p. 63. n. 2. Aut ratione personae invadentis, quae vel est publi-

publica, Rex, Princeps, Dominus tuus, vel fange-
 ne major, Pater, Avus, frater &c. posse enim in ta-
 casu fugere, nulli etiam nobilissimo, probro duc-
 tur, sed pietati. Similiter amentes, & ebrios, con-
 quis fugere potest, non licet occidere, quisquis in-
 nvasus; quia horum fuga non censetur ignomi-
 niosa. Tenetur, inquam, talis fugere, & non fu-
 giendo peccabit mortaliter occidendo: tunc enim
 defensio non erit inculpata; quia non necessaria,
juxta communem D.D. apud cit. An verò talis mor-
 fugiendo peccet contra justitiam, uti cum mor-
 vult Lugo *tom. 1. de just. disp. 10. sect. 8. n. 170.*
 an verò contra Charitatem tantum, ut cum aliis ve-
 lunt Julius Clarus *verb. homicidium n. 22. Lessius*
2. c. 9. dub. 8. n. 64. in praxi perinde est: con-
 tiunt enim Doctores, quemlibet si ve Clericum, si
 ve laicum, si injustum aggressorem actualem occi-
 dit, vel occidat non fugiendo, si posset, ad nullam
 damni compensationem in neutro foro obligatus.
Ratio est: quia is non fugiendo aggressori injuri-
 am, & damnum propriè non infert; quippe ultro
 se ad tale periculum offerenti, & quantum est in
 se, in vasa potestatem facienti,

149 Contra verò non teneris fugere, sed stare poteris,
 & cum invasore congregari, quoties fuga esse
 æquè periculosa, ac aggressio; aut ignominiosa
 graviter fugienti: ut si sis vir nobilis, eques, mi-
 les &c. cui magno vertitur dedecori, & infamie,
 se in periles dare, & fugere. Communis D.D. *Ne-
 var. Sotus, Lessius, alii cum Laym. Lugo cit. Dicitur*
p. 9. tract. 8. resol. 46. Ratio est, quia jam adde-
 mor-

moralis necessitas se defendendi, quantum opus est pro tuenda vita: adeoque defensio censetur moraliter necessaria, & consequenter inculpata.

§. IV.

Etiā praveniendo actu & proximè insidiantem.

Nimirum insidiatorem actualem certum vitæ, 150
qui actu & proximè me parat occidere; seu quem scio me certò aggressurum, & occisurum, nisi praveniam: aut defactò insidias struxisse, quas aliter evadere nequeam; fas mihi erit eum occidendo pravenire. Communis DD. Navar. c. 15. n. 3. Less. cit. dub. 8. Laym. Lugo *supra*, alii apud ipsos. Ratio est: quia illa tanta propinquitas periculi est moraliter actualis aggressio. Exempla sunt. 1. Advertis latronem, vel hostem tuum à longè ex insidiis sclopum parantem, & intentantem contra te; licitè eum occidendo pravenis: multò magis, quando latro defactò jam aggreditur, & ictum intentat, nullo dato effugiendi spatio, non teneberis priorem ictum expectare, sed licitè pravenis: quia aggressio jam verè est actualis. 2. Uxor scit maritum sibi venenum parasse, pugionem sub lecto occultasse ad ipsam in somno occidendam; aut ad eum finem sicarium domum adduxisse &c. si alià vià evadere nesciat, praveniendo licitè ipsum maritum, vel sicarium occidit. 3. Si sciam mihi à te venenum lethale paratum, nec possum illud evitare, nisi alio artificio, vel astu tibi ipsi propinem; propinare tibi utique potero, ut incidas in foveam, quam

quam mihi parasti. 4. Præfente, & jubente domino, tentat me famulus occidere; si aliter evadere mortem nequeo, possum ipsum dominum è medio tollere, dum interim famulus arma expedit: similiter, si quis eat, & paret solvere canem ferocem, vel leonem, ut me evadere non valentem, dilacerare possum eum ante occidere, quàm canis solvatur. Hæc & similia, si solo necessariæ defensionis intuitu fiant, idèd licita sunt, quia adest jam præfens moraliter actualis aggressio. Qua ratione intelligendus est Molina *tom. 4. tract. 3. disp. 7.* docens latronem, qui publicas vias occupat, posse à quocunque interfici in suam, vel aliorum defensionem: tunc mirum, quando is actu, & proximè parat mortem vel damna viatoribus.

151 Cæterum certum est apud omnes, non licere occidere eum, qui solum minatus est mihi mortem inferre; nisi certò constet, jam parasse vim, vel subsidia, quas aliter evadere non possim, nisi præveniendò.

152 Dubium autem & difficultas salebrosa est, an etiam liceat præveniendò occidere eum, qui aliquidem, non tamen ita proximè (ut in præcedentibus casibus) sed remotè tantùm adhuc parat me è medio tollere? Exempla adferuntur: 1. scio certè quòd Titius inimicus meus quærat opportunitatem me occidendi; antequam illam inveniat, an me circumveniat, ego prior nactus occasionem possumne illum occidere? aut scio, quòd præfens perit suis famulis, ut me circumventum è medio tollant: possumne similiter, præveniendò illos

mulos, vel ipsum Dominum occidere? 2. Rursus: inimicus meus calumniosè agit apud Judicem, nec desistere vult, tentans falsis testibus mihi falsum crimen imponere, vel omninò occultum propalare, ut ego injusta morte plectar: si aliam viam evadendi non habeam, possumne præveniendò occidere ipsum adversarium calumpniatorem? aut falsos illos testes? aut denique ipsum Judicem etiam, quando certò mihi constat, eum injustam contra me sententiam laturum? 3. Idémque quæritur, si per similem calumpniatorem, vel falsos testes debent amittere magnam summam pecuniæ, ampla bona temporalia, famam, vel honorem meum. 4. Itémque si quis falsis, vel injustis detractionibus famam meam graviter denigrare tentaret; nec ego aliter impedire possem: nam etiam in his injustum aggressorem actualem licere occidere, docent mox infra citandi: an similiter licebit occidere præveniendò? Ita sanè concedunt Bannes 2. 3. 9. 46. 4. 7. dub. 4. Petrus Navarr. lib. 2. c. 3. n. 36. & alii nonnulli omnia prædicta. Et quoad accusatorem & testes falsos, ne noceant in vita, vel bonis alicujus momenti, etiam meus Sanchez lib. 2. Moral. c. 39. num. 7.

Verùm licèt hæc speculativè probabilia sint, 153
practicè tamen seu in praxi nullo modo concedenda sunt. Ita communis DD. Sotus lib. 5. q. 1. a. 8. Less. lib. 2. c. 9. dub. 8. n. 64. Laym. lib. 3. tract. 3. p. 3. c. 3. n. 1. Diana p. 3. tract. 5. resolut. 97. & p. 5. tract. 4. resolut. 6. 7. & 10. Tamb. lib. 6. Decal. c. 1. §. 3. n. 6. & 17. Ratio sufficiens est: quia quando

220 *Tract. V. in V. Præceptum Decalogi Cap. II.*
do aggressio ita est remota, ut in dictis, & similibus
casibus, nunquam moraliter deerit alius modus
evasionis, seu defensionis; ergo præveniendū occi-
dere non necessarium, & consequenter illicitum
est. *Deinde:* Quia sic facillè turbabitur Respubli-
ca, dum aperitur ostium ad plura homicidia occulta
patranda. *Denique:* Calumniam patiens apud Ju-
dicem (qui casus videtur magis urgere) aut potest
suam innocentiam ostendere, aut non potest: si
potest: omnino non deerunt alia media se à calum-
nia liberandi: si non potest, & tunc res erit ma-
joris periculi proprii, plena scandali, & pessimi exem-
pli, si innotescet (innotescet autem utique) homi-
nem de calumnia non convictum, occultè, & per
insidias occidisse calumniatorem. Adde denique
oppositam sententiam esse damnatam sub Alexan-
dro VII. An. 1666. 17. *Est licitum Religioso, vel*
Clerico, calumniatorem gravia crimina de se, vel
de sua Religione spargere minantem occidere, quan-
do alius modus defendendi non suppetit, uti suppe-
tere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipse
Religioso, vel ejus Religioni publice, & coram gra-
vissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.
Item 8. Licet interficere falsum accusatorem fal-
sos testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certò im-
minet sententia, si alia viâ non potest innocenti-
damnum evitare. Et sub Innocentio XI. damnatur
etiam hæc propositio. 30. *Fas est viro honorato oc-*
cidere invasorem, qui nititur calumniam inferre,
aliter hac ignominia vitari nequit; idem quoque di-
cedendum, si quis impingat alapam, vel fuste percu-
tial,

tat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

§. V.

Extensio prima: ad bona temporalia.

Certum apud omnes, pro tuendis bonis temporalibus, ad conservationem vitæ valde necessariis, sine quibus scilicet vita corporalis commodè conservari non potest, licere furem vel raptorem, seu invasorem iniquum occidere, si aliter servari, vel recuperari non possint. *Ratio clara est*: Quia jus defendendi vitam suam extendi debet ad ea tuenda, sine quibus vita commodè servari non potest: ut si auferrentur Nobili bona sua, sine quibus cogeretur mendicare, vel ignominiosè vivere, aut servire; indigenti in necessitate victualia, aut vestes frigore sæviante; aut militi eunti per hostes; vel peregrinanti per latrones &c. arma sua &c. Et hinc valdè probabilis & pia, imò modò fermè certa est sententia Sylvest. *verb. homicidium q. 4.* & aliorum apud Filliucium *cit. q. 6.* pro bonis ad conservandam vitam minimè necessariis, & sine quibus vita commodè servari possit, non licere invasorem occidere; eò quòd ordine Charitatis vita proximi bonis temporalibus propriis non necessariis præferenda videatur. Docètque apertè D. August. ab initio allegatus ult. loco: *Quomodo enim apud DEUM sunt isti à peccato liberi, qui pro iis rebus, quas contemni oportet, humana eade corrupti sunt?* Idque maximè verum est, modò post sententias damnatas ab INNOCENTIO XI. quando bona

bona illa non necessaria parvi quoq; momenti sunt
v.g. unius, vel alterius aurei respectu divitis, ut
mox dicemus.

155 II. Etiam pro quibusvis bonis temporalibus
cujus momenti, si aliter servari, vel recuperari
possint, licitum esse occidere injustum in valorem
raptorem, furem, communiter docent Sylvest. Ca-
jetanus, Sotus, Navarr. Molin. Lessius, aliusque
Laym. *supra n. 4.* Tamb. *lib. 6. Decal. c. 1. c. 2. n. 1.*
addentes, id non tantum in laicis saecularibus,
etiam in Clericis & religiosis locum habere. *At-*
gumentum cade sent. excommunicat. in 6. Summa
in primis ex ipso jure naturae, quo licet vim vi re-
pellere, quantum opus est ad se, suaque tuenda.
2. Expresse id permittunt Leges civiles, quia aliter
daretur occasio bonos, & innocentes spoliandi. *De*
si furem ff. ad Leg. Corneliam de sicariis. Et *de*
ff. ad Leg. Aquiliam c. interfecisti. 3. de homici-
Consentit jus Canonicum *c. dilecto, & c. 3. de ho-*
mucid. 4. Accedit consuetudo Orbis jure Gentium
inducta, qua bella geruntur solum bonorum tem-
poralium causâ, cum hominum occasione. Ratio
autem generalis est: quia hoc non est contra
legem Charitatis; quia Charitas tantum obligat
praeponendam vitam proximi propriis bonis tem-
poralibus non ita necessariis, quando proximus
in necessitate constitutus; & minimè quando
spontè per malitiam in talem statum ponit, qui
semper deserere potest, & debet. Neque est con-
tra justitiam, quia nulli sua vis, vel fraus jure
vincinari potest: at in proposito invasus habet
detest

defendendi se, & sua bona, vim vi repellendo: & per accidens est, quòd in vasori gravius damnum, scilicet mortis, eveniat, quòd sibi imputare debet, qui contra fas, & justitiam vult bona ab alio auferre. Quòd autem jura dicant *L. 4. ff. ad leg. Aquil.* & alibi, furem nocturnum quidem impunè interfici; non item diurnum, nisi fortè se defendat, ex c. 22. *Exodi*: hoc interest discrimen, quòd fur diurnus, si inermis sit, plerumque sine læsione vel abigi, vel capi, vel res ablata recuperari possint; alioquin & ipsum occidere fas erit, si aliàs repelli, vel res ab eo servari, vel recuperari non possit, ut eadem jura permittunt. In fure nocturno autem plerumque discerni non potest, utrùm occidendi, an solum furandi animo accesserit; ideòque periculi avertendi gratià, si homines clamore acciri nequeant, impunè occiditur, secundum Leges: alioquin neque furem nocturnum, quantumvis armatum, occidere licet, si aliàs repelli, vel capi, vel periculum averti possit: ut explicant *P. Navarrus lib. 2. c. 3. n. 404. aliisque cit. Laym. cit. c. 3. n. 4. in fine.*

III. Non solum actualem violentum aggressorem, vel raptorem bonorum, si res suas liberare conanti vi, vel armis resistat, occidere licet; sed etiam fam fugientem cum rebus tuis, pecuniis, equo &c. insequi, jaculando, explodendo impetere, & occidere potes, si spes nulla supersit alià vià ablata recuperandi; idque maximè (quod certè Charitas suadet) si clamando eum præmonuisti, quòd nisi remittat scelopum v. g. in ipsum explodas. *Lessius lib. 2.*

*lib. 2. c. 9. dub. 11. Sanch. lib. 2. de Matrim. disp. 22. n. 17. Laym. cit. n. 3. Tamb. cit. Ratio est eadem, quæ supra. Id tamen solum durante actuali fuga, quamdiu scilicet res censetur adhuc moraliter auferri, nondum ablata penitus: tamdiu enim censetur moraliter durare actualis aggressio: non autem postea ex intervallo, postquam fur rem tuam jam domi suæ pacificè habet: tunc enim non poteris amplius occidere, quia esset mera vindicta non defensio; cum aliâ viâ res tuas recuperare possis, & debeas. Quòd si tamen spes nulla sit per viam justitiæ ablata recuperandi, aut non nisi cum magna difficultate, vel periculo, adhuc poteris intrare vadere locum, ubi res tua in individuo reposita est, eamque tibi vindicare, & si raptor resistat, vim repellere, quantum opus est, usque ad occisionem, quia tunc raptor injustè resistit, & moraliter aequaliter valenter adhuc te aggreditur, tibi que in re violentè retenta vim injustam infert, quam vi repellere non poteris. *Navar. Molina, Less. Laym. cit. Vasa. & alii cum Diana p. 8. tr. 7. resolut. 47.**

157 IV. Semper autem supponitur, bona, pro quorum defensione liceat injustum invasorem occidere, debere esse alicujus, nec levis, vel exigui, sed respectivè saltem, verè magni momenti, quod omnino ex circumstantiis expendendum erit; unum enim vel alter aureus jam erit magni momenti respectu inopis operarii &c. cujus tota ferè substantia in eo residet; econtrà verò decem, vel viginti aurei erunt exigui momenti respectu valde opulenti, ut pro iis invasor occidi jam non possit, ac de

beat; absolue autem certa Regula tradi non potest, sed prudentis arbitrio relinquendam. Certum videtur requiri longè majorem quantitatem, quàm quæ sufficiat ad furtum mortale. Molin. tom. 4. tract. 3. disp. 15. censet, non sufficere valorem trium, quatuor, vel quinque ducatorum, respectu medioeriter divitis: ibidem tamen n. 7. concedit, quòd licet res esset unius aurei, si quis eam resistente domino vellet auferre, posse interfici, si alter repelli nequeat: quia non solum injustus, & raptor, sed etiam contumeliosus graviter est contra præsentem Dominum. Denique hoc certissimum apud omnes, pro re quavis minimâ, vel valde exigua raptorem occidere non licere: non enim est Christianæ Charitatis pro uno vel altero floreno sibi non multum necessario vitam proximi post habere, imò perdere, adeò ut meritò ab INNOCENTIO XI. damnata sit hæc propositio 31. *Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.* Gravissimè ergo peccavit alicubi quidam custos vineæ, qui pauperculum uvæ aliquas carpentem, cum clamore monitus non mox cessaret, sclopeto trajectum occidit: item alibi custos rapparum agris, qui puerum rappas extrahentem, securi jactâ gravissimè læsit in femore cum periculo mortis.

§. Non hic per omnem modum, & alias duas propositiones damnatas ab eodem Pontifice 32. *Non solum licitum est defendere defensione occisiva, qua actu possidemus; sed etiam ad qua jus inchoatum habemus, & que nos possessuros speramus.* Et 33. *Licitum est tam hæredi, quam Legatario contra*



226 *Tract. V. in V. Præceptum Decalogi. Cap. II.*
ora injustè impediens, ne vel hæreditas adempta
vel legata solvantur, se taliter defenere: sicut
ius habenti in cathedram, vel præbendam, con-
corum possessionem injustè impediens.

§. VI.

Extensio secunda: ad honorem pro-
prium.

159. **E**tiam ad honorem necessarium tuendum
ro honorato licere occidere injustum
contumeliosum aggressorem, docent DD. com-
muniter ferè omnes: & sine dubio verissimum
in hac suppositione, quòd vir honoratus in aliquo
casu aliter ignominiam, vel contumeliam repel-
re, honorèmq; sibi auferendum aliter tueri
possit, nisi occidendo aggressorem contumeli-
sum. Quòd si enim ob defensionem bonorum
temporalium invasorem occidere, mutilare, & re-
pellere fas est, quantum opus est, cum moderam-
ne inculpatae tutelæ, multò magis fas erit, si necesse
sit ad defendendum honorem, seu avertendum
contumelium; cum bonum honoris, ac factus
plus valeat, quàm bonum fortunæ: & injuria pro-
fionæ gravior sit, quàm injuria, in bonis fortunæ
quamvis aliter sentiant Tannerus *rom. 3. diffi-*
9. 8. dub. 4. Sylvius & alii nonnulli apud Dicitur
p. 5. tr. 4. resolut. 9. Et fatendum est, rarum
in praxi casum, quo honor aliter, quàm occiden-
refendi nequeat. Exempla tamen & casus ad-
duntur: 1. Si quis viro honorato alapam, fustem
vel scuticam intentet, aut simili facto, vel re-

contumelioso atrocem ignominiam irrogare attemptet, isque ignominiam aliter avertere nequeat. 2. Tamb. tract. de irregularitate c. 15. §. 15. n. 6. à peccato, & irregularitate liberat eum Sacerdotem, qui occidit hominem, à quo arreptâ barbâ trahebatur, & illum à se aliter extrahere non potuit, nisi occidendo; eò quòd gravissima esset injuria contra personam, & honorem Sacerdotalem. 3. Casus verus, & urgentior dabitur Sect. 3. de provocato ad duellum, & reverà aliter honorem suum tueri non valente. Item alius mox intrâ §. 8. de marito deprehendente uxorem adulterium machinantem, & aliter ignominiam suam impedire non valente. Et singularis casus inductus est Sect. 1. §. 5. ante dubium primum de Rege vel Principe deprehendente adulterum cum uxore Regina, & occidente illam, quia aliter dedecus familiæ Regiæ impedire non potest.

II. Insuper virum honoratum, acceptâ jam ala-160 pâ, vel simili gravi contumeliâ, posse in continentia repercutere, atque etiâ, si injuriæ enormitas ratione personarum ita exigat, occidere; si alio modo læsum honorem recuperare nequeat, docent sane DD. gravissimi, & non pauci. Navar. uterque, Henric. Fernandez, aliisque cit. Diana supra resolu. 11. & p. 2. tr. 15. Miscel. resol. 15. testans ita docuisse viros pios, & doctissimos. Et saltem ut speculative probabilem docent Lessius lib. 2. c. 9. Arb. 12. num. 84. Layman. lib. 3. tract. 3. p. 3. c. 3. n. 3. Tamb. cit. lib. 6. Decal. c. 1. §. 3. num. 3. alii apud ipsos; fatentes tamen hanc sententiam ut

practicè minùs probabilem, in praxi non esse con-
sulendam: aut certè rarò praticari posse: tum
quia vix potest contingere casus, in quo ignominia
aliter averti, honorque defendi nequeat, nisi occi-
dendo. Tum, propter maxima inconvenientia
quæ inde in Republica sequerentur.

161 Contrarium autem, id minimè licere, absolute
docent communiter DD. alii. *Sotus, Bannes, Ma-
Vasq. Turrianus*, aliisque cit. Lugo tom. I. de
just. tract. I. disp. 10. Sect. 10. num. 190. testatur
merito dixisse *Vasq.* contrariam sententiam sapere
gentilitatem, & à Christiana lege alienam esse. Reso-
lutionem à priori ibidem doctissimè prosequitur *Lugo*.
Cape compendio. Occisio, vel percussio
privata nunquam licet, nisi ob defensionem re-
quam aliter conservare non potes; nam alioquin
non erit defensio inculpata, sed vindicta, semper
licita privato: atqui in casu proposito percussio,
vel occisio non conducit ad conservationem, vel
defensionem honoris (nam accepta alapa, vel con-
tumeliâ honor jam amissus est) sed solum deservit
ad acquirendum alium novum honorem: atqui
terius, hoc præscindi non potest à vindicta; neque
enim aliter conducit ad honorem novum recupera-
randum, nisi quatenus apud homines mundana
honorificum est, egregiè, & generosè vindicta
ignominiam acceptam. Declaratur exemplo: *Pharisæus*
tibi abstulit centum aureos, & jam in flumen ab-
cit: nunc si tu furem occideres, posses ab alio acci-
pere alios centum aureos: an ideò licebit tibi occi-
dere sine crimine vindictæ? Non utique.

simillimum est in proposito, ut applicanti patet: ergoneque hoc licebit. Hæc sententia mihi omninò vera videtur, & omninò convincunt propositiones damnatæ mox n. 158. allegatæ. Nihilominus pœnitenti oppositam sententiam saltem extrinsecè non omninò improbabilem bona fide secuto, vel sequi volenti acquiescere poterit Confessarius, saltem quoad percussionem. Interim tamen, si contumeliosus tentaret iterare alapas, utique locus erit defensionì, quantum opus est, non tam honoris, quàm corporis tui. Similiter si per crebra convitia, vel contumelias molestiam creat, quâ se aliter liberare non posset honoratus, nisi armis aggrediendo, utique licebit, cum debito autem moderamine, ut benè notat *Laym. loc. cit.*

III. Minus ergo in praxi recipiendum est, quod ¹⁶² consequenter docent iidem Doctores prioris Sententiæ: nimirum etiam post ejusmodi contumeliam verbo, vel factò illatam, v. g. post acceptam alapam, vel convitium atrox, si contumeliosus jam cessavit, vel aufugit, & vir honoratus, strenuus, Nobilis, miles, contumeliam, & dedecus aliter avertere nequeat, licere ei fugientem insequi, & tantum verberum infligere, quantum satis sit ad injuriam depellendam, & honorem recuperandum, quem velut secum aufert contumeliosus aufugiens (quemadmodum etiam furem licere insequi pro re ablata recuperanda, jam suprâ dictum est) Non est, inquam, omninò recipiendum in praxi: ita Doctores nostræ secundæ Sententiæ. *Ratio est eadem:* Nam etiam in praxi vix fingi potest casus, quo ho-
 P 3 nor

nor aliter recuperari nequeat, seclusis vanissimis
 hominum persuasionibus: idque verè, prudenter
 omnium iudicio, vel maxime non defensione, sed
 vera vindicta censetur, privato semper illicita: ut
 etiam Jura significant c. significasti, 2. de homici-
 cid. *Vim vi repellere omnia jura, legesque permissum
 sunt, & c. non ad sumendam vindictam sed ad injuri-
 am propulsandam.* Hæc ibi. Nec est simile de re-
 re: licet equidem furem fugientem insequi pro
 recuperanda re tua ablata, & si resistat, vi extor-
 quere, quantum opus est, etiam verberando, nec
 tandem occidendo (si res magna sit) quia res tua
 ut supponitur, adhuc in individuo eadem numero
 apud furem existit, ideòque tunc percussio, vel occi-
 sio est medium utile, imò necessarium, ut ipsam
 rem tuam à raptore extorqueas, & recipias: at ve-
 rò in nostro casu honor tuus jam ablatu perit,
 ideòque insecutio, percussio, vel occisio non est ullo
 modo utilis, ut honorem tuum ipsum, quippe
 jam perditum, à contumelioso extorqueas, & reci-
 pias, imò nec ejus satisfactionem (ipse enim à te
 percussus, vel occisus utique te non honorabit, vel
 pro contumelia satisfaciet) sed solum utilis esset ad
 hoc, ut alii te propter hoc honorent de novo, ratio-
 ne vindictæ fortiter sumptæ in vana hominum ap-
 prehensione; ergò sic insequendo, percutiendo, oc-
 cidendo non vim repellis, nec recipis honorem ab-
 latum à contumelioso, sed meram vindictam exer-
 ces, & ratione ejus injustæ vindictæ, velut in præ-
 mium, novum & vanissimum honorem ab aliis
 captas.

Instas: si res mea ablata non amplius existat apud 163

raptorem, nōne possum compensare ex bonis ipsius, si aliter satisfactionem non possum habere? Ita potes. Quia nimirum sic accipis rem ipsius; non quatenus id ei malum est, sed quatenus tibi bonum debitum est: at verò in nostro casu nihil profus accipis à contumelioso, sed eligeres percussionem, & occisionem ipsius præcisè, quatenus id ei malum affert, in meram vindictam: neque enim alio modo bona, vel utilis est ad honorem tuum, nisi quatenus id ei malum, & punitivum est adversario; ergo nulla paritas. Vide latius *Lugo l. cit.*

IV. Denique ad famam etiam tuendam: ut si vi-164
ro honorato, & bonæ famæ, calumniator coram aliis obijciat graves calumnias, enormia scelera, seu falsa, seu vera omninò occulta, posse in continenti occidere calumniatorem (quidquid speculentur moderni quidam DD.) practicè omnium minimè concedendum est; nimium enim speculativa, & metaphysica est suppositio: *Si quis non possit aliter famam tueri, vel recuperare*: semper enim aliter famam tuam tueri poteris contra calumniatorem, quippè cui incumbet probatio; ut ex *Azorio, Lesio, & aliis*, rectè monet *Tamb. cit. §. 3. n. 6.* Et jam legisti propositionem 30. damnatam. Adverte tamen, sicut in præcedentibus, ita maximè in hoc ultimo casu sæpissimè posse excusare indeliberationem, & præcipitantiam actûs ex vehementissima commotione, & passione iræ, doloris, indignationis, non tantùm in foro conscientiæ à pecca-

to, restitutione, irregularitate, vel censura, sed etiam in foro externo è poena homicidii, si de hoc legitimè constet, de quo nemo dubitat. Ceterùm ex communi *Laym. & Tanb. cit.* merito censent, tolerabile esse, & à peccato exculatum, si calumnia, vel verbo injurioso impetratus injuriam repellas dicendo: mentiris; aut: sis ple talis, quousque de me probes. Non enim vindictam sumis, sed solùm, cum alio modo hic & nunc non possis, illatam injuriam avertis. Profanum autem illud est, quod Germani dicere, & subinde facere, solent: *mendacium sibi factum, justè esse alapà plerendum*. Sic enim injuria inferitur, alio modo facilè tale mendacium avertetur: ergo non defensio, sed vindicta est, privato illicita: iis exceptis, quibus ex officio incumbit suorum mendacia corrigere, & si opus sit, etiam tali modo punire.

§. VII.

Extensio tertia: ad pudicitiam propriam.

1651. **S**ine controversia licitum est Virgini tam in sculo, quàm sceminæ, aut matronæ honestam violentum aggressorem, stupratorem, oppressorem, si nullâ aliâ ratione vim impedire, vel declinare valeat, cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere, ipso jure naturæ, eadem, imò longè majori, ratione, qua licet occidere furem, seu invalidum bonorum temporalium, cum integritas virginalis, & Castitas censeatur inæstimabilis pretii. Et licèt neutrum liceret ex natura præcisè, cum vita per se, & ex natura sua præferatur bono temporali, & integritati corporali; tamen ex communi inter-

pretatione ob bonum commune jus gentium, & potestas civilis utrumque permittit, & potestatem hanc largitur, ut supra dictum; aded ut eo casu occideas furem, vel stupratorem violentum non tam privata, quam publica autoritate facere censeatur. Communissima DD. apud Less. & Laym. cit. Diana p. 2. tract. 15. resolut. 16.

II. Omnes tamen consentiunt, talem virginem 166 vel matronam ad id non obligari, sed rectius, & Charitati conformius facere, si secluso fortiter, consensu, omnique consensu periculo, ceteris omnibus frustra tentatis, vim patiens merè passivè se habendo, non occidat: cum ordine Charitatis vita proximi etiam integritati virginali, secluso peccato, rectè præferatur. Accedit hic plerumque etiam damnatio æterna occidendi. Et hoc saltem probat autoritas D. Augustini initio *Señt.* allata. Unde rectè Bonacina tom. 2. disp. 2. de just. in par. tit. 9. ult. *señt.* 1. propos. 10. n. 12. ait: posse invasum condonare vitam invasori patiendo violationem sui, quando non est periculum consensu: nam teste S. Lucia: *Non coinquinatur corpus, nisi de consensu mentis, & si in vitam jusseris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam;* Sic ille, & verè. Si intelligatur de condonatione negativa, seu non occisione præcisè: periculosè verò, si intelligatur de condonatione positiva, cum difficilè sit in tanta occasione non adesse periculum consensu in opus turpe.

III. Insuper juvenis, puella virgo, vel matrona 167 honesta, dum sollicitatur ad turpia, impudicè tangitur,

tur, osculum libidinosum violenter suscipit, licet
 imò cum laude potest non tantum verbis aspernari
 bus, sed etiam alapis, pugnis, imò & fuste mode-
 tè percutiendo impudicum repellere; ut cum alio
 docet Lugo *tom. I. de just. disp. 10. sect. 10. n. 196.*
Tamb. cit. n. 7. Hoc enim non est vindictam la-
 mere, sed puritatem animi, & constantem dissi-
 sum demonstrare, ac pudicitiam suam ab illa, & u-
 teriori invasione defendere, invasoremque impudicum
 cum abstertere; idque etiamsi osculum impudicum,
 vel tactus turpis factus jam sit: nam alioquin
 impudicus non credens te seriò dissentire, non ces-
 saret, sed facile rediret, ac instaret; idque maxime
 verum, si diuturna, & iterata læpius esset sollicitudo
 ad turpia, juxta laudabile exemplum S. Bernardini
 Senensis nostri.

168 IV. Denique generaliter, sicut omnes confes-
 tiunt, pro defensione honorum, honoris, vel pudici-
 citiæ (secluso consensu periculo) te non tenet
 occidere injustum invasorem, sed illa vitæ proximæ
 ordine Charitatis laudabiliter postponere posse
 ita econtra, ut invasus in his repellere possit licet
 invasorem, requiritur, ut spes sit evadendi ipsius
 salvâ vitâ: cum vitam propriam, utpote bonum al-
 tioris ordinis, nunquam liceat exponere certo pe-
 riculo pro conservando minori bono, quale est bo-
 num temporale, honor humanus, aut integritas
 castitatis: sicut econtra major est jactura vitæ
 peccato, ac honoris, seu ignominia, vel dedecore
 non ex delicto, sed ex humana æstimatione pro-
 niam

Sett. III. De homic. per defens. inculp. tut. 235

nientis. Vide latius Pet. Navar. lib. 2. cap. 4. n. 17.
Et ex eo Laym. sepe cit. cap. 3. num. 3.

§. VIII.

Extensio quarta: *ad vitam, bona, pudicitiam proximi.*

Quandocumque quis jus habet per defensionem ¹⁶⁹
in culpatae tutelae occidere injustum aggressorem suae vitae, bonorum, pudicitiae; etiam aliis fas erit ipsi ad hoc cooperari, & auxiliū ferre: adeoque cuivis etiam pro defensione vitae, bonorum, pudicitiae proximi, licet occidere, vel mutilare injustum aggressorem cum moderamine inculpatae tutelae, quantum scilicet necesse est ad ejus defensionem, ac liberationem. Communissima DD. Navar. Molina, Lessius, aliis cit. Laym. supra, Lugo disp. 10. sect. II. Ratio est: quia lege charitatis licet pro alio facere, quod pro se ipso quoque potest: at licet cuique occidere, vel mutilare injustum aggressorem propriae vitae, bonorum, vel pudicitiae: ergo idem licet ex Charitate facere pro proximo: nec tantum praesente, ut in defensione vitae à latrone; verum etiam absente, ut si vicini tui absentis facultates injustè diripiendae, domus incendianda uxor violentè opprimenda sit &c. nec id aliter impedire possis, nisi occidendo invasorem, occide in nomine Domini; ut eadem ratione rectè ostendunt DD. cit. Studio non facio mentionem honoris proximi, nam detentio honoris censetur omnino personalis ipsius invasi, ut vix sit speculati casum,

sum, in quo sit necesse pro defensione honoris proximi occidere contumeliosum, nisi forte hunc videas tuum Patrem, vel Dominum, Principem, iteratis contumeliis pertinaciter impeti, & aliter eum liberare nequeas, nisi occidendo: sed quando hæc erunt? nobis non vacat metaphysica speculatio.

170 II. Nemo tamen privatus, per se loquendo, obligatur graviter occidere in vasorem pro defensione vitæ proximi privati, multò minùs pro defensione honorum, vel pudicitia. Sic contra alios, cum alibi Lugo *cit. n. 108. Tamb. l. 6. c. 1. §. 1. n. 11. Ratio est: quia tota hæc obligatio respectu privatorum tantum est ex Charitate, qua tenemur, cum peccatum proximum diligere, ejus bonum procurare, & mala impedire: atqui in proposito uterque est meus proximus, in vasus, & in vasor; & damnum utrivis inferendum æquale; & ideo charitas quæ æqualiter, & cum non magno excessu inclinat, tantum pro vita in vasoris, etsi nocentis, quam pro vita in vasi innocentis; imò magis urgere potest pro vita in vasoris ratione ejus majoris mali imminenti, ut pote certæ æternæ damnationis; aut ratione pietatis, ut si in vasor esset mihi conjunctus, vel amicus, quis enim dicat pro tuenda vita proximi me tenentem occidere meum patrem, filium, fratrem &c. Imò nec licere tunc occidere, docet communis Dilectio, quia excusat, imò prohibet tanta conjunctio. Dicitur autem: *Nemo privatus* (secus est de Magistratibus, & iis, qui ex officio, & justitia; ideoque graviter obligantur defendere vitam, & bona aliorum) *per se loquendo.* Nam per accidens obligatur etiam*

etiam graviter, occidere aggressorem vitæ proximi ex virtute pietatis, utpote si invaluus sit persona conjuncta, pater, mater, filius; frater, filia; uxor, soror; aut persona publica ad bonum commune necessaria, Princeps, Magistratus &c. ut omnes consentiunt.

III. Etiam invalu nolente defendi, & occidi ag-171
gressorem vitæ suæ, adeoque in mortem suam consentiente, adhuc alteri licet eum defendere, &, si opus sit, aggressorem occidere. Ex communi Less. *supra cit. c. 9. dub. 13. n. 88. Lugo sect. 11. n. 202.* Ratio est: quia cum nemo sit dominus vitæ suæ, invaluus non potest cedere juri defendendi vitam suam, & cum sit meus proximus Charitatis nexu, & naturâ mihi conjunctus, adhuc ejus damnum ad me pertinet. Quin imò (saltem per accidens ex pietate, juxta modo dicta) adhuc obligaberis occidere invaluorem; cum invalu dissensio, vel repugnantia respectu tui perinde sit, ac si nulla esset. Excipe tamen: nisi invaluus justa ex causa consentiens in necem suam nollet defendi, utpote ob excellentioris virtutis actum v. g. ob Martyrium in causa fidei, ob pietatem erga invadentem personam conjunctam, & publicam, ex misericordia, ne invalor injustus occisus damnetur, juxta dicta supra: tunc enim, etsi adhuc licitè possis occidere aggressorem, non tamen teneberis, sed ex similis virtutis motivo defensionem omittere poteris; ut ex communi observat Tamb. *cit. §. 2. n. 8.*

IV. Quoad defensionem pudicitia proximi ne-172
lentis defendi, distinguendum est. Si enim persona
inva-

invasa solum negativè, & passivè se habeat, volens
 permittere sui violationem, & nolens ob id occidi
 invasorem absque consensu in opus turpe, ad hoc
 licitè poteris, & juxta dicta debebis defendere, eti-
 am, si opus sit, occidendo: quia adhuc illa injuri-
 am patitur à violento oppressore. Quod si ve-
 persona invasa positivè contentiat in opus turpe, &
 ideo nolit occidi stupratorem; nam eo ipso inva-
 dens cessat esse injustus aggressor respectu ipsius,
 & ideo eo titulo amplius occidi non poterit.

173 *Excipe*: nisi alia ratione esset adhuc aggressor
 respectu tui: utpotesi persona oppressa pertinet
 ad te: maritus enim licitè adhuc occideret adulte-
 rum adulterium machinantem cum uxore; item
 cum filia, sorore &c. quantumvis consentiente;
 is aliter ab injuria repelli nequeat: nam licet tunc
 non respectu uxoris jam consentientis; at respec-
 tu tui, & ratione rei tuæ injustè violandæ, adhuc
 est injustus aggressor. Insuper eo casu etiam licitè
 occideret uxorem ipsam in adulterium consentien-
 tem, si maritus non posset aliter impedire adulte-
 rium jam patratum: non tam quidem ad tuendum
 corpus uxoris, & rem suam; hanc enim utique
 non defendit, sed perimit, sed ad tuendum hono-
 rem suum proprium, quem vult uxor injustè lacer-
 re, & prostituere: ut rectè notat *Lugo cit. n. 284*
 etsi contrarium doceat *Lessius cit.* & certè regula-
 riter verum est: quia communiter necesse non est
 occidere uxorem ad impediendum adulterium se-
 cuturum; sed alia media suppetunt; nisi fortè in
 casu, quo adulter jam volens cessare ab uxore ne-

quam violenter detineretur : sicut quando ad hoc non est necesse, neque adulterum licet occidere; quia deest necessitas, & moderamen inculpatae tutelae in defendente : quemadmodum ob praeteritum, & patratum jam adulterium, neutrum, nec adulterum, nec uxorem licet occidere, saltem in foro conscientiae; quia non esset defensio, sed vindicta.

Denique quoad defensionem honorum temporalium proximi nolentis defendi, in rigore eodem modo distinguendum est, sicut modò distinctum est de impudicitia. Regulariter tamen tunc non licet occidere invasorem: cum enim invasus pro bonis suis defendi non vult, regulariter censetur consentire, & renuntiare suo juri pro hoc casu: at qui validè, & licitè cedit juri suo respectu bonorum temporalium, quorum simpliciter est dominus: ideoque titulo defensionis, ejus invasor amplius occidi non poterit. Excipe rursus: nisi res invasae etiam ad te pertinerent: ut si bona auferenda, essent tibi debita, vel obligata: tunc enim tibi adhuc vis inferretur, quam, quoad opus est, vi repellere poteris, usque ad occisionem cum saepe dicto moderamine inculpatae tutelae.

SUBSECTIO.

De irregularitate ex homicidio ob defensionem factò.

SUMMARIUM.

175. § 176. *Ex homicidio cum moderamine inculpatae tutelae factò ad defensionem vitae propriae vel proximi*

IRRO-

240 *Tract. V. in V. praeceptum Decalogi. Cap. II.*
innocentis nec à Clerico, nec à Laico ulla incurritur irregularitas.

177. Bene autem, si talis occisio fiat ob solam defensionem bonorum temporalium, itemq; pudicitia, vel honoris.

178. Contrarium tamen etiam docent alii.

179. Ut evitetur irregularitas in occisione injusti in defensione propria, vel proximi innocentis, debet necessarium servari moderamen inculpatae tutelae, ut quod scilicet servare non possit, nisi occidendo, vel mutilando.

180. & 181. Quod si quis quidem fugere possit, non tamen sine dedecore & infamia gravi, & sic non fugiens occidat, an fiat irregularis, nec ne, duplex est sententia.

182. Quod si nullo modo fugere potens occidat, distinguendum est.

RESOLUTIO.

175. **N**ulla incurritur irregularitas ex homicidio facto ob defensionem vitae propriae, vel proximi innocentis, cum moderamine inculpatae tutelae: sed minus dicendum in defensione honorum, honoris, vel pudicitiae. Saltem tutius, & probabilius, licet communis, ut patebit.

176. I. Neque Clericum, neq; Laicum incurritur irregularitatem, si ob necessariam defensionem propriae vitae occidat, vel mutilet injustum invasorem. olim quidem controversum fuit: at modò constat liquido jure c. si furiosus. Clement. unic. de homicidio. Si furiosus, aut infans, seu homo dormiens hominem occidat, vel mutilet, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo censetur, qui mortem aliter vitare non valens, suam occidit, vel mutilat invasorem. Ratio supra indicata est.

§. I. Quia lex positiva non potuit praedecernere in timo naturali defendendi propriam vitam: et

Subiect. De irregul. ex homic. ob defes. 241

defm autem debet esse ratio de Clerico, & Laico, qui
ob necessariam defensionem hominis innocenti,
vel Reipublicæ; aut in bello merè defensivo, me-
ra, & necessariæ defensionis gratiâ occidit injustum
invasorem, vel hostem. *Communissima.* Ratio om-
nium est. Inprimis: quia incredibile, & irratio-
nabile est, Ecclesiæ mentem esse irregularitatis ma-
culam incurri ab homine ideo, quod legem divi-
nam naturalem servarit: atqui vitam propriam, vel
proximi innocenti, aut Reipublicam defendere
contra injustum aggressorem, etiam occidendo vel
mutilando, si aliter resisti nequeat, est de lege na-
turali; & divina Charitatis, & pietatis, ut supra
ostensum: ergo in tali casu non incurritur. *Deinde*
irregularitas non incurritur, nisi ex homicidio om-
nino voluntario, ac spontaneo, nullo cogente facto,
idque ob defectum perfectæ lenitatis: sed tale ho-
micidium non fit omnino voluntariè; ac spontè;
sed cogente legis necessitate: quando enim Char-
tas, pietas, & iustitia per se, & simpliciter obligant
ad occidendum aggressorem proximi innocenti
aut Reipublicæ; non potest dici defectus mansue-
tudinis, vel lenitatis. ne unam virtutem cum alia
pugnantem fateri cogamur: ergo. Aliud est de
Iudice, carnifice &c. qui quidem obligantur ex
iustitia ad inferendam mortem reo: at non per se, &
simpliciter (sicut in nostro casu) sed solum ex hy-
pothesi, seu suppositione talis intineris ab eis spon-
tè assumpti; atque eo ipso se ita spontè obligantes
ad inferendam mortem datâ occasione, etiamsi se-
mel tantum inferant, deficiunt à perfecta lenitate.

THEOL. MORAL. PARS V.

Q

&

& mansuetudine CHRISTI, ut *sc̄t. preced.* sub finem notatum est. Id ergo omnino certum est, cum quis ad defensionem obligatur, aut generaliter ex Charitate, aut specialiter ex pietate, ut pro defensione parentum. Majorum Republicæ, aut Magistratûs &c. Ac etiam probabile est, non incurri, in casu, quo quis non quidem ex obligatione, tamen licitè defendendo proximum cum moderamine inculpatæ tutelæ occideret injustum invasorem: cum in tali casu nulla ei irregularitas statuatur in jure, ut docet Filliucius *tractatione 20. c. 5. q. 10. n. 160.* qui tamen fatetur periculosum esse, & valde dubium, adeoq; in praxi eo casu pro securitate dispensationem petendam propter plures DD. adversarios.

177 II. Ob solam defensionem bonorum temporarium, itemque pudicitæ, vel honoris; etiam cum moderamine inculpatæ tutelæ, ac licitè occidens injustum invasorem, fit irregularis. Ita communit. Canonist. & Theolog. apud Laym. *lib. 3. de just. tract. 3. p. 3. c. 9. n. 3. Sylvest. Armilla, Henr. Avila, Navar. c. 27. n. 27. & c. 14. n. 4.* ubi addit id ipsum observare stylum Curie Romanæ, qui jus facit. Ratio indicatur in jure c. suscepimus, de homicid. *Quoniam expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacturam, quam pro conservandis vilibus, & transitoris rebus tam acriter in alios excandescere.* Et Gloss. in c. de homicid. *Irregularis factus est, quia potius debuit dimittere sua, quam interficere.* Quia scilicet licet non sit defectus culpæ, est tamen in homine Christiano detectus lenitatis, & mansuetudinis ma-

gnus ob res temporales, humanum honorem, vel etiam integritatem corporis, alteri vitam eripere; ac pro conservando minori bono aufert alteri longe majus bonum vitæ; atqui ob defectum lenitatis in occidendo, semper incurritur irregularitas; præterquam in casibus jure expressis: excipitur autem sola conservatio vitæ, nimirum, ut habet Clement. cit. *Si mortem aliter evitare non valeat &c.* ergo si mortem fugâ possit declinare, irregularis evadit. Contrarium tamen rursus docent noster *Alphon-178 sus a castro, Covar. Pet. Navar. & tredecim citans Diana p. 4. tract. 2. resol. 4. Tamb. lib. 6. Decal. c. 1. §. 1. n. 1. & tract. de irregul. c. 15. §. 15. à n. 2.* Ubi etiam habet casum barbarum supra allatum: nimirum non esse irregularem, qui injustum invasorem occidit cum moderamine inculpatae tutelæ, ut propria, vel proximi bona magni momenti, pudicitiam, vel honorem tueatur: non enim ex delicto, ut supponitur: nec ex defectu lenitatis: quia nulla talis in jure statuitur; licet expressè sola defensio vitæ excipiat. Saltem concedenda est hæc sententia, quando ob conservationem bonorum, vel honoris est necessaria ad conservandam ipsam vitam suam, vel suorum, aliudque bonum consequendum, vel conservandum, ut notat *Laym. cit. in fine.*

III. Ut evitetur irregularitas in occisione injusti *179* invasoris vitæ propriæ, vel proximi innocentis, necessarium debet servari moderamen inculpatae tutelæ, ut quis scilicet aliter vitam suam, vel proximi servare non possit, vel vim repellere, nisi occidendo

244 *Tract. V. in V. Præceptum Decalogi Cap. II.*
vel mutilando. Quodsi desit, vel deficiat moderamen inculpatæ tutelæ, utpote si aliâ viâ, vel ratione quis possit evadere, vim avertere, vel in vasorem repellere absque occisione, vel mutilatione v. g. fugiendo sine æquali periculo, clamando cum spectata auxiliâ in vasori arma extorquendo, vel excusando, aut solum verberando, vulnerando &c. talis eo casu occidens omnium consensu est irregularis ex delicto. *Ratio est evidens*: quia jus in *Clement. supra cit.* ab irregularitate incurrenda solum excipit casus, in quibus non potest evitare mors, ut in proposito in vas aliter potest evadere mortem, utpote fugiendo, clamando &c. ergo non excusatur ab irregularitate. Et quia in tali casu absque morali necessitate occidens hominem, verè peccat coram DEO contra justitiam, ideò incurrit poenâ homicidio voluntario, & illicito debitas; talis poenâ est etiâ irregularis: ergo.

180 IV. At, quid si talis non possit fugere absque dedecore, & ignominia gravi personæ, aut status sui, ut si sit Nobilis, miles (hoc casu licitè non fugiendo posse occidere in vasorem, ex communi jam supra diximus) sic occidens incurretne irregularitatem? Affirmant multi, sine dubio tutius cum Laym. *cit. n. 3.* Ratio est: quia ad irregularitatem incurrendam ex defectu lenitatis non requiritur culpa, sed sufficit voluntarius accessus ad occidendum, vel mutilandum; præterquam in casibus à jure exceptis, atqui jus citatum excipit solum casum, *cùm quis mortem aliter vitare non potest*: talis autem verè aliter mortem vitare potest, scilicet fugiendo, *cit.*

tum aliquo dedecore, vel ignominia honoris: ideoque occidendo verè deficit à perfecta lenitate; & consequenter irregularis fit.

Negant autem DD. Suarez, Filliucius, aliisque ¹⁸¹ congeltis Diana p. 4. tract. 2. resolut. 3. Eò, quòd id, quod sine dedecore, vel ignominia fieri nequit, moraliter censeatur non posse fieri, ideoque talis adhuc comprehendatur in exceptione juris. Omniò meliùs, & probabilius. Utriusque tamen sententiæ DD. in hoc consentiunt, talem incurrere irregularitatem, si ipsemet spontè, & suâ culpâ in illam se necessitatem coniecit; utpote injuriâ immediate præcedente, ex qua prævidit, vel prævidere debuit, alterum se aggressurum: tunc si ipsum, cum posset fugere, etiam cum aliquo dedecore, vel detrimento honoris, non fugiendo occidat, irregularis erit. *Ratio est:* quia talis injurians, ac prævidens alterum se ideo aggressurum, censeatur ipse moralis aggressor: ideoque si, cum possit, non fugiat, sed occidat, defensio erit culpabilis, & immoderata, consequenter irregularitati obnoxia. Unde adulterum à marito deprehensum, & invasum, si, cum possit fugere, non fugiat etiam cum dedecore, sed occidat maritum invadentem, incurrere irregularitatem, certum est apud omnes: Quia ipse causam aggressionis culpabiliter dedit; ideoque & defensio est culpabilis.

At, quid si miser ille nullo modo possit fugere, sed ¹⁸² occidat cum moderamine inculpatae tutelæ, & sine peccato, etiamnè incurrit irregularitatem? affirmant absolutè Navar. c. 27. n. 238. S. Antoninus,

Q3 alii

246 Tract. V. in V. praeceptum Decalogi. Cap. II.
alii apud Laym. mox citandum. Negant verò ab-
solutè Sotus, Henriq, Avila, Lessj. alii. Sed re-
ctius conciliant, & distinguunt Suarez c. 20. q. 4.
Filliucius, alii apud Laym. cit. num. 2. Quod si
adulter temerè, & sine periculo praeviso, vel prae-
videri debito excitandæ pugnae ad peccandum
cum aliena uxore accessit, postea sic occidendo
maritum aggredientem irregularis fiet; quia im-
directè saltem voluntariè causam praebeat secuti
homicidii ob defensionem, quod vitare poterat,
& debebat abstinendo à tam gravi injuria; & sic
vera est Sententia affirmativa. Quod si verò adhi-
bità debità cautelâ, juxta illud, *si non castè, saltem
caute*, planè casu, & præter omnem opinionem
maritus superveniens, invadat adulterum, tunc
is aliter evadere non potens, sed cum moderamine
inculpatae tutelae invasorem occidens, ab irre-
gularitate immunis erit: cum hic desit omnis vol-
untarius influxus adulteri in homicidium, jux-
ta prædicta; & sic vera erit Sententia negativa. At
tandem, quid si maritus postea primùm cognitò
adulterio, occidit uxorem, eritne adulter irregu-
laris, tanquam causam præbens tali homicidio?
affirmant rursus Navar. & alii nonnulli: negant
verò DD. communiùs. Sed rectè eadè ratione,
& distinctione resolvendum esse censet Laym. cit.
Plures similes casus resolvemus c. seq. de homicid.
casuali.

SECTIO

SECTIO IV.

De homicidio in Duello, saltem aliquando licito.

SUMMARIUM.

- 184. Usque ad n. 190. Duellum proprie est pugna singulorū duorum ad invicem pugnantium ad mortem, vel mutilationē ex condicto, ad certum locū & tempus.
- 190. Ordinariē etiam auctoritate publica, per se semper illicitum est.
- 191. Nisi quandoque per accidens. i. ad demonstrandam veritatem,
- 192. II. Ad terminandam litem; &c.
- 196. III. Ad finiendum bellum.
- 198. Auctoritate autem privata semper illicitum est indicare, vel acceptare duellum;
- 199. Excepto unico casu, quo licet occidere injustum aggressorem, quales recensentur quatuor usque ad n. 205.
- 205. Estq; peccatum gravissimum;
- 206. Et merito excommunicatione, aliisque pœnis ab Ecclesia prohibitum.
- 208. Usque ad n. 213. Quinam in contingencia duelli excommunicationem incurrant.
- 213. Recensentur aliæ pœnæ.

ASSERTIO IV.

Duellum proprie dictum, auctoritate publica¹⁸³ ordinariē (exceptis, certis & raris casibus) auctoritate verò privata semper illicitum est; Excepto solo unico casu, quo licet occidere injustum aggressorem. Est peccatum gravissimum, merito excommunicationis, aliisque pœnis ab Ecclesia prohibitum. Tota communissima. Explico per partes.

Q4

S. I.

Duellum propriè dictum.

184 **D**uellum vi vocis idem est, ac duorum bellum. Græcè *monomachia*, id est, pugna singularis seu unius cum uno. Et sic latè sumptum, duellum dicitur quæcunque rixa, concertatio, vel pugna duorum inter se, sive cum, sive sine periculo mortis; sive ex condicto, sive casu, ex occasione facta. At propriè, prout in iure, & SS. Canonibus severissimè prohibentibus accipitur; sic definitur; *Duellum est pugna singularis duorum adversus invicem pugnantium ad mortem, vel mutilationem alterius inferendam ex condicto ad certum locum & tempus.* Sic DD. passim. Dicitur,

185 **I.** *Pugna singularis duorum;* seu unius contra unum: quando enim plures promiscuè contra plures pugnant, rixa est, non duellum: nisi etiam inter ipsos servetur æqualitas certo numero, ut singuli determinati contra singulos determinatos pugnent aut principales duo duellantes socios sibi adsciscant, ut vocant *secundantes*, ut sicut principales contra se invicem pugnant, ita secundus unus, contra secundum alterius dimicet. Unde duplex est ejusmodi diabolicum duellum: unum *publicum & solemne*, quod fit cum certis cæremoniis, determinato loco, & tempore cum electione certorum armorum, adhibitis patrinis, seu secundis, & testibus, seu assistentibus &c. quæ diabolus ad solemnem interitum animarum insanis duellistis suggerit, & succurrit. Alterum *simplex, & privatim tantum*, quod sine ejusmodi cæremoniis fit, tamen ex condicto certo loco, & tempore.

II. *Ad mortem, vel mutilationem alterutri inferendam.* 186

Omnis enim pugna fit cum periculo mortis, vel mutilationis? unde qui, etiam ex condicto, sed sine armis aptis ad occidendum, vel vulnerandum, v. g. pugnis, baculis levis &c. pugnant, quamvis ad vindictam: item, qui digladiantur ludo hastarum, & similibus instrumentorum, non ad mortem, vel ad mutilationem inferendam, sed ad exercitium artis, vel virium corporis, non committunt duellum: ac etiam secuta morte, vel mutilatione alterius, etsi non sine peccato, non incurrunnt pœnas duellantibus decretas.

III. *Ex condicto &c.* Cum scilicet duellantes 187

sibi prius pugnam condicunt, postea ineundam ad certum locum, & tempus. Quando enim ex accidenti sibi invicem occurrentes pugnant, etsi unus alterum prius quæserit, aut pugnam, vel mortem minatus fuerit, non erit proprie dictum duellum, nec secuta morte locum habebunt pœnæ Ecclesiasticæ; ut omnes observant.

IV. *Ad certum locum, & tempus.* Ubi imprimis 188

ly & copulative sumendum est, sic, ut & certus locus, & certum tempus simul condicatur ad pugnam: adeo ut si condicatur, vel locus tantum, vel tempus tantum, non erit duellum strictè sumptum in prohibitione Pontificum, quæ, cum sit odiosa, & gravis valde, strictè interpretanda est de rigore duello. Sic Bonacina, aliisque cit. Diana p. 5. tract. 13. resolut. 59. Tamb. lib. 6. Decal. c. 1. §. 3. n. 8. Et hinc

Duellum proprie, & strictè sumptum, quatenus 189

Q5

ab

ab Ecclesia sub excommunicationis, aliisque po-
 nis gravissimis prohibetur (quamvis alioquin pe-
 catum mortale gravissimum) non erit. I. Univer-
 liter: quando aliqui se provocant ad pugnam in
 loco determinato tempore vel loco. Item, si quis
 cat alteri, pugnabo tecum, vel, invito te ad pugnam
 quodocunque extra hunc locum occurreris; quia
 non est assignatio determinati loci, & temporis
 imò, et si quis dicat, pugnabo tecum prima vice
 qua per hanc urbem, vel extra hanc urbem tibi oc-
 currero &c. quia tota urbs, vel extra urbem, non
 est locus satis certus. Et, prima vice, &c. non est
 tempus certum; ut contra *Bonacinam* & alios
 cum aliis probabiliter putat *Tamb. cit.* II. Si qui
 xantes in templo, aula Principis, domo, navi, cur-
 ru &c. ob reverentiam, periculum, vel angustiam
 loci, dicant invicem: exeamus: vel prodi mecum
 &c. & eodē impetu exeant, & pugnent; quia non
 est conditio certi loci, & temporis. Vide *Diamam*
 cum aliis *p. 2. tract. 16. resolut. 53.* & *p. 3. tr. 6.*
resolut. 1. III. Si qui orta repente rixa in aliquo
 eo subito se provocent ad duellum, etiam ad cer-
 tum locum, & mox eodem tempore, & impetu
 caloris eo concurrentes dimicent: quia non est
 assignatio certi temporis; & esto intercedat aliquod
 spatium temporis; dummodò iudicio prudentis
 censeatur durare idem color iracundiae. *Ita cit.*
 Eadem est ratio: si duobus contenditibus verbis
 vel pugnis, alter, vel uterque domum petant, &
 arma capientes mox redeant & pugnent: quia non
 est ex conditio. IV. Si quis alteri domi manentem
 dicat

deat; exi, hic te expecto ad pugnam: aut si duobus contententibus, alter conducens locum, dicat; hic me expecta, donec redeam &c. sumptisque armis redeat, & pugnet, adhuc non est duellum strictè sumptum, ut cum *Diana cit.* censet Tamb. *ibidem n. 12.* Quia licet sit condictio loci, non tamen est condictio determinati, & moraliter distincti temporis, imò cum condictio, & pugna fiant durante eodem passionis calore, censentur moraliter una actio, non duæ distinctæ, prout requirere videntur prohibitiones Pontificiæ; quæ in materia odiosa strictè interpretandæ sunt. Sed hæc dicta sunt in ordine ad prohibitiones, pœnasque Ecclesiasticas tantùm §. 4. referendas. Nam quoad jus naturæ, & peccatum mortale perinde est, quomodocunque fiat duellum illicitum.

S. II.

Auctoritate publica.

Ordinariè etiam auctoritate publica illicitum est indicere, vel inire duellum, exceptis certis, & raris casibus, ferè ad ipsam defensionem inculpatae tutelæ reducendis. *Communissima.* Et patebit adducendo causas, ob quas publica auctoritate duella indici, aut permitti solent, vel possunt, Et potissimum sunt tres: 1. *Ad demonstrandam veritatem.* 2. *Ad terminandam litem.* 3. *Ad finiendum bellum.*

1. *Ad demonstrandam veritatem.*

Etiam auctoritate publica semper illicitum est per se loquendo instituere duellum ad demonstrandam veritatem, vel innocentiam probandam, Quæ

Qua ratione duellum numeratur inter purgationes
vulgatas, & damnatur in c. *Monomachiam* 2. q. 1.
Et c. 1. & 2. de purgat. vulgari. Et docent omnes
cum S. Thoma 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. Ratio est
Quia medium illud, præterquam quod sit velle
difficile atque à natura humana abhorrens, etiam
ex se, & natura sua prorsus non est idoneum ad
alem finem, scilicet veritatis demonstrandæ, vel in-
nocentiæ probandæ: cum ex natura æque contingere
possit, & defacto sæpius contingat, illum, qui
pro veritate stat, vel innocens est, in duello sub-
cumbere: adeoque hoc modo veritatis, vel inno-
centiæ demonstratio, vel signum inquiritur non ex
natura actionis, sed aliunde: ergo vel à DEO: &
sic erit tentatio DEI: secluso tamen speciali DEI
instinctu: quemadmodum refertur de fabro illo
Cambrensi, qui Judæum violatorem Imaginis
B. VIRGINIS, duello est aggressus, ut ejus per-
dam malitiam demonstraret: vel per modum lot-
tis à fortuna, & casu; & tunc erit sortilegium, quo
uti ad aliquid contingens determinandum ex iustitia,
semper est peccatum mortale; cum enim sortibus
de se fallibilibus non possit adhiberi certa
des futuri eventus, una pars necessariò exponitur
periculo injustitiæ, & in duello, insuper mortis
aut denique ab ipso dæmone: & tunc spectat
superstitionem divinationis ex pacto cum dæmone,
peccatum gravissimum. Ergo ad eum finem
licitum nulla ratione est duellum.

192 At, quid si iniquus Judex alicui innocenti mor-
tis supplium minetur (res iniquissima, & dam-
nissima)

iustissima omni jure, & tamen nostris temporibus
 nonnunquam practicata) nisi duello se purget, li-
 cebitne innocenti duellum acceptare? Negant
 quidem *S. Antoninus, Abulensis, Sylv. & Armil-*
la, verb. duello. Sed meritò affirmant *DD.* com-
 munitè. *Tolettus lib. 5. c. 6. in fine.* *Cajetanus 2.*
2. q. 95. art. 8. causa 4. *Filliucius tractatione 29.*
c. 8. q. 10. *Laym. cit. c. 5. à n. 1.* Ratio sumitur
 ex communi jure naturæ, quo innocenti licet tue-
 ri vitam suam contra injustum invasorem: adeo-
 que hoc casu omnino requiritur, ut alter, contra
 quem duellandum est, sit nocens, & iniqui Judicis
 velut minister, ideoque censeri debeat injustus in-
 vasor, contra quem locum habeat jus naturale na-
 cessariae, & ineulpatae defensionis. Quidsi ergo
 etiam alter innocens sit, posito casu duos falso ve-
 nisse in criminis suspicionem, nullumque ex ipsis
 esse reum, iisque optionem dari, ut vel mortem
 subeant, vel duello congregiantur? Rectè resolvit
Laym. l. cit. neutrum duellum inite posse; cum
 per se intrinsecè malum sit innocentis occisionem
 aggredi. Quòd si tamen alter accepta conditione
 iniquissima, duellum aggrediatur, eo ipso fiet no-
 cens, & injustus invasor, contra quem alteri inno-
 centi uti licebit jure naturali defensionis. Quidsi
 denique à Principe vel Duce belli, duobus certò
 nocentibus, ac capitis supplicia meritis, duel-
 lum indicatur? *¶.* Licet hoc speculativè & jure
 naturæ non videatur illicitum, cum nihil aliud sit,
 quàm utrumque reum in alterutrum constituere
 ministrum justitiæ, cum conditione, ut ei, qui al-
 terum

terum executione sententiæ prævenit, vita con-
donetur; practicè tamen ob circumstantias, per-
iculum animæ, & speciem quandam crudelitatis,
nec expediens est, nec licitum, saltem post *Con-
trid.* duella tam strictè prohibens. Certum autem
videtur, reos tunc posse duellum, acceptare, sicut
affectu publicæ justitiæ, & propriæ vitæ salvandæ
causâ, secluso affectu privati odii, vel vindictæ.
Azorius, Fillucius, Laym. cit. alii apud ipsos.

II. *Ad terminandam litem.*

193 **E**tiam publica autoritate per se semper illi-
tum est duellum instituere ad terminandam
litem, vel controversiam aliquam. *Communissima
D.D. supra.* Ratio clara est: vel enim instituitur
duellum ad terminandam litem, ut per eventum
duelli constet de justitia, vel injustitia causæ litigan-
tium: & sic duellum æquè erit medium invidiosum
ad hoc, ac ad demonstrandam veritatem, vel
innocentiam probandam; & sic redibit totum ar-
gumentum supra. Vel instituitur solum ad hoc, ut
facto duello partes cessent à lite: & tunc insana, &
diabolica malitia est, velle duello congregi cuius
certo periculo vitæ, ut desistant à lite, à qua spem
tè, & securâ vitæ desistere possunt. At, quid si alibi
cui innocenti certum, vel probabiliter cognitum
sit, se per accusatoris calumniam injustè judicium
opprimendum cum certa jacturâ vitæ, vel hono-
ris, vel honorum magni momenti, nec ullum aliud
superfit medium evadendi tantam jacturam, nisi
duellum; licebitne tunc duellum offerre, vel obli-
tum acceptare, etiam propria authoritate? *Negant
universi*

universim *Abulensis, Salon, & alii apud Dianam*
mox citandum. Affirmant universim *Pet. Navar.*
lib. 2. c. 3. dub. 13. n. 289. Sanch. lib. 2. Moral.
c. 39. n. 5. Hurtad. aliisque cit. Diana p. 5. tr. 4.
resolus. 7. Tu distinctè breviter sic resolve.

Licitum est eo casu duello congredi, tam pro-194
 vocando, quàm acceptando, cum calumniatore ad
 liberandam ipsam vitam à moraliter certo periculo.
Communis DD. Navarr. cit. c. 11. n. 39. Filliu-
cius, Laym. cit. supra. Ratio est: Quia cuilibet
 naturali jure permessa est defensio contra injustum
 aggressorem: atqui calumniator ille, ut verè inju-
 stus invasor injustam tibi necem machinatur; non
 enim interest, propriòne gladio, an alieno Judicis
 te impetat, ait *Cajetanus 2. 2. q. 95. a. 8.* ergo si
 aliud medium non suppetat, poteris te duello de-
 fendere; idque maximè accedente consensu Prin-
 cipis, vel Judicis, quem ad hoc necessarium esse,
 affirmat. *Cajet. ibid.* Sed meliùs negant alii com-
 munitè; cum defensionem propriæ vitæ ipsum
 jus naturale concedat.

Quamvis, speculativè loquendo, idem dicen-195
 dum sit pro defensione temporalium bonorum,
 vel honoris ab injusto calumniatore in judicio,
 supposito nimirum, non esse aliud medium te libe-
 randi: practicè tamen vix videtur possibilis casus,
 in quo liceat ob defensionem bonorum, vel hono-
 ris in judicio, duello congredi. *Ita contra Pet.*
Navar. Sanch. & Dianam cit. communis DD.
apud modò cit. Ratio est: vel enim talis accusatus
 calumniam passus, innocentiam demonstrare po-
 test

test in iudicio, vel non potest? Si potest, nulla est
necessitas duelli: si non potest, etiamsi duello cer-
tet, & vincat, non ideo probabitur innocens; sed
novo homicidii dedecore famam maculabit: Unde
de merito supra practicè reprobavimus sententiam
Pet. Navar. Sanch. & aliorum, licet calumniato-
rem, aut falsum testem; imò & ipsum Judicem in-
quum è medio tollere, ne noceat in vita, vel bono
alicujus momenti, etiam eodem argumento usi.

III. *Ad finiendum bellum.*

196 **E**TIAM publica autoritate per se illicitum est
instituire duellum ad finiendum bellum of-
fensivum, & defensivum. *Communis DD. apud
Cajet. Sanch. Filiucium, Laym. cit.* Ratio est:
Quia bellum gerens sive offensivum ad injuriam
vindicanam, sive defensivum ad injustam vim re-
pellendam, debet se habere velut agens respectu
partis adversæ; agens autem debet esse fortius parte
sivo, ut penes ipsum quasi spes certæ victoria exis-
tat: atqui non contingit hoc in duello: quia vel
par est utriusque conditio, vel multa acedere possunt,
ut etiam is, qui videtur esse valentior viribus
succumbat: ergo per se loquendo, non licet bellum
finire duello. Per accidens tamen ita licebit in cer-
tis casibus. I. Si hostis ipse exercitui duellum ob-
ferat, quod ab aliquo acceptari ad ignominiam
avertendam, animos hostium frangendos, & ho-
rum confirmandos multum expediens videatur.
Exemplum habemus. *i. Reg. 17. de David, &
Philistæo.* II. Quando ad experiendos, vel debili-
tandos adversariorum militum animos, vel ad fini-

nem belli, victoriámque facilius consequendam
 Duci expediens videtur privata duella fuorum mi-
 litum contra hostes indicere. 3. Quando ad bo-
 num Reipublicæ, bellique exitum imminente con-
 flictu, magis expedire Ducibus videtur totum bel-
 lum ad duellum, vel certamen paucorum revoca-
 re, & hosti offerre, vel ab hoste oblatum acceptare.
*Omnia ex communi DD. apud Sanch. Fillucium,
 Laym. cit.*

Ceterum in eiusmodi duellis communi utrius-197
 que exercitus consensu institutis, semper annexum
 debet esse pactum, ut neutri parti succumbenti suc-
 curatur; idque etiam à justè bellantibus hosti in-
 iusto servandum est: cum bonum commune po-
 stulet, ut hosti fides servetur, maximè in rebus ad
 bellum spectantibus, teste S. August. ep. 207. *relat.*
et. vol. 23. q. 1. Secus est de duellis privatis; quæ, si
 ex utraque parte injusta sint, circumstantes ex cha-
 ritate disimere tenentur, quoad commodè possunt.
 Si verò ex una tantum parte injustum esset bellum,
 v.g. ex parte injusti calumniatoris; tunc alteri in-
 nocenti succumbenti astantes succurrere possunt,
 & debent; etsi conditio posita fuisset, ut neutri par-
 ti succuratur. Quia conditio illa ex parte innocen-
 tis, ob necessariam sui defensionem contra calum-
 natorem pugnantis, iniqua est.

§. III.

Authoritate verò privata.

Semper illicitum est duellum indicere, provo-198
 care, acceptare, & inire, excepto solo unico
 THEOL. MORAL. PARS V. R. casu

casu necessariae defensionis, quo licet injustum aggressorem occidere. In his terminis ferè conser-
 tiunt omnes: & rectè exprimit noster March. *p. 2. tract. 6. tit. 3. q. 1. §. 5. dub. 2.* Ratio manifesta est ex terminis. Duellum enim est pugna privata & spontanea duorum ad mortem alterutri intercedam; quia scilicet cum periculo propriae vitae intenditur, & attentatur, mors alterius: atqui simpliciter nullo unquam casu licet privata auctoritate, ac spontanea voluntate hominem occidere, etiam quantumvis nocentem: excepto solo unico casu illo necessariae defensionis inculpatae tutelae, contra actualem injustum aggressorem: quando nimirum quis non voluntariè se exponendo periculo vitae, sed necessitate cogente, & instanti periculo vitae jam expositus, duellum init. Alia causa fingi non potest: cum omnis alia causa excogitabilis, infinitis aliis modis transfugi possit, ut mox patebit in casu principaliter controverso.

Casus certus.

199 **I**nimicus armatus occurrit tibi inermi, & mortem minatur, nisi mox arreptis armis secum duello certes: sine dubio poteris. Sed tunc non erit strictè duellum, sed rixa potiùs. Dicat ergo inimicus: tecum pugnabo in condicto loco, & tempore; nisi acceptes, hic te confodiam &c. acceptare poteris sine dubio, imò etiam inire potest duellum, si aliter detrectare, & evadere nescias, est enim ipsissima defensio vitae. Idemque dicendum, si hostis divitis domum ingressus dicat: haec omnia pretiosa auferam, destruam, domum in-

gendam &c. nisi duello mecum certes hâc horâ ex-
tra portam hanc &c. & aliter sua tueri nesciat: es-
set enim ipsa defensio bonorum. Lege Dianam p. 5.
trakt. 13. resol. 27. & alios apud ipsum.

II. Casus certus.

Judex iniquus innocenti delato minatur mortis
supplicium, nisi duello contra adversarium no-
centem se purget. Licere ex communi DD. jam
habet §. 2. casu primo: revera enim tunc non pu-
blica autoritate, quæ ad injusta non urget, sed
privata Judicis, & nocentis calumniatoris malitiâ
ad defensionem vitæ cogers. Idemque dicen-
dum, si eo casu iniquus Judex minaretur aliud sup-
plicium grave, grandem multam pecuniariam &c.
quam aliter evitare non possis.

III. Casus tutus.

Tertius à calumniatore in judicio injustè oppri-
mendus esset cum certo periculo vitæ. Hoc
casu tam indicere, quàm acceptare duellum, etiam
privata autoritate licere, etiam habet *ibid.* casu
secundo. Et rectè aliqui apud *Dianam* suprâ ex-
tendunt universaliter, licere provocare ad duellum,
sedque inire, quoties non est alia via, quâ quis vitam
suam servet. In hac enim suppositione non est
provocatio mera, sed justa defensio. Sed casus,
præter jamjam dictos, erit rarissimus.

IV. Casus principalis controversus, &

Utrum liceat duellum ab alio oblatum accep-
tare, & inire ob eam causam, quòd si duel-
lum

lum detrectes, censeatur apud viros prudentes, nobiles Principes &c. diminutus honor tuus, ipsaque ignavia, & timiditatis notatus, vel infamis habebis in statu militiae, vel nobilitatis non amplius habebis, nihil fies, non promoveberis &c? Affirmant aliqui apud Dianam p. 5. tract. 13. resolut. 25. id licere, saltem cum hac limitatione: si provocatus iudicabitur duellum detrectare, non propter conscientiam, & legem DEI, quippe quam alias non observat, sed propter timiditatem, & ignaviam, idque acceptet, non aggrediendo, sed solum modo se defendendi, si ab altero impetatur. Ratio est: quia pro honore defendendo licet occidere inustum aggressorem. Verum hæc sententia est expressè damnata novissimè ab Alexandro VII. Anno 1665. ordin. 2. *Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notatus apud alios incurrat.*

203 Quare omnino verissima, & in praxi omnino dis suadenda est opposita Sententia negativa. Communis DD. Sotus, Navar. uterque, Rodriq. Molina, Less. Sanch. Filliucius, alii passim apud Laymannum saepe cit. p. 3. tract. 3. cap. 3. March. supra. Ratio est evidens: quia id præcisè liceret ob defensionem honoris, & vitandum dedecus vel infamiam, atqui reverà sicut nulla est infamia, nullum dedecus, sed merus & solidus honor: ita nemo prudens, atque proborum vitio, vel infamia vitare non potest, quod quis Legem DEI, & Naturæ observet, & sui ipsius, vel proximi occidendi periculum absque justa necessitatis causa non ad-

minimè verò in re adeò gravi attendenda sunt hominum vanorum, & imprudentum judicia, maximè in hoc perditissimo sæculo, quo res eò usque devenit, ut ob quamvis leviculam causam ex mera diabolica libertate ac vanitate duella indicuntur, & ea respuentes sinistrè judicantur &c. Aliud est de fuga in actuali aggressione, quæ homini Nobili, vel militari ex natura rei, omnium iudicio, ignominiosa ducitur; ad duellum autem provocatus, & recusans, non censetur fugere, sed Legem DEI, & Naturæ observare: & pro honore servando, & ignominia avertenda sufficit dicere: defendam me, quandoque aggressus fueris. Vel sic: ego tua condictione ista non opus habeo ad me, meaque tuenda, quocunque loco, vel tempore paratus hoc gladio defendere &c. Facta autem postea aggressione, locus erit iustæ defensionis.

Quòd si tamen in raro casu eo loco res sit, ut si ¹⁰⁴ duellum respuas: miles in exercitu, vel Nobilis in Aula Principis debeat cedere armis, officio, dignitate, aut excidere Ducis, vel Principis favore, & gratiâ ob ignaviæ suspicionem; adeò ut tunc sub titulo honoris ipsius vitæ, vel familiæ conservatio periclitetur, omninò fatendum est cum *Navar. Laym. cit. aliisque communiter*, licere tunc duellum acceptare, & meræ defensionis gratiâ provocanti se sistere: quia tunc esset vera, & merè iusta defensio contra injustum aggressorem, scilicet provocantem, qui sua provocatione defacto, vel actu aggreditur meum honorem, officium, dignitatem, adeoque conservationem vitæ, vel familiæ

milia meæ, ut mihi illa violenter eripiat. Proinde Lege Naturæ eâdem vi defendere possum, ac de beo, cùm absque eorum amissione retrocedere nequeam. Et hic ergo sit quartus casus rationabiliter permissus. Denique excusari possunt ex simili rationabili causa, etiam honoris tuendi, vel humanæ vilipensionis vitandæ gratiâ duellum acceptum vel ad aliud provocantes, quando certò sciunt pugnam non esse secuturam, utpote ab aliis impeditam &c. Vide Dianam p. 1. tract. 16. resolut. 1. Et multo magis si ex condicito occultè certò mittant, quòd impediendi sint ab omni, damo, etsi descenderint ad locum pugnæ, gladios sumpserint, ictus aliquot sine aliquo periculo commiserint &c. uti observat Bassæus v. Duellum num. 9. Tamb. lib. 7. Decal. cap. 1. §. 3. in fine, alii apud ipsos.

§. IV.

Peccatum gravissimum.

205 **O**Mne nimirum duellū indictum, acceptatum, ininitum, perpetratum absque legitima auctoritate publica in certis casibus, maxime belli §. 3. (excepto solo casu necessariæ, ac justæ defensionis contra injustum aggressorem) §. 3. est peccatum mortale gravissimum, contra quintum Præceptum divinum naturale, non occides: Idque duplex homicidium: dum duellans, & proximum suum tam aggreditur, & suam periculo necis exponit absque legitima & justa causa: Neque rarò evenit utrumque cadere: neque id alia indiget probatione; attamen ob diabolicam crudelitatem, qua

colore honoris vani, ac futilis infandam carnifici-
nam tam animarum, quam corporum dæmon ex-
cogitarit, quam omnibus modis tollere oportet in
jure Canonico tam veteri, quàm novo. Meritò

Gravissimis pœnis prohibitum ab Ecclesia.

Ordo prohibitionis hic est. Inprimis Constitu-²⁰⁶
tiones Julii II. Leonis X. Clementis VIII. &
Concilii Trident. *Sess. 28. Cap. 19.* de reform.
easque confirmans Pius IV. sub excommunicatio-
ne latæ sententiæ, aliisque pœnis prohibent duella
solemnia Deinde Gregorius XIII. sub excommu-
nicatione summo Pontifici reservata, & novis aliis
pœnis prohibet duella omnia, etiam privata, om-
nemque eorum cooperationem. Denique Cle-
mens VIII. prædicta omnia confirmat, additque
aliqua magis explicata suo excommunicationis,
aliisque pœnis jamjam enumerandis, & expli-
candis.

Prima pœna.

Est excommunicatio latæ Sententiæ ipso facto,²⁰⁷
incurrenda, & licet non in Trident. tamen in
Bullis Gregorii XIII. & Clementis XIII. soli Pon-
tifici reservata, præterquam in mortis articulo.
Hanc incurrunt sequentes.

I. Principes, Magistratus, Duces militiæ &c.²⁰⁸
duella præcipientes, vel permittentes &c. extra ca-
sum necessitatis boni communis, ut in bello supra
dictum: aut etiam in casu particulari, si ad vitanda
majora mala duellum permittere cogantur: *Sax-
chez, Laym. citati, & alii cum Diana p. 6. tract. 6.
resoluit. 20.*

R 4

II. Ip-

209 II. Ipsimet certantes in duello illicito: ex *Trident.* quidem in solo duello solemniter vel publico ex Bullis autem Pontificum etiam in duello privato sine cæremoniis, tam vero & proprio dicto duello ex condictione prius certo loco & tempore. Unde non incurrunt omnes enumerati. §. I. post N. IV. pugnantibus quidem pugna singulari, sed non proprie dicto duello: cum prohibitiones illæ, utpote odiosæ, strictè interpretari, & intelligi debeant de duello strictè, & propriè sumpto.

210 III. Incurrunt ipso facto provocantes ad duellum ferio animo pugnantis: itèmq; litteras provocatorias scribentes, deferentes scienter, aut provocationem oretenus denunciantes, etiam effectum pugnae non secuto, saltem ex bulla Clementis VIII. licet non clarè ex bulla Gregorii XIII. ex Tridentino ut latè ostendit Filliucius *tract. 29. cap. 8. quasi. 15.* Non ergò incurrunt provocantes absque animo pugnantis effectu non secuto: v. g. si quis offensus ab alio vel contumelia gravi affectus, ad reparandum honorem læsum coram aliis illum provocat ad duellum, certò sciens, pugnam ab amicis impediendam fore: etiamsi uterque venisset ad locum designatum, gladium stringeret, neuter incurreret. *Diana Fillinc.* An vero incurrant provocantes ad duellum ferio, & animo pugnantis quidem, sed effectu aliunde non secuto, vel impedito ab amicis, aut altero non comparente; negat quidem Hurtadus apud Dianam *p. 5. tract. 14. resolut. 102.* dicentem, an hæc Sententia Mendozæ sit probabilis, alii judicent. Affirmat autem veriùs Filliucius *tract. 29. cap. 8.*

cap. 8. quest. 19. n. 170. Tamb. cit. lib. 6. cap. 1.
 §. 3. num. 15. idque ex bulla Clementis VIII. §. 7.
 qui §. 6. in fine de instigantibus dixerat, *etiamsi
 pugna aliqua non secuta fuerit*: quæ clausula omni-
 no etiam videtur subintelligenda in §. *sequenti de
 provocantibus*: & sanè mirum esset hominem me-
 re instigantem ad duellum incurrere excommunica-
 tionem reservatam, etiam non secutâ pugna, &
 ipsum principalem provocantem, etiam non secutâ
 pugna, non incurrere. Unde Confessarius privile-
 giatus eo casu pœnitentem, qui ita seriò provocârat,
 etsi pugna impedita fuerit; omnino debet absol-
 vere ab excommunicatione, saltem pro majori se-
 curitate, & addito illo: *si quam incurristi*.

IV. Incurrunt duellantium auxiliatores, & ejus-
 modi, & quomodolibet, auxilio vel consilio proxi-
 mi cooperantes ad duellum, sive ut explicatè lo-
 quitur Clemens VIII. in bulla §. 5. *quicumque ad pro-
 vocandum aliquem ad pugnam auxilium, consilium
 operam, vel favorem præstiterint, etiam effectu pu-
 gnæ non secuto*. Non ergo incurrunt remotè tantum
 cooperantes, v. g. 1. qui aliquid dicit, vel narrat,
 unde prævidet posse oriri duellum, nisi id intendant,
 & eo fine narret, ut ad duellum incitet. 2. Neque
 qui duellaturo subministrat arma, sine quibus ta-
 men armis aliunde petitis, nihilominus pugnaret;
 neque qui solum legit scripturam ad duellum pro-
 vocatoriam absque intentione maligna, vel alia
 cooperatione. Ratio ejusmodi exceptionum est.
 Quia leges pœnales tam onerosæ strictè sunt inter-
 pretandæ 3. Neque is qui postquam consilium, vel
 R 5 auxi-

auxilium ad duellum dederat, seridè conatus est revocare, vel impedire, etsi nihilominus pugna sequatur, quia moraliter cessavit ejus cooperatio per revocationem. 4. Neque is, qui solum ratam habet, vel approbat provocationem, vel pugnam suo nomine jam factam: quia poena decreta in delictum committentes, non extenditur ad illud ratum habentes, nisi in jure exprimatur, prout exprimitur de ratam habente occisionem, vel percussionem Clerici suo nomine factam.

212 V. Incurrunt omnes spectatores duellantium, qui vel ex condicto, vel composito cum duellantibus accedunt ad spectandum: *ex Trid. citato, & Bulla Gregorii XIII.* vel tamquam socii committuntur duellatores, id tamen effectu secuto tantum, aliàs non, nisi accedat alia cooperatio. Non ergo incurrunt. 1. Qui tantum per accidens interveniendo spectant, seclusa omni compositione cum duellantibus, omnique periculo praevisto promovendi duellum: tunc enim eo ipso fieret compositio tacita cum duellantibus: & quia revera solapraesentia dat hoc periculum promovendi duellum, ideò tales morosi spectatores sub conditione absolvendi sunt á Censura 2. Minus incurrunt, qui tantum obiter & in transitu spectant, aut ex occulto, ut videri nequeant, quia sic nullum est periculum promovendi duellum. *Filliucius tom. 2. tr. 29. c. 8.* pluresque citans *Diana p. 5. tr. 14. resolut. 100.* Ab hac tamen excommunicatione occulta (saltem extra Italiam) absolvunt Episcopi, & ex privilegio Regulares mendicantes, non obstante Bulla Clementis

mentis VII. ut docet *communis DD. apud Bonac. Dian. Laym.* qui rectè monet eam Bullam quoad duella privata, cùm ex condicto & certo loco & tempore ad pugnam sine aliis cœremoniis accedunt, apud Germanos non esse in tanto rigore receptam, saltem quoad reservationem excommunicationis.

Pœna reliqua.

Secunda pœna est privatio sepulturæ Ecclesiasticæ 213
 illius, qui duello occubuit, & ante mortem absolutus non fuit; unde licet talis ante mortem signa contritionis seu pœnitentiæ dederit, Confessarium petierit, non tamen confiteri & absolvi potuit ob defectum Sacerdotis, adhuc sepultura Ecclesiasticâ privatur, nisi ad eum finem ipsius cadaver absolvatur auctoritate Ordinarii, possunt tamen pro tali defuncto fieri suffragia Ecclesiæ, & orationes in Missa: quia licet mortuus fuerit excommunicatus, tamen non fuit denunciatus, & non toleratus: soli autem excommunicati denunciati, & non tolerati aut notorii percussores Clericorum, & tales mortui privantur suffragiis Ecclesiæ: uti cum Navar. & aliis docet *Dian. p. 5. tract. 4. resol. 192.* sed neque sepultura Ecclesiasticâ privandus erit, qui accepto vulnere in duello etsi lethali è loco duelli discesserit & alibi mortuus fuit: quia verba *Trid. si in tali consuetu discesserint.* cùm sint legis pœnalis non sunt ultra rigorem litteræ extendenda. *Sanch. Laym. Diana,* alii citati. *Tertia* pœna est interdictum in locis, in quibus scientibus & permittentibus locorum illorum Dominis, duella injusta commissa

missa sunt. *Quarta* Privatio dignitatum & beneficiorum Ecclesiasticorum, si duellans fuerit Clericus. *Quinta*. Inhabilitas ad illa, seu Clericus, seu Laicus fuerit: & tandem *Sexta*. Est irregularitas; nimirum enim notum est, occidentem, vel mutilantem, in duello incurrere irregularitatem ex delicto; de qua *cap. sequenti*: si autem occidat in duello licito, sive ex auctoritate publica, sive ob necessariam sui, sive suorum defensionem, nullam incurrere irregularitatem, jam ex dictis liquere debet. Decernuntur etiam pœnæ temporales confiscationis bonorum, & aliæ: sed hæc non sunt nostri fori.

CAPUT II.

De

Homicidiis illicitis.

Homicidium illicitum aliud est voluntarium, idque directè, vel indirectè tantum, in se, vel in causa; aliud involuntarium simpliciter, & mere casuale: homicidium formaliter in se & directè voluntarium est, cum quis directà voluntate intendit occidere hominem; idque rursus duplex: unum physicè patratum, quo quis per se ipsum instrumento materiali, vel causa physica proximè applicata, ut gladio, sclopo, veneno &c. directà voluntate occidit hominem: aliud moraliter causatum; quo quis etiam directà voluntate intendit hominem occidere: at non per se, vel instrumentum materiale à se applicatum, sed per alium hominem.